T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BATI TRAKYA'DA MÜZİĞİN TÜRK YUNAN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

EVRİM KAŞIKÇI

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SİBEL TURAN

EDİRNE 2012

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVRİM KAŞIKÇI tarafından hazırlanan **BATI TRAKYA'DA MÜZİĞİN TÜRK YUNAN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca **25.07.2012 Çarşamba** günü saat **14.00**'da yapılmış olup, tezin * Kabul Edilmesine **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Sibel TURAN (Danışman)	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Sibel KAVUNCU	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Erhan ATAY	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	441707
Yazar Adı / Soyadı	EVRİM KAŞIKÇI
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 34387350878
Telefon / Cep Telefonu	
e-Posta	evrimkasikci@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Batı Trakya'da Müziğin Türk Yunan Kültürel Etkileşimi Bağlamında İncelenmesi
Tezin Tercümesi	The Analysis of Music in Western Thrace within the Context of Turkish-Greek Cultural Interaction
Konu Başlıkları	Uluslararası İlişkiler
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Uluslararası İlişkiler Bölümü
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2012
Sayfa	XIV+147
Tez Danışmanları	Prof. Dr. SİBEL TURAN Prof. ATİLLA SAĞLAM
Dizin Terimleri	Türk-Yunan ilişkileri=Turkish-Greek relations Kültürlerarası iletişim=Intercultural communication Kültürlerarası ilişkiler=Intercultural relations Batı Trakya=Western Thrace
Önerilen Dizin Terimleri	Kültürel Etkileşim=Cultural Interaction Ortak Kültür=Common Culture Ortak Dağar=Common Literature
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☑ Ertelenmesini istiyorum [3 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının 28.08.2015 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

29.08.2012

İmza.....

Tezin Adı: Batı Trakya'da Müziğin Türk Yunan Kültürel Etkileşimi Bağlamında İncelenmesi

Hazırlayan : Evrim KAŞIKÇI

ÖZET

Türk devletlerinin dünyanın farklı coğrafyalarında uzun süreli varlığı o coğrafya üzerindeki toplumları kültürel yönden etkilerken şüphesiz aynı etkileşim durumu Türk toplumu içinde geçerli olmuştur. Bu bağlamda; yıllarca beraber yaşamış toplumlar arasında kültürlerin birbirinden etkilenip etkilenmediğini sorgulamak doğru bir yaklaşım olmamakla beraber burada sorgulanması gereken ancak ve ancak bu toplumların kültürlerinin birbirlerinden ne kadar etkilendiği olabilir. Bu araştırma ile Batı Trakya Bölgesinde yaşayan Türk ve Yunan toplumları arasındaki kültürel etkileşimin müzik odaklı olarak hangi boyutlarda gerçekleştiğinin değerlendirilmesinin yanında Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının uluslararası ilişkiler açısından ne gibi sonuçlar doğurduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan kültür analizi yaklaşımı ile desenlenmiştir. Araştırma amacı kapsamında veri toplanabilmesi için doküman analizi ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda iki ülke kültürünü barındıran ortak müzik çalışmalarına ait dokümanlar incelenmiş ayrıca Batı Trakya'da yaşayan ve araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 13'ü Türk, 8'i Yunan toplam 21 kişi ile yapılan yüz yüze görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Araştırma ile elde edilen bulgulardan katılımcıların Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarıyla ilgili çoğunlukla olumlu görüşlere sahip olduğu ve müziğin kültürel etkileşime katkısı olduğunu düşündükleri sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte yapılan ortak müzik çalışmalarının toplumlararası kültürel uzlaşmaya, iletişimin kolaylaşmasına ve önyargıların azalmasına, dostluk ve barışın gelişmesine katkı sağladığı görüşünde olanlar olduğu gibi bu çalışmalara olumsuz bakanlar, şüpheyle yaklaştıklarını, inandırıcı bulmadıklarını belirtenler de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Etkileşim, Ortak Kültür, Ortak Dağar, Türk Yunan, Batı Trakya.

The Name Of The Thesis: The Analysis of Music in Western Thrace within the Context of Turkish-Greek Cultural Interaction

Prepared by: Evrim KAŞIKÇI

ABSTRACT

Long dominance of Turkic states on various societies dispersed in vast geographies around the globe has created immense mutual cultural influences. While the existence of such mutual interactions is a trivial fact, the research question to be put here is to bring into the open the extent of these interactions. In that regard the aim of the present research is two folded: First, an evaluation of cultural interactions between Western Thrace Turkish society and local Greek society with focus on music; second, determination of the influence of common music studies between the two societies on internation relations between the two countries.

The pattern of the present research is cultural analysis approach, which is a quantitative method. In data acquisition, document analysis and interview techniques are utilized. Accordingly, many common music works involving the common culture of the two countries are analysed, while also face-toface interviews are done with 21 people (13 Turks, 8 Greeks) that live in Western Thrace and constitute the working group of the research.

With satisfactory evidence it is inferred that the majority of participants have affirmative views on Turkish-Greek common music studies and their influence on cultural interaction. As examples to opposite views on the influence of common music studies, their importance on intercultural reunion, ease of communication, minimising prejudice, strengthening ties of fellowship and peace have been emphasized as a positive outlook, while some spectical and dubious viewpoints have also been received.

Key Words: Cultural Interaction, Common Culture, Common Literature, Turkish-Greek, Western Thrace.

ÖNSÖZ

Kültürel göstergeler toplumların birçok açıdan değerlendirilebilmesine olanak tanımaktadır. Bu göstergelerin önemli bir parçası olan müzik ve bağlı olarak yapılan müziksel değerlendirmelerle de toplumların kültürel görüngüleri üzerinde bir yargıya varmak mümkündür. Kültürlerarası etkileşimde coğrafik, ekonomik veya siyasi nedenler toplumlar arasındaki dinamikleri etkileyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türk ve Yunan toplumları gibi ulusal tepkeleri güçlü olan toplumların sürekli çekişme içerisinde olmalarına rağmen farklı nedenlerle ilişki kurmaları, benzer bir müzikal yapıya sahip olmaları, aynı ezgilere sahip iki dildeki şarkılarının sayıca fazlalığı dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak; toplumların birlikte veya komşuluk ilişkileri içerisinde yaşamalarından veya tarihsel süreç içerisinde birlikte yaşamış olmalarından kaynaklanan bir ortak değerler bütününden söz etmek mümkün görünmektedir. Günümüzde siyasi veya teolojik nedenlerle çekişme içerisinde bulunmalarına rağmen her iki toplumun ortak dağarındaki birçok şarkının varlığı kültürlerarası etkileşime atıfta bulunan önemli bir gösterge olarak değerlendirilmesi gerekir.

Uluslararası İlişkiler Bölümü'ndeki eğitimim süresince desteğini hiçbir zaman esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Sibel TURAN'a, çalışmanın müzik boyutu konusundaki katkılarından dolayı ikinci danışmanım Prof. Atilla SAĞLAM'a, bölümümüzün değerli öğretim üyelerine, Batı Trakya'da bulunduğum süre içerisinde değerli fikirlerini benimle paylaşan Batı Trakyalı hemşerilerime, çalışmaya yaptıkları değerli katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Tuncer BÜLBÜL ve Yrd. Doç. Dr. Cem ÇUHADAR'a, hayatımın her döneminde yanımda olduklarını hissettiren anne ve babam Mualla ve Mehmet KAŞIKÇI'ya, hiçbir konuda desteğini esirgemeyen eşim Nihal KAŞIKÇI'ya ve en çokta bu keyifli fakat yorucu dönemde gülümsemesiyle bana güç veren oğlum Ali KAŞIKÇI'ya içten teşekkürler.

Evrim KAŞIKÇI

Edirne, Temmuz 2012

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET ..... İ

ABSTRACT ..... İİ

ÖNSÖZ ..... İİİ

İÇİNDEKİLER ..... İV

ÇİZELGELER LİSTESİ ..... Vİİİ

ŞEKİLLER LİSTESİ X

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ ..... Xİİ

GRAFİKLER LİSTESİ ..... Xİİİ

KISALTMALAR LİSTESİ ..... XİV

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

1.1. Problem 2

1.2. Amaç 3

1.3. Önem 3

1.4. Sayıltılar 4

1.5. Sınırlılıklar 5

1.6. Araştırma Modeli 5

1.7. Çalışma Grubu 6

1.8. Verilerin Toplanması 6

1.9. Verilerin Çözümlenmesi 7

İKİNCİ BÖLÜM
İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Batı Trakya 8

2.1.1. Coğrafi Konum..... 8

2.1.2. Nüfus Yapısı 10

2.1.3. Batı Trakya'nın ve Türk Azınlığın Tarihsel Geçmişi 13

2.2. Kültür ve İlgili Kavramlar 22

2.2.1. Kültür (Değerler Bütünü) 22

2.2.2. Kültürel Kimlik 26

2.2.3. Kültürel Etkileşim 28

2.2.4. Kamu Diplomasisi ve Kültür 30

2.2.5. Kültür ve Müzik 32

2.2.6. Kültürel Uzlaşma ve Müzik 35

2.2.6.1. Uluslararası Gençlik Müzik Örgütü (Jeunesses Musicales International-JMI) 36

2.2.6.2. İsrail Filistin Örneği 38

2.2.6.3. Antakya Medeniyetler Korosu 40

2.2.6.4. Yahudi Alman Örneği 43

2.2.6.5. Kardeş Türküler Projesi.....44

2.2.6.6. Kıbrıs İki Toplumlu Koro 46

2.2.6.7. Kıbrıs Dance For Peace (Barış İçin Dans).....49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR ve YORUM

3.1. Türk Yunan Kültürel Etkileşimine Yönelik Bulgular 52

3.1.1. Türkiye ve Yunanistan Arasındaki Ortak Müzik Çalışmalarından Örnekler 52

3.1.1.1. Bosphorus Topluluğu 53

3.1.1.2. Ross Daly 68

3.1.1.3. Mikis Theodorakis-Zülfü Livaneli 70

3.1.1.4. Maria Farandouri-Zülfü Livaneli 74

3.1.1.5. Haris Alexiou-Sezen Aksu 77

3.1.1.6. Hüsnü Şenlendirici-Trio Chios 78

3.1.1.7. Dilek Koç-Glikeria 80

3.1.1.8. Ajda Pekkan 83

3.1.1.9. Yeni Türkü 84

3.1.1.10. Cihat Aşkın 86

3.1.1.11. Derya Türkan - Sokratis Sinopoulos 88

3.1.1.12. Muammer Ketencoğlu 90

3.1.1.13. Candan Erçetin 92

3.1.1.14. Melihat Gülses 94

3.1.1.15. Stelios Kazantzidis 97

3.2. Batı Trakya'da Türk Yunan Kültürel Etkileşimine Yönelik Bulgular 100

3.2.1. Batı Trakya'da Türk Yunan Ortak Müzik Çalışmalarından Örnekler 100

3.2.1.1. Balkanatolia Grubu 100

3.2.1.2. Hristos Hatzopulos ve Nota Müzik Okulu 104

3.2.2. Batı Trakya'da Türk Yunan Ortak Müzik Çalışmalarının Kültürel Etkileşime Etkilerine Yönelik Bulgular 113

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇLAR ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar 126

4.2. Öneriler 131

KAYNAKÇA 133

EKLER 143

Ek-1 : Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması (1951) 143

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Milliyetlere Göre Nüfus Dağılımı 11
Çizelge 2:1922 yılı Batı Trakya'da Milliyetlere Göre Nüfus Dağılımı 12
Çizelge 3: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik Albüm Serisinde Yer Alan Sanatçılar 60
Çizelge 4: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik-Türk Rum Bestekarlar Albümünde Yer Alan Eserler.....61
Çizelge 5: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Mevlevi Ayinleri ve Bektaşi Nefesleri Eser Listesi 61
Çizelge 6: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Eğlence Müzikleri ve Zeybekler Albümünde Yer Alan Eserler.....62
Çizelge 7: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar&Anadolu Aşıkları Albümünde Yer Alan Eserler.....63
Çizelge 8: Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri Albümünde Yer Alan Sanatçılar.....63
Çizelge 9: Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri Albümünde Yer Alan Eserler 64
Çizelge 10: Heybeli'den Son Vapur Albümünde Yer Alan Sanatçılar.....65
Çizelge 11:Heybeli'den Son Vapur Albümünde Yer Alan Eserler 65
Çizelge 12: Balkan Düşleri Albümünde Yer Alan Eserler.....67
Çizelge 13: Maria Farandouri ve Zülfü Livaneli Memory of Water (Suyun Belleği) Albümünde Yer Alan Eserler.....76
Çizelge 14:Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios / Ege'nin İki Yanı Albümünde Yer Alan Eserler.....79
Çizelge 15: Dilek Koç Sevdalım Aman Albümünde Yer Alan Eserler 81
Çizelge 16: Ajda Pekkan's Greek Songs Albümünde Yer Alan Eserler.....84
Çizelge 17: Yeni Türkü Grubu Külhani Şarkılar Albümünde Yer Alan Eserler.....86
Çizelge 18: Derya Türkan-Sokratis Sinopoulos İstanbul'dan Mektup Albümünde Yer Alan Eserler.....89
Çizelge 19:İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküleri Albümünde Yer Alan Eserler.....91

Çizelge 20: Candan Erçetin Aman Doktor Albümünde Yer Alan Eserler ve Açıklamaları 94
Çizelge 21: Melihat Gülses İstanbul'dan Atina'ya Türküler Albümünde Yer Alan Eserler 96
Çizelge 22: Stelios Kazantzidis'in Türkiye'de Çıkarılan Anadolu Şarkıları Albümünde Yer Alan Eserler 98
Çizelge 23: Ortak Müzik Çalışmalarına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri.....113
Çizelge 24: Batı Trakya'da Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri.....117
Çizelge 25: Usta Müzisyenler Tarafından Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri 121
Çizelge 26: Türk Yunan Dostluğuna Katkısı Olanlar Araştırması Oy Dağılımı 122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Batı Trakya Bölge Haritası 9
Şekil 2: Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı.....15
Şekil 3:İstanbul'un Rum Bestekarları Albüm Kapağı Görünümü 56
Şekil 4: Pallas Konseri Canlı Kaydı Albüm Kapağı Görünümü.....57
Şekil 5: Atina Herod Attikus Tiyatrosu Canlı Kaydı Albüm Kapağı Görünümü.....58
Şekil 6: Bosphorus'a verilen Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü 58
Şekil 7:540 Yıl Sonra Albümü Kapağı Görünümü 59
Şekil 8: Labirent'in Sesi Albüm Kapağı Görünümü.....59
Şekil 9: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar Albüm Kapağı Görünümü.....60
Şekil 10: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Mevlevi Ayinleri ve Bektaşi Nefesleri Albüm Kapağı Görünümü.....61
Şekil 11: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Eğlence Müzikleri ve Zeybekler Albüm Kapağı Görünümü.....62
Şekil 12: Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar&Anadolu Aşıkları Albüm Kapağı Görünümü.....62
Şekil 13: Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri Albüm Kapağı Görünümü ...63
Şekil 14: Heybeli'den Son Vapur Albüm Kapağı Görünümü.....64
Şekil 15: Balkan Düşleri Albüm Kapağı Görünümü.....66
Şekil 16: Balkan Düşleri Albümünde Yer Alan Sanatçılar 66
Şekil 17: Mikis Teodorakis – Zülfü Livaneli Birlikte (Together) Albüm Kapağı Görünümü.....72
Şekil 18: Maria Farandouri Livaneli Söylüyor 1982 Albüm Kapağı Görünümü 75
Şekil 19: Memory of Water (Suyun Belleği) Albüm Kapağı Görünümü 75
Şekil 20:Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios / Ege'nin İki Yanı Albüm Kapağı Görünümü.....78
Şekil 21: Dilek Koç Karşı Albüm Kapağı Görünümü 80
Şekil 22: Dilek Koç Sevdalım Aman Albüm Kapağı Görünümü 80
Şekil 23: Ajda Pekkan's Greek Songs Albüm Kapağı Görünümü 83
Şekil 24: Yeni Türkü Grubu Külhani Şarkılar Albüm Kapağı Görünümü.....86

Şekil 25: Cihat Aşkın Ege'nin Türküsü Albüm Kapağı Görünümü 87
Şekil 26: Derya Türkan-Sokratis Sinopoulos İstanbul'dan Mektup Albüm Kapağı Görünümü.....88
Şekil 27:İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküleri Albüm Kapağı Görünümü.....90
Şekil 28: Candan Erçetin Aman Doktor Albüm Kapağı Görünümü.....92
Şekil 29: Melihat Gülses İstanbul'dan Atina'ya Türküler Albüm Kapağı Görünümü 95
Şekil 30: Hanende Zaharya Albümünün Yunanistan ve Türkiye'de Basılan Albüm Kapağının Görünümü.....96
Şekil 31:Stelios Kazantzidis Yunanistan'da Çıkarılan Anadolu Şarkıları(Ta Tragoudia Tis Anatolis) Albüm Kapağı Görünümü 97
Şekil 32: Stelios Kazantzidis'in Türkiye'de Çıkarılan Anadolu Şarkıları Albüm Kapağı Görünümü.....98
Şekil 33: Balkanatolia'ya Ait Bir Konser Afişi 103
Şekil 34:Türkiye'de Yayınlanan Trakyamın Can Şarkısı Albüm Kapağı Görünümü 106
Şekil 35:Türkçe ve Yunanca Yayınlanan Albümle Ait CD görüntüleri.....107
Şekil 36: Yunanistan'da yayınlanan Trakyamın Can Şarkısı Albüm Kapağı Görünümü.....107
Şekil 37: Kozlukebir Nota Müzik Okulu için Türkçe ve Yunanca Olarak Hazırlanmış Olan Tanıtım Metinleri 109
Şekil 38: Nota Müzik Okulu Grupları Konser ve Etkinlik Afişlerinden Örnekler ...112

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Antakya Medeniyetler Korosu.....41
Fotoğraf 2: Kardeş Türküler Projesi Üyeleri 45
Fotoğraf 3:İki Toplumlu Koro Konser Görüntüsü 47
Fotoğraf 4: Dance For Peace (Barış İçin Dans) Topluluğu Üyeleri.....51
Fotoğraf 5: Ross Daly.....69
Fotoğraf 6: Theodorakis, Türkiye başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Yunanistan başbakanı Yorgo Papandreu:.....70
Fotoğraf 7: Sezen Aksu ve Haris Alexiou Konser Görüntüsü.....77
Fotoğraf 8: Balkanatolia Grubu Türk ve Yunan Üyeleri.....101
Fotoğraf 9: Mehmet Mustafa İle Yapılan Görüşme 102
Fotoğraf 10:TRT'deki Programdan Bir Görünüm.....103
Fotoğraf 11: Balkanatolia'nın Konserlerinden Görüntüler.....103
Fotoğraf 12: Hristos Hatzopulos ve Hasan Esen'in Çalışmasından Bir Görünüm...105
Fotoğraf 13: Hristos Hatzopulos İle Görüşme Sonrası Gümülcine Nota Müzik Okulu (Nota Komotini) Önünde ve Kozlukebir Köyü Nota Müzik Okulu (Nota Arianna) Görünümü.....109
Fotoğraf 14: Kozlukebir Köyü ve Gümülcine Nota Müzik Okulu 109
Fotoğraf 15: Bir Konserde Birlikte Kanun Çalan Türk ve Yunan Kız Öğrenciler ..111
Fotoğraf 16: Nota Müzik Okulu'nda Yapılan Görüşmeler ve Okulun Öğrencileri .111
Fotoğraf 17: Nota Müzik Okulu Konser Görüntüleri.....111
Fotoğraf 18: Nota Müzik Okulu Türk Köyü Konser Görüntüleri.....112
Fotoğraf 19: Hatzopulos ve Nota Müzik Okulu Öğrencileri 112

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Ortak Müzik Çalışmalarına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri.....113
Grafik 2: Batı Trakya'da Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri.....117
Grafik 3: Usta Müzisyenler Tarafından Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri 121
Grafik 4:Türk Yunan Dostluğuna Katkısı Olanlar Araştırması Oy Dağılımı.....123

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:adı geçen eser
a.g.m.	:adı geçen makale
Bkz.	:Bakınız
BTTA	:Batı Trakya Türk Azınlığı
c.	:Cilt
CD	:Kompakt Disk
DVD	:Digital Video Disk; Çok yüksek kapasiteli optik sayısal disk
MESAM	:Türkiye Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
s.	:Sayfa
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
TRT	:Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
USAK	:Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
yy	:Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Dünyanın farklı coğrafyalarında uzun süre varlığını sürdüren Türk devletleri buralardaki toplumları kültürel yönden etkilerken aynı zamanda onlardan da etkilenmişlerdir. Bu bağlamda; yüzyıllarca birlikte yaşamış olan Türk ve Yunan toplumlarının kültürel açıdan birbirlerinden etkilendiği açıktır. Bu araştırma ile Batı Trakya Bölgesinde yaşayan Türk ve Yunan toplumları arasındaki kültürel etkileşimin müzik odaklı olarak hangi boyutlarda gerçekleştiğinin değerlendirilmesinin yanında Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının uluslararası ilişkiler açısından ne gibi sonuçlar doğurduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın merkezinde Batı Trakya'da müziğin Türk-Yunan kültürel etkileşimini nasıl etkilediği sorusu bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bağımsız değişkenini müzik, bağımlı değişkenini ise Türk-Yunan kültürel etkileşimi konuları oluşturmaktadır. Çalışmanın tezi ise müziğin; Türk-Yunan kültürel etkileşimine olanak sağlayarak iki toplum ve iki ülke arasında olumlu ilişkilerin, dostluk ve barışın gelişmesine, iletişimin kolaylaşmasına ve önyargıların azalmasına katkı sağladığıdır. Alanyazın incelendiğinde Uluslararası İlişkiler alanında benzerlik gösteren bir çalışmaya rastlanmamış olması araştırmanın özgünlüğü açısından ayrıca önem taşımaktadır.

Çalışmanın hangi bölümlerden oluşacağı konusunda bilgilendirme yapılmış ve nasıl bir yol haritası izleneceği aşağıda açıklanmıştır. Bu kapsamda çalışma giriş bölümü dahil dört bölümden meydana gelmektedir. Konuya giriş yapılan birinci bölümde ayrıca problem, amaç, önem, sayıtlılar, sınırlılıklar, araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi başlıkları altında araştırmanın yöntemi ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Konu ile ilgili alanyazının irdelendiği ikinci bölümde araştırmanın yapıldığı bölge olan Batı Trakya'nın coğrafi konumu, nüfus yapısı ve tarihsel geçmişi

konularındaki bilgilendirmelerin ardından kültür ve kültür ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca kültürel uzlaşma ve müzik başlığı altında Türkiye'de ve dünyada toplumlar arasında uzlaşmaya yönelik yapılan müzik çalışmalarından ve bu çalışmaları gerçekleştiren birey veya topluluklardan örnekler sunulmuştur.

Konu ile ilgili kavramların ortaya konmasının ardından Bulgular ve Yorum başlığı altındaki üçüncü bölümde araştırma kapsamında toplanan verilerden elde edilen Türk-Yunan kültürel etkileşimine yönelik bulgular sunulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak Türkiye ve Yunanistan arasındaki ortak müzik çalışmalarından örneklere yer verilmiş, iki kültürdeki ortaklıklara vurgu yapan Türk, Yunan veya Türk-Yunan ortak müzisyen veya müzik topluluklarının çalışmaları doküman analizi tekniği ile incelenmiştir. Bu anlamda Türkiye ve Yunanistan arasında geniş bir alanda yapılan incelemenin ardından Batı Trakya bölgesinde ortak müzik çalışmaları yapan Balkanatolia Grubu ve Hristos Hatzopulos Nota Müzik Okulu Grupları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Yine aynı bölümde 16-18 Ekim 2011, 28 Ekim 2011, 18-20 Nisan 2012, 22-24 Haziran 2012 tarihlerinde bölgeye yapılan ziyaretler sırasında yapılan yüz yüze görüşmelere ait ses kayıtlarının çözümlenmesi ile elde edilen veriler, Batı Trakya'da Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının kültürel etkileşime etkilerine yönelik bulgular başlığı altında kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise araştırma ile elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Çalışma kaynakça ve ekler bölümleriyle sonlandırılmıştır.

1.1. Problem

Araştırmanın temel sorunsalı Batı Trakya Türk Azınlığı'nın (BTTA) Yunan vatandaşı olarak yaşamlarını sürdürürken kendi varlıklarını koruma; değerlerini yaşatma, Türklük bilincine sahip olma gibi durumlarının söz konusu ülkenin halkıyla iletişim kurma ve etkileşimine yönelik olarak müzik unsuru üzerinden kurgulanmış bir sorunsaldır. Bu tezin ana sorusu ise "Batı Trakya'da Müziğin Türk Yunan Kültürel Etkileşimi Bağlamında İncelenmesi" şeklinde belirlenmiş olup araştırma

konusu yapılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi *"Batı Trakya'da müziğin Türk-Yunan kültürel etkileşimine etkisi ne düzeydir?"* şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın problemi doğrultusunda araştırmada şu soruların yanıtı aranacaktır:

1. Türk-Yunan ortak müzik çalışmaları hangi biçimlerde gerçekleşmektedir?
2. Türk-Yunan ortak müzik çalışmaları iki ülke arasındaki ilişkileri hangi boyutlarda etkilemektedir?
3. Batı Trakya'da yaşayan halkların yapılan Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarına yönelik tepkileri nasıldır?
4. Batı Trakya'da gerçekleştirilen Türk -Yunan ortak müzik çalışmalarının toplumsal uzlaşma ve kültürel etkileşime katkısı hangi boyutlarda gerçekleşmektedir?
5. Usta müzisyenler tarafından gerçekleştirilen Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının toplumsal uzlaşma ve kültürel etkileşime katkısı hangi boyutlarda gerçekleşmektedir?

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Batı Trakya Bölgesi'nde yaşayan Türk ve Yunan toplumları arasındaki kültürel etkileşimin müzik odaklı olarak hangi boyutlarda gerçekleştiğini değerlendirmektir. Araştırmanın alt amacı ise Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının iki toplum arasındaki ilişkiler açısından ne gibi sonuçlar doğurduğunun tespit edilmesidir. Çalışmanın merkezinde Batı Trakya'da müziğin Türk-Yunan kültürel etkileşimini nasıl etkilediği sorusu bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bağımsız değişkenini müzik, bağımlı değişkenini ise Türk-Yunan kültürel etkileşimi konuları oluşturmaktadır.

1.3.Önem

Türkler tarih boyunca yayılmış oldukları geniş coğrafya dolayısıyla farklı bölgelerde çeşitli kültürlerle temas halinde bulunmuşlardır. Bu bölgelerden birisi olan Batı Trakya Bölgesi'nin halk geleneklerinde de güçlü bir çok kültürlülük göze

çarpmaktadır. Bu zenginliğin halklar arasındaki kültürel etkileşim açısından derinlemesine bir yaklaşımla ortaya konabileceği düzeyde güncel, farklı bakış açılarına sahip çalışmalara gereksinim duyulduğu açıktır. Bu bağlamda bir toplumun genel yapısını, farklı kültürlerle olan etkileşimini, geçirdiği tarihsel süreci, değer yargılarını, geleneklerini, inanç yapısını ortaya koyabilecek en önemli araçlardan biri olan müziğin toplumlararası ilişkilerin kurulmasını kolaylaştırma, dostluk, işbirliği ve barış ortamının oluşup gelişmesine olanak sağlama anlamında de önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde; BTTA'nın Yunan toplumuyla birlikte yaşama niteliği ve anlayışına yönelik durumunun müziksel değerler bağlamında açıklanması; uluslararası akademik yazın çalışmalarında müzik bağlamında bu sorunsala yanıt aranması ve aynı zamanda kültürel değerler paylaşımına dayalı girişim ve oluşumların BTTA üzerindeki sonuçlarının ortaya konması bakımından önemlidir. Alanyazın incelendiğinde Uluslararası İlişkiler alanında benzerlik gösteren bir çalışmaya rastlanmamış olması araştırmanın özgünlüğü açısından önemlidir.

Bu çalışma ile Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının Batı Trakya'da müzik kültürü ve etkinliklerinin bölge halkının yaşamına ve uluslararası ilişkilere etkileri farklı boyutlarıyla ele alınacaktır. Bu bağlamda her iki toplumun kesişim noktası konumunda olan bu bölgede müzik kültürü temelinde bir analiz yapılacaktır. Bu çalışma ile her iki toplumun ortak müzik kültürüne bir ışık tutulacağı gibi toplumlar arasındaki ilişkinin ortak değerler temelinde geliştirilmesine katkı sağlanacağı da düşünülmektedir.

1.4. Sayıltılar

Araştırmanın sayıtlıları aşağıdaki gibidir:

1. Görüşme yapılan bireyler, görüşlerini içtenlikle yansıtmışlardır.
2. Nitel Araştırma yöntemi söz konusu sahaya yönelik temel verileri almak bakımından araştırmanın özüne ve yapısına uygundur.
3. Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme, kayıt altına alma ve belgesel tarama araçları araştırmanın amacını ortaya koymak bakımından uygundur.

4. Batı Trakya toplumu, Türk-Yunan Kültürel etkileşimini yansıtan bir niteliğe sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma Batı Trakya'da yaşayan ve araştırma kapsamında görüşme yapılan Türk ve Yunan katılımcıların görüşleri ve amaca yönelik olarak toplanan dokümanların içeriğindekiler ile sınırlıdır.

1.6. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan kültür analizi yaklaşımı ile desenlenmiştir. Antropoloji geleneğini yansıtan kültür analizi (etnografya) bireysel algı ve davranışın olduğu kadar toplumsal davranış, yapı, işleyiş, değerler, normlar gibi kültürel öğelerin tanımı ve analizi üzerinde odaklanmaktadır. Kültür analizine yönelik çalışmalarda amaç belirli bir grubun kültürünü tanımlama ve yorumlamadır. Bu tanımlama genellikle o kültüre özgü kavramlar, süreçler ve algılar çerçevesinde yapılır. Bu nedenle araştırmaya dahil edilen katılımcıların kullandıkları yazılı ve sözlü dil, davranış kalıpları, algıları ve paylaştıkları deneyimler bir araştırmanın odaklanabileceği alanlar olarak ortaya çıkar.[1]

Kültür analizi çalışmalarında veri kaynakları genellikle bir kültürü oluşturan ve o kültürden etkilenen bireyler ya da gruplardır. Kültür analizi çalışmalarında veriler çoğunlukla gözlem, görüşme, mecazlar ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri ile toplanır.[2]

[1] Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 8.Baskı, Ankara 2011, s.34-36.
[2] Gös. yer.

1.7. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Batı Trakya'da yaşayan Türk ve Yunan toplam 21 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem tekniği kullanılmıştır. Örneklemin belirlenmesinde seçilen kişilerin Batı Trakya'da yaşıyor olması birinci ölçütü oluştururken, bir diğer ölçüt bu kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak müzikle ilgili çalışmalarda bulunmuş olması veya bölgede gerçekleşen müzik etkinliklerini yakından takip eden kişiler olması olmuştur. Çalışmaya katılanların, 13'ü Türk, 8'i Yunan'dır. Çalışmaya katılanlar arasında yalnızca müzisyenlik mesleği mensupları olduğu gibi farklı bir meslek grubuna dahil olmalarına rağmen müzisyenlik mesleğini de sürdüren bireyler bulunmaktadır. Katılımcılar arasında 8 öğrenci, 3 öğretmen, 2 Serbest Meslek sahibi, 2 Müzisyen, 1 İtfaiyeci, 1 Gazeteci, 2 Dernek Yöneticisi, 1 Avukat, 1 Mimar bulunmaktadır. Fakat çalışma grubunda öğrenci olarak belirtilen tüm katılımcılar özel bir müzik kursuna devam etmekte ayrıca farklı meslek dallarına mensup olarak sayılan diğer katılımcılardan 5 tanesi de belirtilen meslekleri yanında müzisyenlik mesleğini de devam ettirmektedirler. 14 katılımcı erkek, 7 katılımcı kadındır. Yaş ortalamaları 32 olan katılımcıların 14'ü hayatının belli bir döneminde müzik eğitimi almış veya almaya devam etmektedir. Batı Trakya'da yaşamalarının yanı sıra tüm katılımcıların bir diğer ortak özelliği ise en az bir defa da olsa Türkiye'de bulunmuş olmalarıdır.

1.8. Verilerin Toplanması

Araştırma amacı kapsamında veri toplanabilmesi için doküman analizi ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmada ilk olarak bölgede müziğe yönelik Türk ve Yunan ortak çalışmaları ve yapılan müzik etkinliklerinin neler olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmada Türk-Yunan müzisyenlerin ortak çalışmaları ile ilgili belgeler, konser kayıtları, müzik CD'leri, etkinlik fotoğrafları vb. toplanmıştır. Araştırmada ayrıca çalışma grubunda yer alan kişilerden veri toplanabilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulmasında öncelikle

ilgili alanyazın taranmış ve müziğin kültüre etkilerine yönelik kavramlar belirlenmiştir. Bu kavramlar ve araştırma amacı temelinde yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan form konu ile ilgili uzmanlık ve deneyime sahip öğretim üyelerinin görüşlerine sunulmuş ve geri bildirimler temelinde sorulara son hali verilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilerek çalışmada kullanılan veriler 16-18 Ekim 2011, 28 Ekim 2011, 18-20 Nisan 2012, 22-24 Haziran 2012 tarihlerinde bölgeye yapılan ziyaretler sırasında toplanmıştır. Veri toplama sürecinde çalışma grubunu oluşturan kişilerle yapılan görüşmeler yüz yüze yürütülmüştür. Görüşmeler katılımcıların bilgisi dâhilinde ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

1.9. Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Betimsel analizle, araştırmacı verilerin analizinde kendisine gerekli olacak temasal yapıyı araştırma soruları temelinde oluşturabilir.[3] Belgesel tarama ile edilen elde veriler; yapılan çalışmaların amaçları ve hedefleri, vurgulanan değerler ve kültürel etkileşime katkı gibi temalar altında betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen verilerden öncelikle ses kayıtları ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ardından ses kayıtları ve bilgisayar dökümleri bir uzmana verilerek verilerin bilgisayar ortamına doğru bir biçimde aktarılıp aktarılmadığının kontrol edilmesi sağlanmış ve verilerin doğruluğu konusunda onay alınmıştır. Bu aşamadan sonra veriler oluşturulan dizinlere yerleştirilmiştir. Veriler çerçevesinde kodlamalar yapılarak görüşler, analiz işlemi sonucunda elde edilen temalar ve alt temalar altına yerleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmış ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Yapılan doğrudan alıntılarda katılımcıların gerçek isimleri gizli tutulmuş, katılımcılar K1, K2, K3,……K20, K21 biçiminde kodlanmıştır.

[3] Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *a.g.e.*, s.41.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Batı Trakya

2.1.1. Coğrafi Konum

Batı Trakya'nın coğrafi konumuna yönelik yazınlarda "Trak adlandırması", "Trak tarihi" ve " Trakların yerleşim alanları" bir bütünlük içerisinde ele alınarak açıklanmaktadır: "*Adını M.Ö. 2000-1200'lerde buraya gelip yerleşen "Trak" kabilelerinden alan Trakya bölgesi, ilk çağlardan beri doğuda Karadeniz, güneyde ise Marmara Denizi - Ege Denizi ile sınırlandığı kabul edilen bir toprak parçasıdır.*"[4] Oran'ın sınırlarını belirlediği toprak parçası, Salışık tarafından bu toprağı çevreleyen ülkeler ve bu toprağın günümüz sahiplenicilerine odaklanmış bir coğrafi yapı olarak ele alınmıştır: Batı Trakya'dan bahsederken ise öncelikle Yunanistan'ın coğrafi konumuna değinmek gerekir. "*Yunanistan, batıda Yugoslavya ve Arnavutluk, kuzeyde Bulgaristan, kuzey doğu ve doğuda Türkiye ile hudutları bulunan bir yarım adadır. Bu yarımadanın etrafında bir çok adalar da Yunanlıların elindedir".*[5] Salışık'ın Yunanlıların elinde olması özelliğine vurgu yaptığı Batı Trakya aslında Yunanlıların sahip olduğu yaşam alanlarının sadece dokuz bölgesinden biri olup, Batı Trakya'nın büyük kesiminin Yunanistan sınırlarında tanımlanmasına rağmen bu sınırların Yunanistan sınırlarını aştığı şeklinde değerlendirmeler de vardır. Bu değerlendirmelerden birinin sahibi olarak Alp ve onun değerlendirmesini yaptığı "Batı Trakya Türkleri" adlı makalesi gösterilebilir. Alp bu makalesinde Batı Trakya'ya yönelik daha derinlikli ve bütüncül değerlendirmelere yer vermiştir:

"*Yunanistan'ın dokuz coğrafi bölgesinden biri olan ve ülkenin kuzey doğusunda yer alan Batı Trakya, Türkiye – Yunanistan sınırını oluşturan Meriç (Evros) nehri, batıda Karasu (Nestos) nehri, kuzeyde Bulgaristan'la Yunanistan sınır kesimi üzerindeki Rodop sıra dağları ve güneyde de Ege denizi ile çevrilidir. Bugün, Batı*

[4] Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu,* Güncelleştirilmiş İkinci Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara Ekim 1991, s. 24.
[5] Selahattin Salışık, *Türk-Yunan İlişkileri Tarihi ve Etniki Eterya,* Kitapçılık Ticaret Ltd. Şirketi Yayınları, İstanbul Kasım 1968, s. 285.

Trakya ismi geçtiğinde daha ziyade Yunanistan'ın hâkimiyeti altında kalan coğrafi bölge anlaşılmaktadır. Yüzölçümü 8,578 km^2 olan Batı Trakya'da yaklaşık olarak Hıristiyan ve Müslüman 350 000 dolayında insan yaşar. Batı Trakya'nın Ege denizine inen düzlük kısmına "Ova", Rodop Balkanlar'ı arasındaki kısmına "Yaka", Yaka'nın kuzeyindeki dağlık bölgeye ise "Balkan Kolu" veya "Cebel" adı verilmektedir."[6]

Alp'in belirlediği kısımlar açısından bakıldığında Batı Trakya'ya bütün olarak bakma yanı sıra üç temel kısım olarak da bakma gereği ortaya çıkmaktadır. Bu türlü bir bakışın Batı Trakya toplumunun genel yapısı ve özellikleri bakımından bir önemi bulunabileceği değerlendirilebilir. Nitekim Oran, bölgeye yönelik açıklamalarında bölgenin temel olarak üç ilden oluştuğunu belirtme gereğini duymuştur. Oran'ın açıklaması şöyledir:

"Dar bir şerit halinde kıyı boyunca uzanan bölge üç ilden oluşmaktadır: En doğuda Evros (Merkezi: Dedeağaç 'Aleksandrupolis'), ortada Rodop (Merkezi: Gümülcine 'Komotini') ve Batıda Ksanthi (Merkezi:İskeçe 'Ksanthi'). Türk sınırına bitişik olan Evros ilindeki azınlık Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldığından, burada çok az azınlık mensubu kalmıştır."[7]

Oran'ın yukarıda verilen açıklamaları Batı Trakya'nın coğrafi yapısı ile nüfus yapısı ilişkisine dayanan bir açıklamaya dönüşerek, Batı Trakya Azınlığı adlandırması ve buna bağlı bir göç olgusuna yönelmiştir. Bu yöndeki açıklamanın somutlaşması bakımından Batı Trakya coğrafyasının harita üzerindeki konumunu göstermek gereği vardır. Söz konusu harita Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1: Batı Trakya Bölge Haritası[8]

[6] İlker Alp, "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Yay*., Cilt: XI, Sayı 33, Ankara Kasım 1995, s. 613.
[7] Baskın Oran, *a.g.e.*,s 24.
[8] Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu***,** Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yay., Ankara 1986, No:2

Batı Trakya coğrafyasının temelde üç vilayet çevresinde konumlandığına ilişkin Türk ve Yunan kaynaklarında ortak ittifak konusudur. Nitekim Dede'nin Evliya Çelebi ve Kâtip Çelebi'ye dayandırarak verdiği bilgiler de bu doğrultudadır:

"Eskiden tüm Batı Trakya Edirne Livasına bağlı idi. Bugün ise üç vilayete ayrılmaktadır. İskeçe (Ksanthi), Gümülcine (Komotini), ve Dedeağaç (Aleksandrupolis). Buraları hakkında en eski bilgiyi Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi ile Kâtip Çelebi'nin Cihannüma'sından öğrenmekteyiz. Dedeağaç'ın merkezi eskiden Dimetoka-Dimoduka-imiş. Hatta burası Edirne'deki padişah sarayının yapımı sürerken iki yıllığına Osmanlı İmparatorluğu'nun başşehri olmuştur".[9]

2.1.2. Nüfus Yapısı

Yunanistan'da yaşayan azınlıkların gerçek sayısını tespit etmek hayli zordur. Çünkü Yunanistan belirlediği millî politikası gereğince, ülkedeki azınlıkların varlığını reddetmekte ve bu konuda resmî bir sayı vermekten kaçınmaktadır. Bu yüzden, Batı Trakya Türklerinin de kesin sayısı bilinmemektedir.[10] Batı Trakya Türklerinin bugün dünyada kesin sayıları bilinmemekle beraber değişik ülkelere dağılmış, bir milyona yakın bir nüfus söz konusudur. Batı Trakya'da merkezde bugün 150.000 kişilik bir Türk nüfusu mevcuttur. Bu Türk toplumu büyük ölçüde anavatan Türkiye'ye göç etmiştir. Mübadeleler, açık ve gizli göçler bölgedeki Türk nüfusunu azaltmıştır.[11]

Önemli jeopolitik konumu ve verimli topraklarıyla Batı Trakya yüzyıllardır farklı insan topluluklarına ev sahipliği yapmasına rağmen aşağıda sunulacak bilgilerden de anlaşılacağı üzere bölge yüzyıllarca Türk hakimiyetinde kalması sebebiyle baskın bir Türk nüfusunu barındırmıştır.

20.yy.ın başında bölge nüfusu Türk, Yunan, Bulgar, Ermeni ve Yahudi asıllılardan oluşuyordu. Günümüzde ise Ermeni ve Yahudi dışında Yunanlı ve

---

[9] Abdurrahim Dede, *Rumeli'nde Bırakılanlar (Batı Trakya Türkleri),* Otağ Matbaası, İstanbul 1975, s.9.
[10] The Minority Rights Group, Minorities in Balkans, Report No. 82, London 1989, s. 32, 34.
[11] Feyyaz Sağlam, "Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler", *Avustralya Batı Trakya Türkleri İslam Derneği Yayınları*, Cilt: IV, İzmir 1996, s. 3.

Türklerden oluşmaktadır. 1923'ten sonra Bulgar nüfus Bulgaristan'a göç etmiş olduğundan bölgede Bulgar nüfusu kalmamıştır.[12]

Şemseddin Sami'nin 1896 yılında basılan Kâmûs'ül Âlâm adlı eserine göre, Gümülcine Sancağı, doğuda Dedeağaç ve kuzeydoğuda Edirne sancaklarıyla, kuzeyde Şarkî Rumeli ve batıda Selanik vilayetleriyle, güneyde ise Adalar Denizi'yle sınırlıdır. Gümülcine, Sultanyeri, Ahiçelebi, Robçoz, Eğridere, Darıdere ve İskeçe olmak üzere yedi kazaya ayrılan bu sancakta toplam 245.072 kişi yaşamaktadır. Milliyetlere göre nüfusu Çizelge 1'de gösterilmiştir[13]:

Millet Adı	Nüfus
Türk (Müslüman)	206.914
Bulgar	20.671
Rum	15.241
Çingene	912
Ermeni	360
İsrailî (Yahudi)	339
Ecnebi	235

Çizelge 1:Milliyetlere Göre Nüfus Dağılımı

Garbî Trakya Cemiyeti tarafından 1922 yılında yapılarak kamuoyuna duyurulan araştırmalara göre, Batı Trakya üzerinde (Batı Trakya'nın Bulgaristan idaresinde kalan Razlog, Nevrekop, Dövlen, Paşmaklı, Eğridere, Kırcaali, Darıdere, Koşukavak, Ortaköy gibi yerleşim birimleri dahil olmak üzere) Türk, Rum, Bulgar, Ulah, Musevi ve Ermeniler olmak üzere altı milletin yaşadığı, bunların da toplam nüfusunun 977.644 olduğu görülmektedir. Milliyet durumlarına göre ise nüfus dağılımları Çizelge 2'dedir:

[12] Aydın Ömeroğlu, *Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri ve Geleceği*, Diyalog Yay, İstanbul 1998, s.36.
[13] Ercan Tay, "Batı Trakya Türkleri",*http://www.tasam.org/images/tasam/tay.pdf*, (06.01.2011)

Millet Adı	Nüfus
Türk	747.628
Bulgar	110.741
Rum	110.041
Yahudi, Ermeni ve Ulah	9.234
Toplam	977.644

Çizelge 2:1922 yılı Batı Trakya'da Milliyetlere Göre Nüfus Dağılımı[14]

Bu raporu hazırlayan Türk heyeti Batı Trakya'da yer alan bütün şehir, kasaba ve köylerin nüfus durumunu ayrıntılı tablolarla sunmuştur. Burada Gümülcine, Dedeağaç, Sofulu ve İskeçe kazalarında toplam nüfus sayısı milliyetlere göre 129.120 kişi Türk, 33.910 Rum, 26.266 kişi Bulgar, 1.480 kişi Yahudi ve 923 kişi de Ermeni kökenlidir. İncelemeler yapıldığında 1923 yılında Türkler nüfusun % 67'sini, Rumlar % 18'ini, Bulgarlar, Yahudiler ve Ermeniler geri kalan % 15'ini oluşturmaktadır. Böylece Türklerin Yunanlılara karşı dörtte birlik çoğunluğa sahip oldukları anlaşılmaktadır.[15]

Elefterios Venizelos'un 1918'de müttefik devletlere verdiği istatistiklerde Batı Trakya'da Türklerin sayısı 114.810'dur.[16] Lozan'a geldiğimizde ise Türk tarafının konferansa sunduğu rakamlara göre Batı Trakya'da 129.120 Türk vardır ve toprakların %84'üne sahiptir.[17] 1974'de ise Batı Trakya'da toplam Türk nüfusu 106 bin'dir.[18]

Türkler, 1923'te toplam nüfusun % 67'sini oluşturmakta iken, 2007'lere gelindiğinde ise, Batı Trakya'nın toplam nüfusu 350.000 kadar olup, bunun sadece 120.000 kadarı Türk'tür. Türklerin nüfus artışı ortalama %2.8 olduğuna göre, Türk nüfusunun bugünkünün üç misli olması gerekmekte olduğu halde Türk nüfusunun 85 yıl önceki düzeyde kalması ve oranının Yunanlılar karşısında giderek azalması, Yunan hükümetlerinin Türk toplumunu eritmek ve kaçırmak için uyguladığı sistemli politikalar sayesinde olmuştur. Türkiye, Almanya, ABD, Avustralya gibi ülkelere bölge halkından yüzbinlerce kişinin göç etmek mecburiyetinde kalması da bundan dolayıdır. Tabii ki bu durum, azınlık üzerindeki Yunan hükümetlerinin uyguladığı asimilasyon ve baskı politikalarının boyutlarını ortaya koyması bakımından son derece dikkat çekicidir. Yunanistan'da nüfus sayımı 10 yılda bir yapılmaktadır. 2001 yılında yapılan sayım

[14] Ertuğrul Çızmaz, *Batı Trakya Türk Azınlığı Hukuki Statüsü Çerçevesinde Eğitim Haklarının İhlali*, (Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2009, s.6.

[15] Zerrin Balkaç, "Batı Trakya Türkleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt:20, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 470-488.

[16] "Batı Trakya'da 30 Türk Köyü Haritadan Siliniyor", *Yeni Batı Trakya*, Sayı:71, Şubat 1989, s.4.

[17] Baskın Oran, *a.g.e.*, s.15.;Türk tarafının Lozan'a sunduğu Batı Trakya'nın Türk, Rum, Yahudi, Ermeni ve Bulgar sayısı bakımından ayrıntılı nüfus istatistiği için bkz., Aydın Ömeroğlu, *a.g.e.*, s.38-50.

[18] Aleksandre Popoviç, *Balkanlarda İslam*, çev., Komisyon, İnsan Yay, İstanbul 1995, s.146.

sonuçlarına göre; Rodop İli 110828, İskeçe İli 101856, Evros(Meriç) İli 149354 kişi nüfusa sahiptir. Rodop ilinde bu nüfusun yaklaşık %52'si, İskeçe ilinde %45'i ve Evros (Meriç) ilinde %10'u Türk'tür. Buna göre Batı Trakya Bölgesinde 118400 Türk yaşamaktadır[19].

2011 yılında da nüfus sayımı yapılmış fakat yapılan yeni sayımlara ait resmi sonuçlar Yunan makamlarınca henüz açıklanmamıştır.

2.1.3. Batı Trakya'nın ve Türk Azınlığın Tarihsel Geçmişi

Batı Trakya'daki Türk kimliğinin varlığı, Hunlar, Avarlar, Peçenekler ve Kuman Türkleri ile dördüncü yüzyıla kadar gitmektedir.[20] Osmanlı İmparatorluğu, Doğu Trakya'yı 1363 yılında, Batı Trakya'yı da 1364 yılında fethetmiştir. Bölge 1878 yılında, Ayastefanos Antlaşması ile Selanik ve Edirne dışarıda kalmak üzere Bulgaristan'a verilmiştir.[21]

Bölgenin Bulgaristan'a tesliminden yaklaşık bir ay sonra, Türkler tarafından Bulgar yönetimine karşı çeşitli ayaklanmalar baş göstermiş ve 16 Mayıs 1878 tarihinde "Muvakkat (Geçici) Rodop Hükümeti" kurulmuştur.[22]

Büyük güçlerin, Bulgaristan'ın Ayastefanos Antlaşması ile elde ettiği kazanımlara karşı olumsuz tutumları ve Geçici Rodop Hükümeti'nin de çabalarıyla 13 Temmuz 1878 tarihinde Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Berlin Kongresi'nin 13.maddesiyle, Şarki Rumeli adı altında, İstanbul'dan atanacak Hıristiyan bir vali yönetiminde, fakat idare muhtariyeti şartları içinde doğrudan Osmanlı Hükümeti'ne bağlı bir vilayet kurulması öngörülmüş ve bölge imtiyazlı bir Osmanlı Vilayeti haline gelmiştir. Bu bağlamda, Berlin Kongresi ile bölgenin yeniden Osmanlı egemenliği altına sokulduğunu söylemek mümkündür. Şarki Rumeli Vilayeti, 1885 yılında Bulgaristan Prensliğine verilmiş ve Geçici Rodop Hükümeti 20 Nisan 1886'da sona ermiştir. [23]

---

[19] Ertuğrul Çızmaz, *a.g.e.*,s.7.
[20] International Affairs Agency, File on the Problems of Turkey, The Western Thrace Turks Issue in Turkish-Greek Relations, Promat Basım Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul Ocak 1992, ss.10-11.
[21] Baskın Oran, *a.g.e.*, ss.8-9.
[22] H.Bülent Demirbaş, *Batı Trakya Sorunu*, I.Baskı, Arba Yayınları, İstanbul Ocak 1996, ss.17-19.
[23] Bora Ünay, "*Türk-Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi*", (Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 2007, s.202.

Balkan Harbi'nde en çetin savaşlar Bulgar güçleri ile Osmanlı ordusu arasında Trakya'da yaşanmıştır. Bulgar güçleri İstanbul'u kuşatmayı amaçlamış ve bu hedef doğrultusunda Sırbistan'dan destek alarak Edirne'yi işgal etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, I.Balkan Harbi'nde Avrupa'da bulunan dört önemli şehrini (Selanik, Yanya, İşkodra ve Edirne) kaybetmiştir.[24]

Birinci Balkan Harbi'ni sonlandıran, 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu'nun batı sınırı Midye-Enez hattına çekilmiş, İstanbul ve Trakya'da çok az bir toprak verilmiştir.[25]

İkinci Balkan Harbi, Bulgaristan'ın birinci savaş sonrası düzenlemesine karşı tutumu ve Makedonya üzerindeki ihtirasları çerçevesinde, 29 Haziran 1913 tarihinde eski ortaklarına (Yunanistan ve Sırbistan) saldırısı ile başlamıştır. Savaş sonunda Batı Trakya, Yunanistan güçleri tarafından işgal edilmesine rağmen, 10 Ağustos 1913 tarihinde imzalanan Bükreş Antlaşması ve büyük güçlerin baskıları sonucunda Bulgaristan yönetimine bırakılmıştır. [26]

Osmanlı İmparatorluğu, II.Balkan Harbi'nde, eski müttefiklerin birbirleriyle savaşa başlamasını fırsat bilerek, 23 Temmuz 1913 tarihinde Edirne'yi geri almış fakat batılı güçlere, 19 Temmuz 1913 tarihinde gönderilen nota gereği Meriç Nehri'nin batısına geçmemiştir.[27]

Bulgarların, Doğu Trakya'yı kaybetmiş olmanın verdiği husumet içerisinde, Batı Trakya'da Türklere saldırıları sonucunda, Edirne'nin alınışında ciddi başarılar gösteren, Umum Çeteler Kumandanı Kuşçubaşı Eşref komutasındaki birlik Batı Trakya'ya sevk edilmiş ve kısa zamanda İstanbul'un itirazlarına rağmen bölgeyi işgal etmiştir.[28]

Bölgenin merkezi konumundaki Gümülcine ve Dimetoka 31 Ağustos 1913 tarihinde alınmıştır. Kuşçubaşı Eşref, bu harekatı sırasında, Bükreş Antlaşması'na riayet

---

[24] Bora Ünay, *a.g.e.*,s.203.
[25] Baskın Oran, a.g.e., s.9.
[26] Vemund Aarbakke, "*The Muslim Minority Of Greek Thrace"*, **(**Bergen Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi) Norveç 2000, s.20.
[27] Bora Ünay, *a.g.e.*,s.203
[28] Abdürrahim Dede, *Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri*, Türk Dünyası Yayınları, İstanbul 1978, ss.35-36.

edilmesini isteyen Bab-ı Ali'yi hep karşısında bulmuş ve Bab-ı Ali baskısından kurtulmak maksadıyla, yerel halkın da talepleri doğrultusunda, Hafız Salih Efendi başkanlığında "Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi" kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun, söz konusu oluşumun feshi ve bölgenin boşaltılması emirlerine, Batı Trakya'nın tam bağımsızlığı anlamına gelecek "Garbi Trakya Hükümet-i Müstakilesi" 25 Eylül 1913 tarihinde kurularak cevap verilmiştir.[29]

Yunanistan, 2 Ekim 1913 tarihinde Dedeağaç kenti ve şehrin limanını, bu yeni kurulan Cumhuriyete bırakmıştır. Yunanistan'ın bu tavrı Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ni tanıdığı anlamına gelebilir şeklinde yorumlamalara neden olmuştur.[30]

Dedeağaç'ın alınmasıyla devletin siyah, beyaz ve yeşil renklerinden oluşan ay yıldızlı bayrağı tüm hükümet binalarına çekilmiş, gümrüğü, mahkemeleri, posta pulu ve 61 bin kişilik ordusu oluşturulmuştur.[31] Batı Trakya Ajansı kurulmuş ve Türkçe ve Fransızca yayınlanacak "Independent" adlı bir gazete çıkarılması çalışmalarına başlanmıştır.[32] Batı Trakya Türk Cumhuriyeti bayrağı Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2:Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı[33]

Garbi Trakya Hükümeti İcraiyesi Reisi ve Erkanı Harbiye Umumiye Reisi Süleyman Askeri Bey, bu tarihten itibaren Garbi Trakya Kuvayı Milliye Kumandanı ile bütün Batı Trakya'nın savunmasından sorumlu olmuş, Kuşçubaşı Eşref ise Kuvayı

[29] Bora Ünay, *a.g.e.*,s.204.
[30] H.Bülent Demirbaş, *a.g.e.*, ss. 41-42.
[31] Gös yer.
[32] Bora Ünay, *a.g.e.*,s.204
[33] Bayraktaki yeşil İslamiyeti, siyah balkanlardaki zulmü, beyaz özgürlüğü ve ay yıldız Türklüğü simgelemektedir. "Tarihteki İlk Türk Cumhuriyeti Olan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı", *http://www.batitrakyalilar.com/dev/bayrak.asp*,(05/06/2012)

Milliye Müfettişi unvanı ile görevlendirilmiştir.[34]

Osmanlı İmparatorluğu-Bulgaristan görüşmeleri sonucunda imzalanan, 29 Eylül 1913 tarihli İstanbul Anlaşması, Batı Trakya'nın Bulgaristan'a bırakılmasını öngörmüş ve Garbi Trakya Hükümet-i Müstakilesi, 25 Ekim 1913 tarihinde feshedilmek durumunda bırakılmıştır. Söz konusu devletin tarih sahnesinden silinmesiyle birlikte Batı Trakya bir daha Türk egemenliği altına girmemiştir.[35]

Bölgenin 1913 Ekim ayı sonunda boşaltılması sonrasında İstanbul Antlaşması gereği Batı Trakya'da Türk yerel halkın haklarının ihlal edilip edilmediğini gözlemlemek, şehirlerin Bulgaristan'a teslimi sırasında yaşanabilecek sorunları gidermek ve en önemlisi buradaki Türkleri mobilize ederek gerekli hallerde isyana hazırlamak üzere beş Türk subayı görevlendirilmiştir.[36]

Batı Trakya, 1913-1918 yılları arasında Bulgar egemenliğinde kalmış ancak bölgede bırakılan Türk subayların görevleri çerçevesinde Türk direnişleri devam etmiştir. Bu bağlamda 1915 yılı Temmuz ayında "Garbı Kurtuluş Komitesi" kurulmuş ve 27 Eylül 1917 tarihine dek varlığını devam ettirmiştir.[37]

Bulgaristan'ın I.Dünya Savaşı'nda yenilmesi sonrasında 27 Kasım 1919 tarihinde imzalanan Neuilly Antlaşması çerçevesinde Batı Trakya, dağlık kuzey kısmı hariç Müttefik Kuvvetleri'nce işgal edilmiş ve 1919 yılı Ekim ayı ortasından, Yunanistan'a verildiği tarih olan 22 Mayıs 1920'ye kadar Fransız General Charpy başkanlığındaki "Müttefiklerarası Trakya Hükümeti" tarafından yönetilmiştir.[38]

Batı Trakya Türklerinin haklarını korumak amacıyla, 10 Kasım 1918 tarihinde, İstanbul'da kurulan "Garbi Trakya Komitesi", Müttefiklerin yönetimi ele alması sonrasında merkezini Gümülcine'ye taşımış ve bölgenin Yunanistan'a verilmesine dek Müttefikler arası Trakya Hükümeti ile işbirliği yapmıştır.[39]

---

[34] Abdürrahim Dede,a.g.e, ss.47-50.
[35] Baskın Oran, a.g.e., s.10.
[36] Metin Martı (Yayına Hazırlayan), *İlk Türk Komitacısı Fuat Balkan'ın Anıları*, I. Baskı, Arma Yayınları, İstanbul Kasım 1998, ss.11-12.
[37] Baskın Oran, a.g.e., s.10.
[38] Vemund Aarbakke, a.g.e.,ss 22-23.
[39] Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, II.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt-I, VII.Dizi, Sayı 25, Ankara 1987, ss.190-191.

Dönem içerisinde, Bulgaristan ve Yunanistan'ın, Batı Trakya'nın kontrolüne yönelik çalışmaları aralıksız devam etmiş, Bulgaristan bölgenin Yunanistan'a verilmesinden ziyade özerk bir yönetim altında kalmasını savunarak burada kurulan geçici Türk yönetimlerine destek verir gözükmüştür. Öte yandan, batılı güçlerin desteğiyle 15 Mayıs 1919'da Anadolu'ya çıkan Yunanistan ise bu gelişmeden de cesaret alarak henüz Neuilly imzalanmadan Paris Barış Antlaşması'nda kararlaştırılan "Bulgaristan ile anlaşma yapılana kadar bölgenin müttefiklerin denetimi altında" olması hususuna rağmen[40], 04 Ekim 1919'da, İskeçe'yi işgal etmiş ve Kuruçay'a kadar ilerlemiştir.[41]

Yunanistan, 14 Mayıs 1920 tarihinde Gümülcine'yi almış ve bu işgale karşılık 25 Mayıs 1920 tarihinde Peştereli Tevfik Bey başkanlığında bölgedeki Bulgarların da katılımıyla Gümülcine'nin kuzeydoğusundaki Hemetli köyünde bir "hükümet" kurulmuştur.[42] Bazı kaynaklar, söz konusu oluşumu, Batı Trakya tarihinde kurulmuş dördüncü hükümet olarak isimlendirmektedir.[43]

Batıbey'e göre, bölgede kurulan ilk Türk devleti, 13 Temmuz 1878 tarihli "Geçici Rodop Hükümeti", ikincisi "Garbi Trakya Hükümet-i Müstakilesi", üçüncüsü "Müttefiklerarası Trakya Hükümeti" ve sonuncusu da 25 Mayıs 1920 tarihli Hemetli'de kurulan Hükümet'tir. Batıbey, Müttefiklerarası Trakya Hükümeti'ni Fransız himayesinde kurulan Batı Trakya Türk Hükümeti olarak değerlendirmektedir. Dönem içerisinde kurulan ve "Devlet", "Hükümet" gibi sözcüklerle ifade edilen oluşumları, söz konusu kelimelerin bugünkü anlamı ile analiz etmek bu çalışmanın amacının çok ötesindedir. Ancak anılan terimleri, dönem içerisindeki kuruluşların koşulları açısından değerlendirmenin daha uygun olacağı mütalaa edilmektedir.[44]

Batı Trakya, 10 Ağustos 1920'de Sevr'de yapılan Trakya Antlaşması ile resmen Yunanistan'a bırakılmış ve son düzenlemeler Lozan Barış Antlaşması'nda

---

[40] Baskın Oran, a.g.e., ss. 11-12.
[41] Celal Perin, *Nevrekoplu Celal Bey'in Hatıraları Batı Trakya'nın Bitmeyen Çilesi*, I.Baskı, Arma Yayınları, İstanbul Şubat 2000, s.268.
[42] Baskın Oran, *a.g.e.,* ss.12-14; Vemund Aarbakke, *a.g.e.,* s.24.
[43] Kemal Şevket Batıbey, *Batı Trakya Türk Devleti (1919-1920),* Boğaziçi Yayınları No:50, İstanbul 1979, ss.129-131.
[44] Baskın Oran, *a.g.e,* s.14.

yapılmıştır.[45]

Bölgenin, daha sonra kurulan tüm geçici hükümetlere rağmen aslen 1913 yılında Osmanlı egemenliğinden çıktığını söylemek mümkündür. Bu çerçevede, Batı Trakya Misak-ı Milli sınırları dışında bırakılmış ancak geleceğinin tayini konusunda Lozan Barış Antlaşması görüşmeleri sırasında Türkiye tarafından bir halkoylamasının (plebisit) yapılması talep edilmiştir. Ancak bu talep müttefiklerce kabul görmemiştir.[46]

Batı Trakya Türkleri, İstanbul Rumlarına karşılık, Nüfusu Mübadelesi dışında tutulmuş ve Lozan Antlaşması'nca hakları güvence altına alınarak azınlık statüsünde bırakılmıştır.[47]

Nüfusu Mübadelesi çerçevesinde Anadolu'dan göç eden Rumların bölgeye yerleştirilmesi sonucu Batı Trakya Türk Azınlığı'nın mal ve mülküne olan etkileri[48] ancak 1933 Ankara Anlaşması ile son bulmuştur.

1930'lu yıllarda iki ülke arasında yaşanan yakınlaşma dönemi, 1933 Ankara Anlaşması ile mübadele sorunlarının çözüme kavuşmasına rağmen, Batı Trakya Azınlığı'na olumlu yönde yansımamıştır. 04 Ağustos 1936 yılında Metaksas diktatörlüğünün iktidara gelmesi sonrasında ülke genelinde alınan baskıcı tedbirler Batı Trakya'yı da etkilemiş, azınlık Türkiye ile iyi ilişkilere rağmen siyaset ve eğitim alanında belirli kısıtlamalar ile karşılaşmıştır. Bunların yanı sıra Metaksas, 25 Eylül 1936 tarihinde Dışişleri Bakanlığı personelinden oluşacak ve azınlığın yönetim işlerini üstlenecek "Trakya'nın Genel Yönetimi için Siyasi İşler Dairesi"ni kurdurmuştur.[49] Ünay çalışmasında konu ile ilgili olarak "*Söz konusu dairenin esas amacının azınlığa yönelik baskı politikalarını düzenlemek olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir*".[50] ifadelerini kullanmaktadır.

Batı Trakya Türk Azınlığı'na yönelik Yunanistan politikalarının tarihsel sürecinde bu gibi siyasi dairelere rastlamak mümkündür. "Trakya Eşgüdüm Komitesi" de aynı amaçla, 1959 yılında dönemin Dışişleri Bakanı Evangelos Averof tarafından

---

[45] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*,s.24.
[46] Baskın Oran, *a.g.e*, ss.15-16.
[47] Bora Ünay, *a.g.e.*,s.207.
[48] Detaylı bilgi için bkz; Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, ss.63- 66.
[49] Anılan Dairenin Yunanca ismi "Yeniki Diikisi Thrakis, Tmima Politikon İpothesion" dur. Bkz; Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, s.69.
[50] Bora Ünay, a.g.e.,s.207.

gizli talimatla kurulmuştur.[51]

Batı Trakya, II.Dünya Savaşı'nda 1941-1944 yılları arasında tekrar Bulgar egemenliği altına girmiş, savaşın sona ermesiyle de 1945 yılında tekrar Yunanistan hakimiyetine geçmiştir.[52] Söz konusu dönem içerisinde savaşın getirdiği kıtlık nedeniyle bölgeden Türkiye'ye ciddi oranda bir göç dalgası yaşanmıştır. Yunan İç Savaşı, Batı Trakya Türkleri üzerinde derin ve acı izler bırakmıştır. Azınlık insanı, komünist gerillalar ile İngiltere destekli Atina Hükümeti arasında adeta ezilmiştir. 1950'li yılların başında, Soğuk Savaşla birlikte iki ülkenin de Batı Bloğu içinde yerlerini alması ve bu temelde cereyan eden yakınlaşma, Batı Trakya Türk Azınlığı'na olumlu yönde yansımış, Türkiye ve Yunanistan 1951 yılında, karşılıklı azınlıkların eğitim sorunlarına değinecek bir kültür anlaşması (EK 1) imzalamıştır. [53]

1952 yılında ilk defa Batı Trakya'ya Türkiye'den kontenjan öğretmenleri atanmış, Batı Trakyalı öğretmenler Türkiye'de çeşitli kurslara katılmışlar ve bölgedeki okulların tamiratına izin verilmiştir. Yine aynı yıl Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından Gümülcine'de açılan ve kendi ismiyle anılacak "Celal Bayar Lisesi" eğitime başlamıştır. 1954 yılında, azınlık okulları için ilk kez "Türk Okulları" tabiri kullanılmış ve yine bu dönemde, Batı Trakya'da Cemaat İdare Heyetleri seçimleri yapılmıştır.[54]

Öte yandan, tüm bu olumlu gelişmelere karşın dönem içerisinde Batı Trakya Türkleri, ciddi oranda Türkiye'ye göç etmişlerdir. Bunun temel nedenleri arasında Türkiye'nin uyguladığı serbest göçmen politikasının yanı sıra bölge Türklerinin gelecekte ne yönde şekilleneceğini bilmedikleri ve endişe duydukları Yunanistan siyasasının gölgesinde yaşamamak arzusundan kaynaklandığını[55] söylemek mümkündür.

Bu bahar dönemi Batı Trakya Türk Azınlığı için fazla uzun sürmemiştir. 1955 yılı ve devamında Kıbrıs konusunun gündeme gelmesiyle Yunanistan'ın azınlığa

---

[51] Elçin Macar, "Çuvala Sığmayan Mızrak", *Radikal Gazetesi*, 11 Mart 2006, s.11.
[52] Duygu Parmaksızoğlu, *The Turks of Western Thrace: an EU Minority*, (Marmara University, European Union Institute, Politics and International Relations Department, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2004, s.22.
[53] Bora Ünay, *a.g.e.*,s.208.
[54] Melek Fırat, "1945-1960 Yunanistan'la İlişkiler", (Ed.) Baskın Oran, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, I.Baskı, Cilt-I, İletişim Yayınları, İstanbul 2001, ss.592-593.
[55] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, ss.92-94.

yönelik politikaları değişmiş ve baskıcı bir hal almıştır.[56]

Tamamıyla değişen bu politika çerçevesinde, daha evvel son derece iyi ilişkilere sahip Türklerle Yunanlıların arasının açılması hedeflenmiş ve Yunanlıların, azınlığı "düşman" olarak algılaması amaçlanmıştır.[57] Yine bu zaman zarfında, cemaat yönetim kurulu ve okul encümen seçimleri yerine atama usulüne geçilmiş, şehir ve köylerin Türkçe isimlerinin resmi olarak kullanılması yasaklanmıştır.[58]

İskeçe, Gümülcine ve Dedeağaç'ta, azınlığa yönelik ayrımcı ve baskıcı siyaseti planlayarak yürütülmesini sağlayacak "Kültürel İşler Daireleri" kurulmuştur. Söz konusu daireler, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı personeli tarafından yönetilmiştir. Azınlık insanı, hayatını idame ettirebilmesi için sosyal alanda ihtiyaç duyduğu, ehliyet/ruhsat ve pasaport alma, evini tamir ettirme, iş yeri açma gibi her türlü gereksinimi temelinde bu görevlilerle yüzleşmek zorunda kalmıştır.[59]

1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi, Yunanistan'ın çaresizlik içinde ve intikam duygularıyla Batı Trakya Türklerine yönelmesine hız vermiştir.[60] Barış Harekatı sırasında ve hemen sonrasında, Türk Azınlığa verilmeyen haklar bir tarafa devlet destekli oluşumlar tarafından çeşitli saldırılar düzenlenmiş, Türklerin mal ve mülkleri tahrip edilmiştir.[61]

1981 yılında iktidara gelen PASOK hükümeti, 1980'lerde azınlıklar konusunun uluslararası ilişkilerin merkezine yerleşmesi ve iktidara gelinen yıl Yunanistan'ın Avrupa Topluluğu'na üye olması temelinde[62] Batı Trakya politikasını bir nebze yumuşatmasına rağmen, 1967-1974 Cunta Dönemi siyasasının temel özelliklerinden ayrılmamıştır. Bu süreçte, bölgede "Türk" kelimesinin kullanılması yasaklanmış, Türklere ait topraklarının istimlaki ve vatandaşlığı kaybettirme vakaları artmış, ayrıca Türklerin mal mülk satın almasında veya Türk'ün, Türk'e mülk satışında çeşitli

---

[56] Duygu Parmaksızoğlu, *a.g.e.*,s.25.
[57] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, s.184.
[58] Faruk Sönmezoğlu, *Türkiye-Yunanistan İlişkileri & Büyük Güçler, Kıbrıs, Ege ve Diğer Sorunlar*, Der Yayınları, İstanbul 2000, s.186.
[59] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, s.179.
[60] Faruk Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s.187.
[61] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, ss.203-204. (02/01/1992 tarih ve 405 sayılı Trakya'nın Sesi gazetesi ile aynı gazetenin 16/01/1992 tarih ve 407 sayılı nüshasından aktarma)
[62] Melek Fırat, *a.g.e.*, s.116.

sorunlar yaşanmıştır.[63]

1981 yılında yaşanan İlhanlı Köyü olayları, haksız toprak istimlakinin en güzel kanıtıdır. Yunanistan, İskeçe yakınlarında, Türklere ait 2300 dönüm[64] araziyi istimlak etmiş ve bunun üzerine Türkler tarafından İskeçe şehir merkezinde çeşitli gösteriler düzenlenmiştir. Olayların, uluslararası kamuoyu ve özellikle Türkiye'de geniş yankı uyandırması, Yunanistan'ı bir nebze olsun geri adım atmaya yöneltirken, 1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanı, bu toprakların aleni bir şekilde Yunanlılara verilmesini sağlamıştır.[65]

1990'lı yılların başında Batı Trakya sorunu, Türk-Yunan ilişkilerinin bir parçası olmanın yanı sıra aynı zamanda Avrupa meselesi haline gelmiştir. Bu çerçevede Yunanistan bölgeye yönelik ayrımcı siyasası nedeniyle pek çok defa eleştirilmiş ve kınanmıştır. Öte yandan Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan Yeni Dünya Düzeni söyleminin Balkanlara yansıması ve bu temelde hareketlenen ayrımcı düşüncelerin filizlenmesi Atina'yı tedirginliğe sevk ederek, Batı Trakya'ya yönelik baskıcı politikasını yumuşatmasını engellemiştir.[66]

Sorunun 1990'lı yılların başında Avrupa'nın ilgisini çekmesinin temel nedeni 1990 yılındaki 29 Ocak olaylarıdır. Dr. Sadık Ahmet aleyhine açılan davalar ve söz konusu yargılamalardan özellikle 25-26 Ocak 1999'dakinin adil cereyan etmemesi bölgedeki Türklerle Yunanlılar arasındaki tansiyonu yükseltmiştir.[67] Dr. Sadık Ahmet aleyhine ilk olarak bölgedeki Türklerin taşınmaz mal satın alma hakkının verilmemesi ve Yunanistan'ın Türklere yönelik baskıcı politikalarının uluslararası kamuoyuna duyurulması amacıyla 1986 yılında başlattığı imza kampanyası sonucu "yalan haber yaymak" ve "sahte evrak düzenlemek" suçlarından dava açılmış, daha sonra ise anılan seçim kampanyası sırasında "Türk sözcüğünü kullanmak suretiyle halkı şiddete yönelterek bölmek ve barışı bozmak" fiillerinden Yunan Ceza Yasası'nın 192. maddesine istinaden yargılanmıştır.[68] Dr. Sadık Ahmet, söz konusu davada kamu

[63] Faruk Sönmezoğlu, *a.g.e.*, ss.286-287.
[64] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, s.303.
[65] Duygu Parmaksızoğlu, *a.g.e.*, s.29.
[66] Melek Fırat, *a.g.e.*, s.445.
[67] Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, s.431.
[68] International Affairs Agency, File on the Problems of Turkey, The Western Thrace Turks., s.46 ve Vemund Aarbakke, *a.g.e.*, ss.364-369 ve ss.425-428.

düzenini bozmak suçundan 18 ay hapis ve üç yıl siyasal haklardan men cezasına çarptırılmıştır. 29 Ocak olayları sonrasında Gümülcine Başkonsolosu Kemal Gür, Rodop Valisi'ne yazdığı bir mektupta Batı Trakya Türkleri için "soydaş" kelimesini kullanması nedeniyle 03 Şubat 1990 tarihinde istenmeyen kişi (persona non grata) ilan edilmiştir.[69]

Yine olaylar sonrasında 31 Ocak 1990 tarihinde Sinaspismos (Sol İttifak) Partisi Lideri Maria Damanaki bölgeyi ziyaret etmiş ve Yunanlılar tarafından protesto edilerek, Batı Trakya'yı Türkiye'ye vermekle suçlanmıştır.[70]

2.2. Kültür ve İlgili Kavramlar

Çalışmanın tümünde öne çıkan terim ve kavramların geniş kapsalı bir biçimde açıklanması, alan araştırması ve teorilerin bütünleşmesi açısından, çalışmanın kuramsal boyutu ile ilgili belirleyicilikleri, değişkenlikleri bakımından gerekli olmaktadır. Bu düşünceden hareketle metnin içinde açıklanmaya çalışılan ve tezin temel teorik alt yapısını oluşturan kavramlar "kültür", kültürel etkileşim", "kültürel kimlik", "kamu diplomasisi ve kültür", "kültür ve müzik", kültürel uzlaşma ve müzik" şeklinde belirlenmiştir. Çalışma içindeki kullanımları ile ne şekilde ele alındıkları, tanımlandıkları, nasıl algılanıp değerlendirildikleri daha belirgin bir biçimde ortaya çıkacaktır.

2.2.1. Kültür (Değerler Bütünü)

Birey olarak her insan doğal, toplumsal ve kültürel öğelerden oluşan bir çevre içine doğmakta ve bu öğelerle iç içe, yan yana yaşamakta, çevresindeki öğelerle az ya da çok, fakat sürekli bir etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bu etkileşim süreci içerisinde insan, toplumsallaşıp farklı kültürlere ayrılarak gelişmektedir. Bu kültürler insanlar tarafından oluşturulmuş maddi ve manevi değerler bütünüdür. Kültür içinde bulundurduğu bu değerler ile anlam kazanır ve farklılaşır. Günümüzde bir çok alanda kullanılan kültür kavramının şimdiye kadar bu alanlarla ilgili olarak bir çok tanımı yapılmıştır. Hangi alanda kullanılırsa kullanılsın kavramın ortak çıkış noktası, insan ve

[69] Melek Fırat, a.g.e., ss.446-448.
[70] Vemund Aarbakke, a.g.e., s.434.

insan merkezli oluşudur.[71]

Kültür sözcüğü Latince *"cultura"* sözcüğünden gelmektedir. İlk kez ünlü Fransız düşünür Voltaire kültürü, "*İnsan zekasının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi ve yüceltilmesi"* biçiminde tanımlamıştır.[72]

Kültür kavramı ile ilgili bir çok tanımlama olmasına rağmen bu tanımlardan ilki 19.yy. sonlarında geliştirilmiştir ve ilk açık ve kapsamlı tanımlama İngiliz antropolog Sir Edward Burnett Tylor'a aittir. Tylor, 1871'deki yazılarında kültürü; "*bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, adet, gelenek ve toplumun bir üyesi olarak kişinin yaşayarak kazandığı huylar ve kabiliyetler bütünü*" olarak tanımlar.[73] Tylor'ın söyleminden yola çıkarak yapılan tanımlamaların çokluğuna dikkati çeken Amerikalı iki antropolog Kroeber ve Kluckhohn 1952'de kültür konusunda antoloji yayınlamışlar ve yayınladıkları antolojide kültür ve kavramının 164 farklı tanımına yer vermişlerdir.[74]

Kültürü maddi ve manevi kültür olarak sınıflandıran Özer Ozankaya'nın konu ile ilgili görüşleri ise şöyledir:

"*Kültür kavramının çok sayıda ve değişik tanımları olduğu -özellikle kimi insanbilimciler tarafından söylenir ve böylece bu kavramın genellikle işe yarar, üzerinde birleşilebilir bir tanımının yapılamayacağı vurgulanmak istenir. Ben bu görüşe katılmıyorum. Çünkü çok sayıda denilen tanımlar içinde, aralarındaki farkın önemli olduğu gerçekte iki ana tanım kümesi vardır: bunlardan birincisi kültürü maddi ve manevi öğeleriyle bir bütün olarak gören ve her iki türlü öğenin kültürün niteliğini belirlemede çok önemli olduğunu kabul eden tanımlar kümesidir; ikinci tanım kümesi ise, çok ya da az açık bir biçimde kültürün yalnızca manevi öğelerden kurulu olduğu anlayışı üzerine dayalıdır…Bana göre bir ulusun kültürü, -maddi ve manevi öğeleriyle uyumlu bir bütünlük oluşturur; bu uyumlu bütünlüğün olmadığı yerde ya ulusal toplum yoktur, ya da kültür yozlaşması yaşanmaktadır. "Uygarlık" kavramıyla "kültür" kavramı da aynı şeyi anlatır; uygarlığı yalnızca maddi araçlardan kurulu saymak, bu kavram için hiç de yerinde, geçerli bir tanımlama olmaz. Kültürün maddi öğelerinin*

---

[71] Dolunay Akgül Barış ve Eylem Akgül "Tarihsel Bir Perspektifte Türk Müzik ve Sanatında Kültürel Paralellikler", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt No:15, Sayı 2, 2007, s.707.
[72] Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005, s.94.
[73] William A. Haviland, *Kültürel Antropoloji*, Kaktüs Yayınları, İstanbul 2002, s.65.
[74] Bozkurt Güvenç, *a.g.e.*, s.95.

*göz ardı edilmesi, sömürgeciliğin "kültür yozlaşması"'nın baş nedeni olduğu gerçeğini görmeme, gözlerden kaçırma gibi olumsuz bir sonuca da yol açmaktadır. Bu ön bilgi ve uyarılardan sonra, benimsediğim kültür tanımını sunayım***: *"Kültür, bir insan topluluğunun, doğal ve toplumsal çevresiyle etkileşim süreci içinde ürettiği maddi ve manevi öğelerin toplam bileşimine denir."* *Demek ki kültür, doğal ve toplumsal çevrenin türlü nesneleri ve bu çevre içindeki türlü insanlar arası etkileşimleri yönlendiren düşünceler, duygular, tutum ve davranışlar toplamıdır.*"[75]

Kültürün maddi öğeleri, bir toplumun belli bir dönemdeki uygulayımsal (=teknolojik) ilerlemesini, üretim ve uygulayımdaki deneyim, beceri ve yeteneklerini yansıtır. Özetle maddi kültür, insanın doğaya, topluma, hatta kendi kendisine egemen olma ölçüsünün göstergesidir. Eskiden ancak aylar süren yorucu bir yolculuktan sonra ulaşabildiği bir yere bugün 1/2 saatte ulaşan insan, kendi fiziksel sınırlılıklarını - örneğin kanatlarının olmayışı, vb. da aşmış olmaktadır. Demek ki maddi kültür, insan çalışmasının gerçekleştirdiği, ürettiği tüm nesneleri, bütünüyle uygulayımbilimi, araç ve gereçleri anlatır. Karasabana dayalı tarımın yaygın olduğu bir toplumun düzeni ile traktöre dayalı tarım yapan bir toplumun düzeni birbirinden çok farklıdır.[76]

Manevi kültür ise bu maddi kültür ile etkileşim içinde biçimlenen düşünceler, değer ölçüleri, davranış kuralları, gelenek-görenekler, dinsel, siyasal, felsefi inançlar ... dan oluşan uyumlu bütünlüğe denir. Olağan gelişimini (yani kendi iç dinamiği ile değişim ve gelişimini) engellemesiz sürdürebilen toplumlarda manevi kültür, biraz gecikmeyle de olsa, maddi kültürle uyum içine girer; onu destekleyici, onunla uyumlu yeni biçimler alır. Ulaşımı kağnıya dayalı bir topluluğun manevi kültürü, kağnıyla uyumlu değerler, davranışlar, kurallar ve inançlardan kurulu olduğu gibi, jet uçağına dayalı olan toplumun manevi kültürü de jete uyan, onu destekleyici nitelikteki inançlardan, kurallardan, sanatsal anlatımlardan kuruludur.[77]

Kültür kavramının genel olarak hangi anlamlarda kullanıldığı ile ilgili olarak Güvenç şu şekilde bir sınıflandırma yapmaktadır:

---

[75] Özer Ozankaya, "Ulusal Toplumun ve Ulusal Kültürün Kurucu Ögeleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, Ankara 1992, ss. 217-219.
[76] Gös. yer.
[77] Gös. yer.

- Bilim alanında kültür: Uygarlık
- Beşeri alandaki kültür: Eğitim sürecinin ürünü
- Estetik alandaki kültür: Güzel sanatlar
- Kavramsal ve terim olarak tanımlanmaya çalışılan "kültür" hakkındaki tüm değerlendirmeleri göz önüne alacak olursak, maddi ve biyolojik alanda kültür: Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir.[78]

Çeşitli şekillerde normlara, düşüncelere, inançlara, değerlere, simgelere, dillere ve kodlara değinilmek üzere kullanılan kültür terimi, ayrıca kişinin tinsel ve entelektüel gelişim sürecine ya da uzman entelektüel ve sanatsal çevrelere ve pratiklere ve hatta bir grubun, halkın ya da toplumun "bütün bir hayat tarzına (antropolojik görüş) işaret eder… "Bütün bir hayat tarzı" olarak kültür, tümleşik bir bütün oluşturacak şekilde tutunum edinen, insanlar arasında paylaşılan bir genel anlamlar, inançlar ve değerler dizisini üstü örtük olarak varsaymaktadır.[79]

Kimine göre kültür kavramı, birçok ülkeyi ele alabildiği gibi, bir ülkenin milli sınırları içinde çok sayıda farklı kültür bölgeleri -alt kültürleri- bulunmaktadır. Ayrıca bir ülke, kullanılan sınıflama ölçütlerine göre tarih, coğrafya, dil, din, töre, ekonomi ve siyasi bakımdan farklı kültür çemberlerine girebilmektedir ki örnek olarak Türkiye Cumhuriyeti gösterilebilir. Tarih ve dil bakımından, Türkiye bir Doğu Asya kültürüdür. Türkler bin yıla yaklaşan bir süredir Anadolu'ya yerleştikleri için Ortadoğu kültür alanına girmişlerdir. Akdeniz kıyısındaki yerleşimleriyle Akdeniz kültürünün; Müslüman oldukları için İslam Kültürü 'nün bir üyesi sayılırlar. Nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşadığı için, Türkiye bir tarım ülkesi (kültürü)dir....Öyle ki: Dilimiz, Orta Asya 'da konuştuğumuz Türkçe'den; dinimiz, Arap İslamlığı'ndan; teknolojimiz İran ve Irak tarımından; Akdeniz ve Ege bölgelerimiz Akdeniz'den; Trakya'mız, Balkanlardan; ekonomimiz ve demokrasimiz üyesi olmaya çalışılan Batı Avrupa örneklerinden farklıdır. İşte bütün bu farklı yanları ve özellikleriyle, Türk Kültürü yine de kendine benzeyen bir bütünlük gösterir. Kültürün bütünleyen veya bütünleştiren gücü, giderek, farklı kaynaklardan yeni birleşimler yaratır.[80]

---

[78] Bozkurt Güvenç, *a.g.e.*,s.97.
[79] Ayhan Erol, *Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam*, Bağlam Yayınları, İstanbul 2002, s.53.
[80] Bozkurt Güvenç, *a.g.e.*,s.110.

Kültürü sistem olarak nitelendiren Williams, "*toplumsal etkinliklerin, dil, sanat gibi kültürel etkinlik katmanlarının üzerinde yer alan yaşam biçimi içeren, "bilgilendiren tin" ve anlamlandırma sistemi kültürdür*" şeklinde tanımlamaktadır.[81]

Bu noktada "kültür" kavramını tanımlamaya çalışmanın dışında kültürün yapısal özelliklerine değinmek yerinde olacaktır. Güvenç'in antropolog Murdock'tan esinlenerek yaptığı yapısal açıklamalar şu şekildedir:

- Kültür öğrenilir.
- Kültür tarihidir ve süreklidir.
- Kültür toplumsaldır.
- Kültür ideal, ya da idealleştirilmiş kurallar sistemidir.
- Kültür, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır.
- Kültür değişir.
- Kültür bütünleştiricidir.
- Kültür bir soyutlamadır.[82]

Haviland ise kültürün yapısal özelliklerini aşağıdaki gibi sıralandırmaktadır:

- Kültür paylaşılır
- Kültür öğrenilir.
- Kültür sembollere bağlıdır.
- Kültür bütünleştiricidir.[83]

2.2.2. Kültürel Kimlik

Kültürel Kimlik, toplumlararasında benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasında önemli ipuçları verir. Kendi kültürel kimliğini sıkça dile getiren toplumlar kendilerini "ötekilerden" ayırarak farklılıklarını ortaya koyarlar. Toplumlar arasındaki farklılık ve benzerlikler, kültürel kimlikleri nasıl yorumladıklarıyla kolayca ortaya çıkar.[84] Kültürel kimlik, doğuştan değil daha çok sonradan kazanılan özelliklerle ilgilidir.

---

[81] Raymond Williams, *Kültür*, İletişim Yayınları, İstanbul 1993, s.7.
[82] Bozkurt Güvenç, a.g.e.,s.115
[83] William A. Haviland, a.g.e.,s.78.
[84] Umut Albayrak, "*Kültürel Uzlaşma ve Müzik: Kıbrıs'daki Türk ve Rum Toplumlar Arasındaki Uzlaşmaya Yönelik Müziksel Diyaloglar*", (Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2008, s.17.

Birey önce ""Ben kimim?" sorusuyla karşılaşır. Sosyal gruba girince ise "Biz kimiz?" sorusuna cevap arar. Aynı zamanda da içinde bulunduğu topluluğu temsil etmektedir. Kimlik sorusuna verilen bu yanıtta "biz", nihai olarak "bizim tarihi kültürümüzden ötürü" "bizizdir".[85]

Kimliksiz bir hayat biçimi olamayacağı, insan hayatının bir parçası olduğu gerçeğinin yanı sıra "biz"in ardından "öteki" geldiğinden, "biz" ve "öteki"nin tarihi, ekonomik, kültürel ilişkileri kimliği şekillendirmiş, ancak siyasi bir araç olarak kullanılarak ayrıştırma aracı haline getirilmeye çalışılmıştır. Ancak her türlü kimlik özelliklerinin toplumsal ağ ilişkisi içinde olduğunu unutmamak, iletişim gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir.[86]

Bütün bireysel kimlikler, bir toplumsal ilişkiler sistemi içinde oluşur ve birbirlerini karşılıklı olarak tanımaları gerekir. Kimlik kolektif eylemin dinamik, gelişmekte olan bir yönüdür. Kültürel kimliğin ise bireysel kimliği de aşan sosyal bir yönü vardır.[87] Ferdin sosyal bir varlık olması, farklı özellikleri ile teşkilatlanmış insan toplulukları içinde yaşayabilmesi, topluluğu fertte temsil ettirir hale gelmiştir.[88] Bu tanımlarda bir topluluğa ait özellikler birey üzerinden çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bireysel özelliklerin farklılık yaratacağı göz önüne alınsa dahi, temel belirleyiciler, bireyin günlük yaşantısında veya ananevi uygulamalarda kendini göstermektedir.[89]

Kimliğin, kültürün, daha doğrusu doğrudan veya direkt her türlü tanımlayıcının anlamlandırılmasında göstergeler önemli olmaktadır. Kültürel kimliğe ait göstergeleri incelediğimizde ise bu kimliği oluşturan en önemli sembolün müzik olduğunu belirtmek mümkündür. Müzik kültürel kimliği ifade etmenin en direkt ve en anlamlı yolu olarak karşımıza çıkar ki çalışmadaki alan araştırmalarımızdan örnek verdiğimizde, bir Trabzonlu ile bir Afyonlunun karşılaşmalarında (düğün, ölüm,..) müzikal özelliklerin icrası sırasında, kültürel kimliğe ait birçok özelliğin de ortaya konulması olasıdır. Öyle ise, kültürel kimliğe ait bir göstergenin sergilenişi birey olarak yapılsa dahi, geneli,

---

[85] Anthony D. Smith, *Milli Kimlik*, İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s.155.; Ethem Yıldız-Muammer Ak, *Doğu Karadeniz'de Kültürel Kimlik*, Çatı Yayınları, İstanbul 2002, s.29.

[86] Özlem Doğuş Varlı, *Kültürel Kimliğin Değişim-Oluşum Sürecinin Kadın Kimliği ve Müziğine Yansıması: Afyon, Trabzon, Kıbrıs, İstanbul Örneklemleri*, (İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2007,s.34.

[87] Ethem Yıldız-Muammer Ak, *a.g.e.*,s.34.

[88] Mustafa E. Erkal, *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü*, Der Yayınları, İstanbul 1997, s.174.

[89] Özlem Doğuş Varlı, *a.g.e*, s.34.

toplumu, grubu kapsayan bir özelliğe sahip olmaktadır. Afyonlu bir kadının sergilemiş olduğu geleneksel dans şekli, o kişiye özgü değil, kişinin ait olduğu toplumsal yapıya, Afyonlulara aittir. Çünkü o kişinin dansı öğrenme şekli de kültürel yapı içinde gerçekleşmiş ve etkileşimin bir sonucu olarak edinilmiştir.[90]

Kültürel kimlik, ölçeği ve niteliği ne olursa olsun insanları/toplulukları birleştirebilen ya da birbirinden ayıran öğelerin birleşimidir.[91] Ayrıca bu noktada belirtmek gerekir ki, bireylerin kültürel kimlikleri, onlar üzerinde bağlayıcı olduğu oranda bireysel özgürlükleri sınırlandırmakta, ama aynı ölçüde bir kimlik kartı işlevini de yerine getirmektedir. Herhangi bir toplulukla ilgili olarak, eğer aynı kültürel yapıdan geliyorlarsa ve o kültür hakkında bilgi sahibiysek, sosyal ve kültürel yapı hakkında çözümleme yapmak mümkün olmaktadır. Özellikle farklı kültürel yapıların bulunduğu ortama geçiş söz konusu ise, diğer gruplar tarafından isimlendirilme, bir kimlik içine sokulma meydana gelmektedir. Kişinin ait olduğu kültürel yapının özellikleri, farklı bir kişiliğe sahip olsa dahi, kimlik özelliği hatta kişiliği olarak değerlendirilmektedir.[92]

2.2.3. Kültürel Etkileşim

Kültürel etkileşim, kültür unsurlarının coğrafî bakımdan yer değiştirerek bir toplumdan başka bir topluma geçmesi hadisesini tanımlayan "kültürel yayılma" sürecinin tabii bir sonucudur. Kültür alışverişi yeryüzünde yaşayan hemen her toplum için söz konusudur ve kültürel yayılma vasıtasıyla toplumlar birbirlerinin kültürlerini etkiler ve ondan etkilenirler. Ancak, herhangi bir toplumun sosyal yapısına giren yeni bir kültür unsurunun, o toplumun kültürünün bir parçası olabilmesi her zaman kolay ve çabuk gerçekleşmez. Bu yeni kültür unsurunun toplum tarafından kabullenilmesi ve toplumun diğer kültür unsurları ile bütünleşmesi gerekir. Birbirinden farklı kültüre sahip iki toplumun sürekli ilişki ve etkileşim içinde bulunmaları sonucunda, her iki toplumun bazı kültürel unsurları birbirlerini etkileyerek değişime uğrarlar ve her iki toplumda ortak veya birbirine çok benzeyen kültür unsurları ortaya çıkar. Sosyoloji ve sosyal antropoloji'de kültürleşme (acculturation) adı verilen bu hadise, iki farklı kültüre ait unsurların her iki toplum tarafından benimsenerek ortaya yeni bir kültür sentezi çıkması

---

[90] Gös.yer.
[91] Mark Slobin, *Subcultural Sounds: Micromusic of West,* Wesleyan University Press, 1992, s.12.; Özlem Doğuş Varlı, *a.g.e,* s.35.
[92] Özlem Doğuş Varlı, *a.g.e*, s.36.

süreci olarak tanımlanır. Toplumun komşu kültürlerden aldığı yenilikler kendi kültürü tarafından benimsendiği anda, kültürleşme süreci başlamış demektir. Ancak, hiçbir kültür diğer kültürlerin unsurlarını kendi toplumsal bünyesine uyum sağlayacak biçimde özümsemeden alamaz.[93]

Aynı coğrafyada yaşayan ve birbirine komşu olan toplumlar birbirleriyle sorunlar yaşadıklarında aralarındaki kültürel etkileşim bir süreliğine zayıflayabilir. Ancak yaraların sarılmasının ardından siyasi ortamda gerginlik devam etse de, toplumlar alışmış olduğu ve bir parçası olduğu kültürel döngüde yerini almak ister. Bu sebeple kendi örgütlenmeleri ya da sanatçıların yardımıyla ortada var olan sorunun toplumlara ve coğrafyaya verdiği zararı anlatmak için müziği kullanır. Müzik tek başına tüm siyasal sorunları çözmede yeterli olmasa da soruna dikkat çekmek ve topluma bu sorunun çözülmesi için toplumsal duyarlılığı aşılamada etkilidir. Sanatçıların uzlaşmak için beraber hareket etmeye başlamasıyla toplumlar ve kültürler "biz", "ötekiler" olmaktan çıkarak, bulunulan coğrafyanın bir parçası olarak "hepimiz" ile ilişkilendirilir. Bu uzlaşma sonucunda farklılıklar ve ait oldukları kültürel değerler ortadan kalkmaz. Sahne kültürel uzlaşının olduğu yeri temsil ederek toplumların da tıpkı müzisyenler gibi uzlaşı ortamını yaratmada bazı fedakarlıklar ortaya koyarak amaca ulaşabileceğinin örneğidir.[94]

9-11 Nisan 2010 tarihleri arasında Sydney Üniversitesi'nde düzenlenen Kültürlerarası Etkileşimin Şekillenmesi Konferansı'nın (Transcultural Mapping), disiplinler arası geçişenliğin artık iyice belirginleştiğini gösterdiğini belirten konferansın katılımcılarından Çolakoğlu Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)'ın resmi yayın organı olan internet sayfasındaki *"Sydney Üniversitesi Kültürler Arası Etkileşim Konferansı"* başlıklı yazısında konferans öncesi programa bakıldığında birbiriyle çok alakasız gibi duran konuların konferans oturumları gerçekleştirildikçe aslında nasıl bir bütünlük arz ettiğinin, dolayısıyla konferans sırasında uluslararası ilişkiler çalışmaları açısından da artık sadece devlet politikalarına bakarak jeopolitik ve ulusal çıkar kavramlarıyla mevcut sistemi açıklamanın yeterli olmadığının daha iyi anlaşıldığını; bu bağlamda uluslararası ilişkiler çalışmalarında

---

[93] Ufuk Tavkul, "Kültürel Etkileşim Açısından On İki Hayvanlı Türk Takviminin Yayılışı", *Ankara Üniversitesi Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Ankara Mart 2007 s.26.
[94] Umut Albayrak, *a.g.e.*, s.4.

yüksek siyaset ve ekonomi dışında toplumsal hareketlilik ve göç, kültür çalışmaları, medya çalışmaları gibi disiplinlerden de yoğun bir şekilde yararlanmak gerektiğinin görüldüğünü ifade etmektedir.[95]

2.2.4. Kamu Diplomasisi ve Kültür

Diplomasi kavramı ile ilgili olarak ilk aklımıza gelen devletler arasındaki ilişkiler ve bu ilişkileri dikkatli bir şekilde idare etme bilgisi ve sanatıdır. Akgönenç'in tanımı ise: *"Bağımsız devletlerin, yani uluslararası sistemin temel birimlerinin birbirleri ile olan ilişkileri ve kullanılan metotların tümü"* [96] şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

"Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi" adlı makalesinde kamu diplomasisi kavramının ilk kez 1965'de Tufts Üniversitesi'nde Fletcher School of Law and Diplomacy'nin Dekanı Edmund Gullion tarafından kullanıldığını belirten Akçadağ Gullion'ın kamu diplomasisi tanımını şu şekilde aktarmıştır: *"Halkların tutumunun, dış politikanın oluşumu ve yürütülmesine yaptığı etki ile ilişkilidir. Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışındaki alanlarını kapsamaktadır: hükümetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu sağlanması, özel kuruluşlarının diğer ülkeninkilerle etkileşimde bulunması, dış ilişkilerin aktarımı ve bunun politika üzerindeki etkisi, diplomatlar ve yabancı meslektaşları arasında iletişim sağlanması ve kültürler arası iletişim süreci gibi.*[97]

Konu ile ilgili bir diğer kavram ise 90'lı yıllarda kullanılmaya başlanan "*Yumuşak Güç"* kavramıdır. *"Dünya Siyasetinde Başarının Yolu-Yumuşak Güç"* adlı eserinde *"Yumuşak Güç"* kavramını ilk kez 1990 yılında yayımlanan Amerika'nın düşüşte olduğu hakkındaki yaygın görüşü tartışan "*Bound to Lead"* adlı kitabında geliştirdiğini belirten Nye, kavramı; *"Yumuşak güç, istediğini, zor kullanmak veya para*

---

[95] Selçuk Çolakoğlu, "Sydney Üniversitesi Kültürler Arası Etkileşim Konferansı", *http://www.usakgundem.com/yazar/1521/sydney-%C3%BCniversitesi-k%C3%BClt%C3%BCrler-aras%C4%B1-etkile%C5%9Fim-konferans%C4%B1.html*, (10.04.2012)

[96] Oya Akgönenç, "Dış Politikada Diplomasinin Rolü, Önemi ve Metodları", *Jeopolitik*, Ekim 2009, s. 14

[97] Emine Akçadağ, "Türkiye'de ve Dünyada Kamu Diplomasisi", *www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf*, (11.04.2012), s.2.

vermek yerine kendine çekme yoluyla elde etme becerisidir." Şeklinde tanımlamaktadır.[98]

Akçadağ değinmiş olduğumuz her iki kavrama da açıklık getirmeye çalıştığı tanımlamasında; *"yumuşak güç, başkalarını cezbetme, onların kalbini ve zihnini kazanma yeteneğidir. Kamu diplomasisi ise uluslararası politikanın sert güçten yumuşak güce doğru pragmatik bir kayış içerisinde olduğu günümüzde, yumuşak gücün en önemli unsurlarından birisidir, yumuşak gücün tanıtımı ve yaygınlaştırılmasıdır"* ifadelerini kullanmaktadır.[99]

Nye'a göre yumuşak güç, bir ülkenin kültürünün, siyasi değerlerinin ve dış politikalarının cazibesinden kaynaklanmaktadır. Bir ülkenin kültürü, evrensel değerler içerdiğinde ve politikaları başkalarının da paylaştığı değerlere ve çıkarlara hizmet ettiğinde, yarattığı sorumluluk ve çekicilik ilişkileri sebebiyle istediği sonuçları elde etme olasılığını artırır.[100] Nye'ın Amerikan Müziği, Amerikan Kültürü, Amerikan Markalarının etkisi ile şekillenen yumuşak gücün etkisini örneklendirmeyi amaçladığı ifadesi ise; *"televizyon ve sinema, Berlin Duvarı'nı, 1989 yılından çok daha önce delip geçmişti. Duvarı yıkmadan önce ihlal eden Batının popüler kültürüne ait imgelerin uzun yıllar boyunca iletilmesine, çekiçler ve buldozerler hiçbir işe yaramazdı."* Şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Nye'ın müziğin ve sanatçının etkisini dile getirdiği bir diğer örnek ise; dünyaca ünlü *The Beatles* grubunun üyelerinden John Lennon'un 1980'de New York'ta öldürülmesinden sonra Prag'ta Lennon için bir anıt mezar oluşturulduğunu ve her ölüm yıldönümünde barış ve demokrasi için geçit töreni yapıldığını, 1988'de ise organizatörlerin ve üyelerinin Sovyet birliklerinin ülkeden çıkarılmasını istediği *Lennon Barış Kulübü*'nü kurduklarını söylemektedir. Nye'ın bu durumu çok çarpıcı bir şekilde özetleyen; *"Zaman geçtikçe Lennon, Lennin'in yerini almıştır"*[101] ifadeleri popüler olmuş bir sanatçının hayatta olmasa dahi toplumları ardından sürükleyebilme konusundaki gücünü göstermektedir.

Türkiye'deki kamu diplomasisi çalışmalarının henüz çok yeni olduğunu belirten Akçadağ Türkiye'nin yıllarca kamu diplomasisine önem vermemenin getirdiği

---

[98] Joseph S. Nye, *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu-Yumuşak Güç"çev. Rayhan İnan Aydın,* Elips Yay, Ankara 2005, s. 5.
[99] Emine Akçadağ, *a.g.m.*, s.3.
[100] Joseph S. Nye, *a.g.e.*, s.101.
[101] Joseph S. Nye, *a.g.e.*, s.54.

sorunlarla boğuştuğunu ve bu sorunların en büyüğünün yabancı kamuoyu tarafından tanınmamak değil, yanlış tanınmak ve kendini dünyaya iyi ifade edememek olduğunu belirtmektedir. Değişen diplomasi anlayışı ve yumuşak gücün uluslararası ilişkilerde öne çıkmasının direkt kamuoylarına yönelik faaliyetleri zorunlu hale getirdiğini belirten Akçadağ bunun dışında komşu ülkelerin halklarının birbirlerine sempati duyabilmeleri, birbirlerine karşı düşmanlık duygularından uzak durabilmelerinin etkin bir kamu diplomasisi ile elde edilebileceğini, uluslararası ilişkiler açısından, bir devletin sınırları dışında yaşayan ortak din, dil, soy, tarih ve kültür gibi ortak değerlere sahip vatandaşlarının bulunmasının kamu diplomasisini yürütmeyi de kolaylaştıracağını ifade etmektedir.[102]

Sanberk ve Altınay tarafından kaleme alınan ve Türkiye'nin kamu diplomasisi yürütebilme yönünden güçsüz bir ülke olmadığı vurgulanan yazı da ise Türkiye'nin hiçbir sübvansiyondan yararlanmayan 200'den fazla televizyon kanalına, 1000'den fazla radyoya, çok başarılı bağımsız prodüksiyon şirketlerine sahip olduğunu, Türkiye'den çıkan yayınların dil engeline rağmen etrafındaki ülkelerde ilgiyle izlendiğini, El Cezire gibi bir kanalın Washington'dan sonra en çok haber yaptığı başkentin Ankara olduğunu, Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının hiçbir devlet desteği olmadan birçok ülkeye çalışmaları için davet edildiğini, dünyanın birçok ülkesinde Türk okulları bulunduğu vurgulanmaktadır.[103] Bu bağlamda Türkiye'nin kamu diplomasisini ve uluslararası ilişkilerde yeni dönemin önemli kavramlarından yumuşak gücünü destekleyen birçok unsura sahip olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.5. Kültür ve Müzik

Sanat, yaşadığı coğrafi alanda toplumsal dinamiklerle varlığını sürdürür. Yani kültürden etkilenen, bir toplumu tanımlayan ve tanıtan en etkin öğe o toplumun sanatıdır.[104]

Müzik, politik gelişmelere tarihsel olarak eşlik eden, kimi zaman onu biçimlendiren kimi zamansa ona yol gösteren bir ifade unsurudur ve tarihi derinden

---

[102] Emine Akçadağ, *a.g.m.,* s.18.
[103] Özdem Sanberk, Hakan Altınay, "Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç", *Sabah Gazetesi*, 8 Ocak 2008,*http://arsiv.sabah.com.tr/2008/01/08/haber,A9BC3A84BEF146B2BF13D4F0ED804C08.html, (11.01.2012)*
[104] Dolunay Akgül Barış ve Eylem Akgül, *a.g.m.,* s.707.

incelemenin bir aracı olarak sıklıkla kullanılmıştır.[105]

Müziğin kültür içinde incelenmesi ve araştırılması yeni değildir. Müziğin kuramsal bir çerçeve içinde ele alınarak bilimsel bir yöntemle incelenmeye başlanması 19. yüzyıl ile birlikte olmuştur. Tüm sanat dalları içinde, insan ruhu üzerinde en derin etkiyi bırakan sanatın müzik dalı olduğu kabul edilmektedir. Müzik toplumla etkileşip bütünleşen sanatların başında yer almaktadır. Bir milletin gelişmişlik düzeyini belirlemede müzik önemli bir göstergedir. Bir toplum; ekonomi ve kültür alanında yarattığı, kendi yaşayışına ve insanlığın yaşayışına kattığı, çağına uygun değerlerle varlığını sürdürebilir.[106]

Müziğin rolü, sosyal ve politik gerginlikler hakkında farkındalık yaratmakla sınırlı değildir. Tartışmalı bir alandaki değişen dinamikleri anlamak için araçlar sunmaya aktif olarak katılmak da yapabileceklerinden biridir. Müzik geçici kavşaklar üzerinde süzüldükçe, insanları bir araya getirir ve politik farklılıklara rağmen birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlar. Bu amaçla, müzik sadece tarihle ilgili anlayışımızı ve vizyonumuzu yansıtmakla kalmaz, bugünün değerini daha çok bilmemizi sağlar, anlaşmazlıkları aydınlatır ve daha iyi bir geleceğin yolunu açar.[107]

İnsanların ihtiyaçları sonsuzdur. Müzik söz konusu olunca müziğin karşıladığı doyum biçimleri sonsuz olmasa bile çok çeşitlidir. Bir müzik çeşidi ihtiyaçtan doğar ve ihtiyaçlara yanıt verebiliyorsa yaşar.[108]

Farklı toplumlarda ya da etnik gruplarda müzikler bu şekilde ortaya çıkmıştır ve o topluluğun ya da grubun ihtiyaçlarını ve yaşama biçimini kısacası kültürel tarzını ortaya koyar, yansıtır. Bir toplumun müziğini incelemek o toplumun söylem, sanatçı, müzisyen kavramını irdelerken aynı zamanda müzikal kimliğini de incelemek anlamını taşır. Müzik ve onun çağrıştırdıkları bir yerden başkasına farklılıklar göstermekte ulusal ya da bölgesel kimliğin simgesi görevini üstlenmektedir. Her sanat dalında olduğu gibi müzik sanatında da öncelikle duyulara yönelik insani edim vardır. Bu edimin insani yönünün olması insan tarafından üretilmesinden kaynaklanır. Müzik kendi kendine olan

---

[105] Ayhan Erol, *a.g.e.*, s.185.
[106] Dolunay Akgül Barış ve Eylem Akgül, *a.g.m.*, ss.708-709.
[107] Nasser.Al-Taee, "Voice Of Peace And The Legacy Of Reconciliation: Popular Music, Nationalism And The Quest For Peace In The Middle East", *Popular Music*, Cambridge University Press, 2002, vol: 21 -1, 41 -61 p., s.59.
[108] Edip Günay, *Müzik Sosyolojisi*, Bağlam Yayıncılık İstanbul 2006, s.102.

bir şey değil bizim yaptığımız ve anlam verdiğimiz bir şeydir. İnsanlar müzikle düşünür onunla kendilerinin kim olduğuna karar verip kendilerini anlatırlar.[109]

Uçan'a göre; Müzik insanlığın varoluşundan bu yana birey ve toplumu besleyen başlıca "insanca yaşam ve kültür" damarlarından biridir… Türk müzik kültürü, kısaca Türklerin müziksel yaşam biçimi demektir. Türklerin müziksel yaşam biçimi, süreç ve ürün yönüyle bir bütündür bu bakımdan Türk Müzik Kültürü; Türklerin kendi kendileriyle, birbirleriyle ve çevreleriyle müziksel etkileşimlerinin örgütlenik ve birikik süreci ve ürünü olarak tanımlanabilir. Türk müzik kültürü kendine özgü bir evrendir. Türklerin müzik evreni denilince Türklerin müziksel gerçekliliğinin tümü anlaşılır. Türklerin atalarının ilk yurttan tarih öncesi dönemlerde başlayan göçleri çeşitli zaman aralıkları içinde de devam etmiştir. Genel olarak doğu, batı, kuzey ve güney yönlerinde olan bu göçlerle birlikte en eski Türk kültür, sanat ve müzikleri de doğal olarak yeni yerlere taşınmış ve buralardaki etkileşimlerle birlikte yeni özellikler kazanmış oluyordu.[110]

Müzik sosyal yapılara dayalı bir sosyal davranışın sonucunda yaratılmaktadır. Bu nedenle yalnız bir ses sistemi değil etnolojik bir yapının oluşturduğu belli bir davranışın sonucunu içinde taşımaktadır. Belli bir kültür içinde yer alan sosyal bir olaydır. Üreten de dinleyen de o kültür içindeki insanlardır. Besteler o kültürdeki insanların davranışlarının yansımasıdır. Kullanılan dil, seçilen sözcükler, bu sözcüklerin hangi ses perdesine nasıl yerleştiğini tespit etmek, o kültürel yapıdaki müziksel anlatımı kavramamıza yardımcı olabilecektir. Ezgisel yapıdaki duygunun anlamı kültürel birikime ve değerlere göre değişim gösterecektir.[111]

Buna göre bir Ege Zeybeği, bir Ankara türküsü ya da bir Çin halk şarkısı o yörenin ülkenin yada o toplumun yaşam tarzını karakteristik özelliklerini yansıtır ve anlamamıza yardımcı olur. Kısacası kültür müziğin üretiminden tüketimine kadar tüm süreçte etkin bir rol oynar.[112]

---

[109] Dolunay Akgül Barış ve Eylem Akgül, *a.g.m.,* s.709.
[110] Ali Uçan, *Türk Müzik Kültürü*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2000, s.48.
[111] Ayten Kaplan, *Kültürel Müzikoloji*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2005, s.60.
[112] Dolunay Akgül Barış ve Eylem Akgül, *a.g.m.,* s.709.

2.2.6. Kültürel Uzlaşma ve Müzik

Birbirleriyle sorun yaşayan toplumların sorunlarını çözmesi için öncelikle iletişime geçmesi ve diyalog başlatması gerekir. İki toplumun birbiriyle yakınlaşmasında ve birbirleriyle ortak alanlar oluşturmasında "kültürel uzlaşma" önemli bir adımdır. Kültürlerarasında sağlanacak uzlaşma daha sonra diğer alanlarda da toplumların yakınlaşmasını sağlar. Bu sebeple kültürel uzlaşmalar toplumların uzlaşı girişimlerinde temel basamaklardan biridir. Toplumlararası uzlaşmalarda önemli bir adım olan kültürel uzlaşmaların en önemli aktörlerinden biri müziktir. Müzik, toplumlararası uzlaşma ortamlarının oluşturulmasında kullanılan etkili bir güçtür. Geniş kitlelere ulaşmayı kolaylaştıran müzik, insanların kendilerini ifade ediş biçimleri olarak savaştıkları ve inandıkları şeyler doğrultusunda, çatışmalarını ve başkaldırılarını anlatmak ve desteklemek için kullanılabileceği gibi tam tersine çözüme giden yolda uzlaştırmak amacıyla da kullanılabilir. Müziğin toplumlararasında çatışma veya uzlaşma sağlayabilecek güce sahip olması, sosyal bir davranış olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Müziğe yüklenen anlamlar insanları mücadelelere iter. Müziğin ideolojik ve politik kullanılması da bunla ilişkilidir. Müzik ideoloji ile ilişkilendiği zaman iki şekilde karşımıza çıkar.

- Yönetimdeki güçlerin ideolojileriyle doğru orantılı olarak uyguladıkları müzik politikaları,
- İnsanların bu politikalar karşısında tutumlarını ortaya koyan ve buna göre şekillenen müziksel davranışlar.

Amaç toplumlararasında çatışma çıkarmak ya da farklılıkları derinleştirmekse müzik burada iş yapar konuma gelebilir. Savunulan ideolojinin ya da mensubu bulunulan toplulukların görüşleriyle özdeşleştirilen müzikler "ötekilere" karşı "bizi" vurgular ve doğal olarak bir ayrım yaratır.[113]

Zaman zaman çözüme giden yolda siyasetçilerden ya da devletten önce sanatçılar ve toplumlar kendi girişimleriyle uzlaşı yolunu bulmaya çalışmışlardır. Bu noktada da özellikle müzik önemli bir güç haline gelir.[114]

Bu kısımda Türkiye'de ve dünyanın çeşitli coğrafyalarında müzik aracılığı ile

[113] Umut Albayrak, *a.g.e.*,ss.3-4.
[114] Umut Albayrak, *a.g.e.*,s.9.

kültürler ve uluslar arası uzlaşı yaratma çabaları ile ilgili örnekler yer almaktadır.

2.2.6.1. Uluslararası Gençlik Müzik Örgütü (Jeunesses Musicales International-JMI)

Dünyanın en büyük ve önemli gençlik ve müzik organizasyonu olan Uluslararası Gençlik Müzik Örgütü'nün (Jeunesses Musicales International) amacı hiçbir kültürel, yöresel ve ideolojik ayırım yapmaksızın sınırların olmadığı, barışın ve karşılıklı anlayışın ortak dil olduğu bir dünya yaratmak ve bunu yer yüzündeki tek ortak dil, müzik yoluyla gerçekleştirmektir. Örgüt İkinci Dünya Savaşı sonrasında Marcel Cuvelier ve René Nicoly tarafından 17 Temmuz 1945'te Brüksel'de kurulmuştur. 1945'lerde çalışma alanlarını sadece klasik müziğin kapsamasına karşın 1960'larda alanlarını giderek büyüten örgüt klasik müziğe ek olarak etnik, kültürel, caz, rock ve pop müziği de çalışma alanlarına dahil etmiştir. Bu kültürel kuruluşun, bugün itibariyle 45 daimi üyesi bulunmaktadır. Daimi üyelere ek olarak 35 bağlantılı örgüt üyesi olan kuruluşun dünya genelinde üyelikleri hızla artmaktadır. Her sene 3000 şehirde 30.000 müzik etkinliği düzenleyen Uluslararası Gençlik Müzik Örgütü genç müzisyenleri yetiştirmek, desteklemek ve yaşam koşullarını iyileştirmek amacı ile müzik kampları, çalışma grupları, festivaller, yarışmalar ve konserler düzenlemektedir.[115]

Uluslararası Gençlik Müzik Örgütü tarafından müziğin barış çabaları için kullanıldığı örneklerden birisi "utanç duvarı" olarak tarihe geçen ve Berlin'i Doğu ve Batı olarak ikiye ayıran duvarın yıkılması için yapılan çalışmalardır. 1961 yılında inşa dilen ve iki farklı ideolojiyle devletleri ve yönetimleri birbirinden ayıran bu duvar ta ki 1989 yılında yıkılana kadar kültürleri de birbirinden ayırmıştır. 1987 yılında Berlin'in 750. Kuruluş yıldönümü kutlamaları çerçevesinde Berlin'in Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmesi amacını taşıyan fiziksel, politik, sosyal ve kültürel bariyerlerin yıkılmasında, müzisyenlerin ve müziğin etkileri ortaya çıkmıştır. Bu etki için Goodwin; "*Doğu ve Batı Berlin yetkililerinin yıldönümü kutlamalarının koordinasyonu için politik düzeyde çaba sarf ettikleri inkar edilemez; ancak başarısız olmuşlardır. Müzik organizatörleri ve müzisyenler ise duvarın her iki yakasında konser organizasyonu konusunda başarı sağlamışlardır. Üstelik bu konserler hem Doğu hem de Batı Berlin'de televizyon*

[115] "Jenesus Musicales İnternational", *http://www.jmi.net*, (12.04.2012). Ayrıntılı bilgi için bkz ayrıca JMI'nin Türkiye temsilcisi olan Sevda-Cenap AND Vakfi internet sayfası: *http://www.andmuzikvakfi.com/tr/jmTurkey/index.html*

izleyicilerine sunulmuştur; bölünmüş şehrin tarihinde benzersiz bir başarı"[116] sözlerini kullanmıştır.

Konserde Dünya Gençlik Orkestrası üyeleri Doğu ve Batı Almanya izleyicilerine Benjamin Britten'in *War Requiem*[117] isimli eseri ile seslenmişlerdir. Bu konser Berlin duvarının her iki yakası arasında kültürel köprü görevi görmüştür. Dünya Gençlik Orkestrası tarafından icra edilen eser uzlaşma isteğini ve amacı gözler önüne serer. Zaten eseri seslendiren orkestra da bir uzlaşının sembolüdür. O dönemde 31 ulusu temsil eden *Jeunesses Musicales* 1940'da Brüksel Filarmoni Orkestrası Genel Direktörü Marcel Cuvilier'in *"müzik yoluyla uluslararası anlayış geliştirme fikri"*'nin hayata geçmiş halidir. Orkestra, müziği *"sosyal düzenleyici güç"* olarak görmektedir. Genç müzisyenlere, müzisyenin insanlığa sanat yoluyla hizmet vermesi gerektiği ve topluma karşı sorumlulukları olduğu bilincini aşılanmaktadır. Berlin duvarı, Doğu ve Batı Berlin arasındaki şehrin 750. yıldönümü kutlamalarında yıkılmaya yönelik ilk sinyallerini vermişti. Çünkü *War Requiem'in* sahnelendiği konserler için işbirliği içinde olan Doğu ve Batı yönetimleri müzikle, bölünmüş Berlin'in bir araya gelebileceği tek ortak alan sağlarken, ortak bir geleceğe dair bir örnek teşkil etmiştir. Berlin'in 750. yıldönümü kutlamalarında gerçekleştirilen müziksel etkinlik, onu yayınlayıp dünyaya göstermek isteyen televizyonlar için de bir ortak çalışma fırsatı sunmuştur. Konser televizyonda yayınlanmıştır. Bu yayın Doğu ve Batı Berlin'in ilk ortak televizyon yayınıdır. Dünyaya yapılan bu yayınla Berlin'in birleşme anına uluslararası bir tanıklık sağlanmıştır. Kültürel araçlar yoluyla elde edilebilecek uzlaşmanın belirli sınırlılıkları söz konusudur. Ancak müzik uluslararası resmi sözleşmelere diplomatik temel oluşturmasa bile insanlar arasında önemli bir farkındalık yaratarak geçmişte yaşanan hataların tekrarlanmaması ve sorun yaşamış toplumların da bu hatalardan ders alarak gelecekte ortak çalışmalar ortaya koyabileceğinin ispatı olarak örnek teşkil eder. Konserin gerçekleştiği yer, seslendirilen eser, eseri seslendiren orkestradaki kişilerin genç ve farklı milliyetlerden olması tüm dünyada büyük etki yaratmış ve dünya basınının dikkatini gecede toplamıştır. Berlin'in 750. yıldönümü kutlamaları

[116] Julia Anne Goodwin, "*Breaking Down Barriers: Music and the Culture of Reconciliation in West Berlin 1961-1989*", Doctor of Philosophy, Department of History The College Art & Science University Of Rochester, 2007.s.160.

[117] Ünlü İngiliz besteci Benjamin Britten (1913-1976) War Requiem (Savaş Requiemi) adlı eserinde I. Dünya Savaşı'nda ölmüş olan Wilfred Owen isimli bir piyade askerinin yazmış olduğu şiirler de kullanılmıştır. Bu asker, I. Dünya Savaşı'nın bitmesine bir hafta kala bir kurşunun isabet etmesiyle ölmüş, şiirleri daha sonra keşfedilmiştir.

çerçevesinde War Requiem canlı olarak icra edilirken; bu büyük olay radyo ve televizyondan da yayınlanmıştır. Eseri seslendiren İngiliz ve Alman solistler de uzlaşma sembolü görevini üstlenmişlerdir. Konserin sanat açısından dünya çapında bir öneme sahip olduğunu düşündüğünü belirten Stephen Pettitt *"Sanat yaşamımızda büyük bir gece ve günümüzün müzik sanatının insani uzlaşma misyonunun onayı. Bu müzisyenlerin ve müziğin, en çok etkilediği kişiler arasında bölünmüşlüğün devamlılığından sorumlu olanlar yer almaktadır; bu yolla War Requiem güncel siyasal duruma doğrudan dikkat çekmektedir*"[118] ifadelerini kullanmıştır.

2.2.6.2. İsrail Filistin Örneği

Ortadoğu dünyada çatışmaların dinmek bilmediği önemli coğrafyalardan biridir. Yıllardır süren sorunlar, anlaşmazlıklar, savaşlar bölgede yaşayan toplumların huzurlu bir hayat sürdürmelerini engellemektedir. İsrailliler ve Filistinliler arasında köprü kurmaya çalışan İsrailli müzisyen *Yair Dalal*[119] da uzlaşma ortamının yaratılması ve toplumların aralarındaki sorunlara dikkat çekilmesi için müziğin öneminin ve etkisinin ortaya konmasında çaba gösteren müzisyenler arasında önemli bir örnektir.

Dalal'ın İsrail ve Filistinlilerin Barış Anlaşması'nı kutladığı Oslo'da sahne aldığında *'Zaman el Salam'* (Barış için Zaman) adlı şarkısı, elli İsrailli ve elli Filistinli çocuktan oluşan dev bir koro ile Norveç Filarmoni Orkestrası eşliğinde söylenmiştir. Parça birliktelik, uyumlu varoluş ve eşitliği ifade etmek için hem Arapça hem de İbranice yazılmıştır. Parçanın yapısı, mesajı gibi, Arap ve İsrail geleneklerini harmanlamaktadır. Dalal, o günle ilgili olarak düşüncelerini söyle dile getirir*: "Şimon Perez ve Yaser Arafat oradaydı ancak konuşmuyorlardı. Şarkıyı dinledikten sonra daha önce imzalamadıkları bir anlaşma imzaladılar. Müziğin barış sürecini etkilediğini düşünmek biraz safça gelebilir ama ben buna inanıyorum".*[120]

---

[118] Stephen Pettitt, "Peace Leaps The Wall: Review of An Historical Music Occasion", *The Times,*19.08.1987.'den aktaran Umut Albayrak, *a.g.e.,*s.14.

[119] Hem Arap hem de Yahudi müzik geleneklerini dinleyerek büyüyen Dalal vaktinin ve enerjisinin önemli bir kısmını Yahudilerle Araplar arasındaki barış çabalarına ayırıyor. Sanatçı bu konuda, "*Farklılıklarımızın bizi ayırmasına müsaade etmektense, benzerliklerimizin birleştirici gücünü ön plana çıkarmalıyız. Artık İsraillilerle Arapların barışma zamanı gelmiştir!*" diyor, *http://www.salom.com.tr/news/print/15153-Yair-Dalal-Lubna-Salameh-ve-Shalom-inshallah.aspx,* (10.04.2012)

[120] Nasser.Al-Taee, *a.g.e.,*s.54.'den aktaran Umut Albayrak, a.g.e.,s.10.

Yine bu coğrafyadaki diğer bir örnek ise, Cezayirli şarkıcı *Cheb Khaled*[121] ve İsrailli şarkıcı *Noa*'nın birlikte gerçekleştirdikleri düettir. Araplar ve İsrailliler arasında süregelen çatışmayı işleyen John Lennon'un "*Imagine*" şarkısı üzerine kurulan Khaled ve Noa'nın şarkı sözlerinde sınırların ve bölünmelerin olmadığı bir dünyaya dair dilekler ifade edilir. Şarkı İbranice, Arapça ve İngilizce olarak üç dile uyarlanmıştır. Düette, Noa'nın İbranice ve Khaled'in Arapça okuduğu bölümlerden sonra ikisi birlikte Lennon'un orijinal metnini İngilizce olarak okurlar. Sonra iki sanatçı da birbirlerinin dillerinde bölümleri seslendirerek şarkıyı bitirirler. Amaç barışın önemini ve toplumların aralarında sorun olmadan bir şeyler ortaya koyabileceğini göstermektir. Dolayısıyla müziksel davranışlar bu bütünlüğü destekler nitelikte şekillenmektedir. Araplar ve İsrailliler'in, Kahire'de ortak bir gelenek ve tarihe sahip olabilmesi ve şehrin iki halkın inançlarıyla ruhani bağlantısı, iki sanatçıya da bu iddiaları korku veya duraksama olmadan dile getirme fırsatı sunmuştur. Düetin sonlarına doğru, iki sanatçı da bir araya gelerek uyum içinde şarkıyı seslendirmekte, böylece, insanlarının politik tarihi ile beslenen, ırksal ve dini ayrılıklarla dolu uzun ve düşmanca tarihi sembolik olarak kırmaktadır. Ayrıca, anlaşmazlığa, farklılıkları "biz"'e karşı "onlar" şeklinde yansıtan ikili sistemle bakmaya meydan okunmakta ve Barış Ülkesi'nde her iki ırk ve din için de yer açan daha küresel bir düşünce şekli kucaklanmaktadır."[122]

Khaled ve Noa'nm "*Imagine"* şarkısı, müziğin sınırları aşma gücünü, savaştan usanmış, barış isteyen insanların iradesini ortaya koymaktadır. Aslında "*Imagine*" ile bölgede bulunan ve barış isteyen farklı din, dil, ırktan pek çok sanatçının görüşleri ortaya konmaktadır. Çünkü insanlar farklı dinlere, dillere sahip olsa da çekilen acılar ve aynı coğrafyada yetişen bu insanların oluşturdukları kültürler birbirleriyle benzerlikler içerir. Bu mesajı içeren sözlerin Lennon'm şarkısıyla birleştirilmesi amaçlanan etkinin gücünü artırmıştır. Ayrıca geniş bir kitle tarafından bilinen ve kulaklarda aşina olan bu parça, verilen mesajın insanlar tarafından daha kolay anlaşılmasına yardımcı olmuştur. *"Popüler müzik gruplar arasında bir müzakere ve tartışma sahası olarak görev yapar*

[121] Khaled Hadj Brahim (29 Şubat 1960; Oran, Cezayir), Khaled olarak da bilinen Cezayirli raï şarkıcı-söz yazarı ve müzisyen. Genç yaşlarda başladığı kariyerinde sahne adı olarak Cheb Khaled (Genç Khaled)'i kullanmıştır. Arap Dünyası'ndaki popülaritesi sebebiyle "Rai'nin Kralı" olarak tanımlanmaktadır.

[122] Nasser.Al-Taee, *a.g.e.*,s.56.'den aktaran Umut Albayrak, *a.g.e.*,s.11.

ve çok kültürlü toplumlarda birliğin kurulmasında önemli rol oynar".[123]

Khaled, Noa, Dalal gibi sanatçılar, müziğin de katkı sağladığı sürekli barış için bir çekirdek oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bu girişimler sorunların aşıldığı, şiddet ve önyargıdan uzak, güçlerin birleştirildiği, farklılıkların derin uçurumlarla insanların çatışmalara sebep olmadan eldeki ürünü zenginliği, çeşitliliği olarak görüldüğü ortak bir düşüncenin de temelini oluşturur. Siyasi ortamda yakalanamayan istikrar ve her geçen gün insanların gelecekten beklentilerini azalttıkları bir ortamda sanatçıların yaptıkları bu tarz girişimler insanlarda kaybolmaya başlayan anlayış, uzlaşma ve barışa olan inancı tekrar güçlendirmekte ve insanları bu uğurda bir şeyler üretmeye itmektedir.[124]

2.2.6.3. Antakya Medeniyetler Korosu[125]

Koro 2007 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın Turizm Haftasını başlatmak üzere Antakya[126]'ya gelmesi sebebiyle 2007 yılında halen koronun yöneticiliğini yapmakta olan Yılmaz Özfırat tarafından Hatay Valiliği'ne bir proje sunulması sonucu kurulmuştur. Özfırat koronun esin kaynağını *"Selamsız Bandosu"*[127] filmi olarak belirtmektedir. Amatör bir topluluk olan koroda müzikle profesyonel olarak kimse uğraşmamaktadır. Medeniyetler Korosu farklı kültürlerden bir araya gelmiş rahipler, rahibeler, imamlar, kuyumcular, öğretmenler, emekliler, öğrenciler, doktorlar, avukatlar, hemşireler, manifaturacılar gibi farklı meslek ve yaş gruplarından kişilerden oluşmaktadır. Koronun Şefliğini kurulduğu günden bu yana Şeyda Koyaş yapmakta ve koronun şu anda 120 üyesi bulunmaktadır. Fotoğraf 1'de koroya ait bir sahne görüntüsü yer almaktadır.

---

[123] George Lipsitz, Dangerous Crossroads, Popular Music, Postmodernism and The Poetic of Place, New York. 1994, s.126; Nasser.Al-Taee, *a.g.e.*,s.57'den aktaran Umut Albayrak, *a.g.e.*,s.12.

[124] Gös. yer.

[125] Antakya Medeniyetler Korosu ile ilgili bilgiler halen koronun yöneticiliğini yapmakta olan Yılmaz Özfırat ile yapılan görüşmenin ardından kendisinin e-posta yoluyla göndermiş olduğu tanıtım metinlerinden faydalanılarak hazırlanmıştır. (12/04/2012)

[126] Antakya şehri Hıristiyanlığın ortaya çıktığı ve dünyanın ilk kilisesinin inşa edildiği şehir olarak bilinir. Yüzyıllardır üç büyük tek tanrılı/monoteist dine ve farklı kültürlere ev sahipliği yapmış, kardeşlik, hoşgörü ve barış içinde birlikte yaşamanın simgesi haline gelmiştir.

[127].Selamsız Bandosu, Nesli Çölgeçen tarafından 1987 yılında çevrilmiş bir Türk filmidir. Filmde cumhurbaşkanının kasabadan geçeceğini öğrenen belediye başkanının (Şener Şen) cumhurbaşkanını karşılamak üzere bir bando kurmaya karar vermesi ve bununla ilgili yaşanan gelişmeler anlatılmaktadır.

Fotoğraf 1: Antakya Medeniyetler Korosu

Üç semavi din ve altı medeniyetten (Aleviler, Sünniler, Ortodokslar, Katolikler, Ermeniler ve Museviler) oluşan Antakya Medeniyetler Korosu, hep bir ağızdan birbirlerinin İlahilerini söylemektedirler. Repertuarlarında ayrıca Ermenice, Latince, İbranice, İtalyanca, Arapça ve Türkçe şarkılar ve ilahiler bulunmaktadır. Koronun tanıtıcı dokümanlarının Misyonumuz ve Hedeflerimiz başlıklı bölümünde şu ifadelere yer verilmektedir:

"*Koromuz 'KÖKLERDEN GÖKLERE' sloganı ile bugüne kadar birçok önemli platformda sahne almıştır. Farklı dillerde, farklı dinlerde fakat aynı ALLAH için şarkı ve ilahiler seslendirmiştir. Barış, kardeşlik ve hoşgörü ortamının dünyaya yayılmasını kendine amaç edinmiş ve bu esasla yola çıkmıştır. Farklılıklarımızı zenginlik olarak görmekte ve bunu müzik gibi bir evrensel çatı altında toplayarak insanlara bu yolla barış ve sevgi mesajları vermekteyiz. Tüm dünya insanlarının bir gün, doğrudan veya dolaylı olarak koromuza üye olacağı inancını taşımakta ve bu yolda emin adımlarla ilerlemekteyiz."*

Yine *en önemli hedefimiz* ifadeleriyle başlayan aynı bölümde "*Filistin ve İsrail Devlet Başkanları'nın bir arada bulunduğu Batı Şeria'da bir konser verip; ülkemizin bu güzelliğini oralara yansıtmak ve orada yaşayan insanlara barış, sevgi ve hoşgörüyü götürmektir."* ifadeleri kullanılmıştır.

Ulusal ve uluslararası bir çok platformda konserler veren Medeniyetler Korosu 3–4 Temmuz 2010 tarihinde Ereğli Barış ve Kardeşlik Festivali, 8–9–10 Temmuz 2010

tarihlerinde de İstanbul Büyükçekmece Kültür ve Sanat Festivalinde olmak üzere iki kez Sevgi, Barış ve Dostluk Ödülüne layık görülmüştür. Kuruluşundan buyana Türkiye'de birçok konser gerçekleştiren koronun konserlerine ülkedeki siyasiler, dini liderler, medya dünyası ve sanatçılar arasından tanınmış simalar da katılmıştır. 2009 yılı Şubat ayında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından organize edilen Uluslararası Mistik Sanat Festivali nedeniyle İstanbul Aya İrini Kilisesinde verilen konser festivaller, açılışlar, özel toplantılar vs. dışındaki konserlerden sadece biridir.

Koro 2008 yılında Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne seçilmesinden dolayı Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın organizasyonu ile New York'ta Birleşmiş Milletler Daimi Büyükelçileri'ne, 2009 yılı Aralık ayında Belçika da bulunan Avrupa Türk Demokratlar Birliği (Union of European Turkish Democrats)'nin düzenlediği organizasyonda yer alarak Avrupa Birliği Parlamentosu'nda üye ülkelerin milletvekillerinin de bulunduğu davetlilere bir konser gerçekleştirmiştir. Üye olmayan bir ülkenin korosunun sadece üye ülkelerin milletvekillerinin oy birliği sağlanırsa gerçekleştirebileceği konser Türkiye tarihinde ilk kez Antakya Medeniyetler Korosu tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu konserin ardından Belçika'nın en büyük katedrali olan St. Michael Katedrali'nde Belçika da yaşayan Türklere ve Belçikalılara büyük bir konser gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca 10 Mart 2010 yılı tarihinde Berlin'de Almanya Başbakanı Merkel ve Entegrasyondan Sorumlu Bakan Böhrer onuruna, 13 Mart 2010 tarihinde Avusturya Türk Kültür Cemiyeti, Avusturya büyükelçiliği, Viyana Belediyesi Kültür Dairesi ve Hatay Avusturya Fahri Konsolosluğu'nun ortak çalışmalarıyla Viyana'da Avusturya'nın ikinci büyük kilisesi olan Votivkırche'de 1500 kişiye, Yunanistan Türk Büyükelçiliği'nin organizasyonu ile 15 Ekim 2010 tarihinde Atina da, 16 Ekim 2010 tarihinde İskeçe'de gerçekleştirilen konserler Türkiye dışında verilen konserlere örnek olarak gösterilebilir.

Antakya Medeniyetler Korosu'nun Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Namık Tan onuruna verdiği konser sonrası Tan: *"Dünyaya barış ve hoşgörü mesajları veren Antakya Medeniyetler Korosu'nun ününü duymuştum ama ilk kez bugün izleme fırsatı buldum. Türkçe, Arapça, İbranice ve Ermenice şarkı ve ilahi söyleyen Medeniyetler Korosu'nun her elemanı birer gönüllü diplomat. Hepsini kutluyorum.*

Bizler kadar önemli görev yaparak dünya barışına katkı sağlıyorlar[128] ifadelerini kullanmıştır.

Yine Viyana'da gerçekleştirilen konseri organize eden Avusturya Türk Kültür Cemiyeti yetkilileri konserin bir kilise de gerçekleştirilmesi ve beklentileri ile ilgili olarak: *"Çoğunluğu Hıristiyan olan Avusturya entelektüel halkına, Türk Müslümanları olarak mesaj vermek istedik. Onların dinlerine verdiğimiz değeri ve duyduğumuz saygıyı anlatmak istedik. Bunu sözler ile değil icraatla gözler önüne sermek ve böylelikle karşılıklı anlayış ve saygı ortamına katkıda bulunmak istedik. Aynı zamanda Avusturya'yı yeni anavatanları olarak gören 250 000'den fazla Türkiye'den göç etmiş insana, Avusturya'daki kiliselerin de aynı cami ve cemevleri gibi tüm insanları kucakladığını göstermek için iyi bir fırsat olan bu etkinlik kültürler ve milletler arasında bir köprü kuracak.*[129]" açıklamasında bulunmuşlardır.

2.2.6.4. Yahudi Alman Örneği

Tarihin en önemli soykırımlarından olan *Holokaust*[130] (Büyük Yangın) ve onun önceden habercisi olan *Kristallnacht*[131] (Kristal Gece) olayı da sancılı tarihteki en önemli sorunun korkunç sonuçlarından ikisidir. Almanlar tarafından 10 Kasım 1938 gecesinde *Kristallnacht* olarak isimlendirilen saldırı ile Yahudilere saldırıldı, binlerce dükkan yakıldı, yüze yakın insan öldürüldü ve toplu gasp gerçekleştirildi. Yahudilere yapılan ikinci ve en ağır soykırım ise İkinci Dünya Savaşı'nda, Nazi-Almanya'sı tarafından beş milyondan fazla Yahudi'nin gaz odalarında zehirlenerek ve kurşunlanarak katledildiği "*Holokaust"* olarak adlandırılan tarihin en ağır, en ideolojik ve en komplike soykırımıydı. Sonuçları korkunç olan ve bu sebeple *"soykırımların soykırımı"* olarak da tarihteki yerini alan *Holokaust* ekonomik, kültürel, misilleme, ideoloji gibi her yönden etkileri hesaplanan planlı bir soykırımdı. Tarihteki bu kara

[128]"Antakya Medeniyetler Korosu Washington Büyükelçisine Konser Verdi", *http://www.hataygundem.com/kultur_sanat_haberleri/5563-antakya-medeniyetler-korosu-washington-buyukelcisine-konser-verdi-haberi.html*, (22.04.2012)

[129]Aykut Işıklar, "Antakya Medeniyetler Korosu Viyana Votiv Kilisesi'nde", *http://www.bugun.com.tr/kose-yazisi/95282-antakya-medeniyetler-korosu-viyana-votiv-kilisesi-nde-makalesi.aspx*, (22.04.2012)

[130] Almanya'nın Nazi döneminde milyonlarca kişinin (kaynaklara göre ölü sayısı değişir) sistemli bir şekilde öldürüldükleri katliama verilen isimdir.

[131] Kristal Gece (Almanca: Kristallnacht), 10 Kasım 1938 günü Alman Nazilerince, Yahudi ev, işyerleri ve sinagoglarına yapılmış kanlı ve ölümcül saldırıların adıdır. Pogrom (katliam/kıyım) gecesi ya da Kasım pogromları olarak da anılır. "Kristal" adı, saldırıdan sonra sokakları kaplayan cam kırıklarının ışıltılarından esinlenerek verilmiştir.

lekenin açtığı sorunların çözümü ve uzlaşma ortamlarının yaratılması için çıkış yolları aranmaktaydı. Bu sebeple müzisyenler ve uzlaşma ortamını yaratmak isteyen kesimlerce müzik, etkili organizasyonların en güçlü silahı olarak kullanılmıştır. Tarihin sonuçları en ağır olaylarından *Holokaust* ve *Kristallnacht'ın* anma etkinliklerinde müzik, kültürel uzlaşı ortamını yaratmak için kullanılmıştır. Geçmişte yapılan hataların unutulmaması, onlardan ders alınması, sorun yaşayan toplumların uzlaşılan alan olan sahnede ortaya koyduğu ortak müziksel çalışmalarla vurgulanmıştır. Müziksel anma fenomeni, *Holokaust* ve *Kristallnacht* anma faaliyetlerinde; denemeler, gösteriler, konserler, konferanslar gibi etkinliklerde Almanya'nın Nazi vahşetini Berlinlilerin zihinlerinde canlı tutma amacını üstlenmiştir. Müzik zaman zaman bir gösterinin parçası olmuş ve Yahudi mağdurlarının anılmasında yarar sağlamıştır. Yahudi ve Alman sanatçılar arasındaki gerçekleşen işbirliği sayesinde Naziler tarafından yasaklanan bestecilerin eserlerinin icrası ve kaydında artışlar yaşanmış ve savaş mağdurlarının anılması amacıyla bestelenmiş yeni eserler, insanları uzlaştırmayı ve gençleri eğitmeyi hedeflemiştir. Yapılan etkinliklerde müzik, Yahudilerin tekrar Almanların yaşamlarında yer bulması anlamına gelen ortak çalışmalarla kültürel uzlaşmayı yaratma aracı olarak rol üstlenmiştir ve sahne dışında günlük yaşamda da yaşanması istenen bu işbirliğinin bir rol modeli olmuştur. *"Jüdische Chronik", Holocaust* sonrası Alman-Yahudi ortak yaşamını ortaya koyan müziksel anma faaliyeti örneğidir. Yahudi aleyhtarlığının yeniden oluşumunu engellemek amacıyla, Alman toplumunu geçmişleri ve yanlışları konusunda uyarma amacı gütmektedir. Ayrıca bölünmüş Berlin'in birleştirilmesi için Alman-Alman sanatsal işbirliği örneklerinden birisi olmasından dolayı da önemlidir. İlk Doğu Almanya uzlaşma girişiminin ve tek Alman kültürü (Doğu-Batı) yaratma idealinin başarı öyküsüdür.[132]

2.2.6.5. Kardeş Türküler Projesi

Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu[133] bünyesinde yer alan Kardeş Türküler Projesi Türkiye'de Kardeş Türküler adıyla tanınan bir müzik topluluğudur. Halkların kardeşliğine müzikal bir çerçeveden vurgu yaptığını, Anadolu, Trakya ve Mezopotamya

[132] Umut Albayrak, *a.g.e.*,ss.12-14.

[133] Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu (BGST), gösteri sanatları alanında farklı projelere zemin oluşturan, bu alanda eğitim ve araştırma faaliyetlerini özendiren bir yapılanmadır Boğaziçi Üniversitesi mezunları tarafından 1995 yılında kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz "Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu Resmi İnternet Sayfası": *http://www.bgst.org/bgst/hakkinda.asp*, (08.09.2011).

halk şarkılarını, kendi kültürel bağlamlarını dikkate alarak, orijinal dilleriyle yorumlamaya çalışırken, çokkültürlü bir coğrafyada kardeşlik içinde bir arada yaşama umudunu taşıdıklarını dile getiren üyelerden oluşmaktadır. Anadolu ve çevresinde yaşayan farklı dil ve inançlara sahip halkların şarkıları üzerine araştırmalar yapan topluluk konser ve etkinliklerinde, geleneksel şarkılar ve geleneksel formlara dayanarak üretilen besteleri seslendirmektedir. Fotoğraf 2'de Kardeş Türküler Projesi üyelerinin sahnede oldukları bir görüntü yer almaktadır.

Fotoğraf 2: Kardeş Türküler Projesi Üyeleri

İlk kez 1993 yılında Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü'nde hazırlanan bir konser çalışması olarak gündeme gelen proje kapsamındaki konserin repertuarı, Türk, Kürt, Azeri ve Ermeni şarkılarından oluşturulmuş, daha sonraki dönemlerde, değişik kültürlere ait şarkı ve danslara da yer verilerek repertuar zenginleştirilmiştir: Laz, Gürcü, Çerkez, Çingene, Makedon, Alevi... şarkıları ve danslarını da repertuarına alan Kardeş Türküler Projesi'nde icracı olan müzisyen ve dansçılar, 1995'te kurulan Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu'nun (BGST) kurucuları arasında yer almış ve projenin bundan sonraki çalışmaları, konserleri, dans müzik gösterileri ve albümleri BGST çatısı altında sürdürülmüştür. 1997'de Kalan Müzik tarafından yayınlanan ve *"Kardeş Türküler"* adı verilen ilk albümde, Anadolu ve Mezopotamya'daki müzik geleneklerinin ürünlerinden örneklere yer veren topluluk proje kapsamında yaklaşık dört yıl boyunca verilen konserlerden seçkiyle oluşturulan albümde çokkültürlülük ve halkların kardeşliğine vurgu yaptığını belirtmektedir. Konserlerinde yaşadığı coğrafyanın çok-

kültürlü, çok-etnili yapısını gündeme getiren Kardeş Türküler kadrosu gösterildiği dönemde Türkiye'de popüler olan Yılmaz Erdoğan ve Ömer Faruk Sorak'ın yönetmenliğini yaptığı 'Vizontele' ve Yılmaz Erdoğan'ın yönettiği 'Vizontele Tuuba' filmlerinin müziklerini hazırlamıştır. 'Vizontele' filminin müzikleri 2001'de, 'Vizontele Tuuba'nın müzikleri ise 2004'te film müziği albümü olarak Kalan Müzik etiketiyle yayınlanmıştır. 2002 yılında, yine çokkültürcülük konseptiyle hazırlanan 'Hemâvâz' (Kalan, 2002) albümü, Avrupa baskısıyla da (Connecting Cultures, 2003) uluslararası dinleyiciye ulaşmıştır. Kalan Müzik etiketiyle 2005'te çıkarılmış olan "Bahar" adlı albümde de Anadolu, Trakya ve Mezopotamya halkları için "yeniden doğuş"u simgeleyen bahar bayramları şarkılarına ve bir arada yaşama umuduna vurgu yapıldığını belirten proje kadrosu 1994 yılından beri Türkiye içinde ve dışında birçok konser vermiş ve festivallere katılmıştır. Kardeş Türküler, zaman zaman farklı sanatçılarla da sahne paylaşarak ortak müzik çalışmaları yapmaktadır. Usta Ermeni müzisyen Civan Gasparyan ile birlikte gerçekleştirdikleri İstanbul konseri bu ortaklıklara örnek olarak gösterilebilir.[134]

2.2.6.6. Kıbrıs İki Toplumlu Koro

İki toplumlu etkinliklere örnek olarak verilebilecek bir çalışma Kıbrıs Türk ve Rumlarının ortak örgütlenmesi olan *"İki Toplumlu Koro"* dur. Bu koro Mayıs 1997'de faaliyetlerine başlamış ve sürekliliğini bozmadan çalışan, etkinlik gerçekleştiren bir örgütlenmedir. Koro üyeleri tamamen adanın birleşmesi görüşünü taşıyan ve kendi imkan ve istekleriyle bir araya gelen farklı meslek gruplarından, nota okuyabilen kişilerdir. Tamamen gönüllü katılımcılarda oluşan koro sürekli barışı destekleyen çalışmalar ve etkinlikler ortaya koymaktadır. Albayrak yaptığı çalışmadaki görüşmelerine dayandırarak adadaki Kıbrıslı Türkleri ve Kıbrıslı Rumları Türk ve Rum olma dışında daha çok "adalı" olabilmekle özdeşleştiren koronun ana amaçlarını;

- İki toplumun birbirlerine ve kültürlerine sahip çıkarak ve bu kültürü yeni nesillere iletmeleri,
- Farklılıkların ve ortaklıklarını görülerek karşılıklı saygı çerçevesinde ileride gerçekleşmesi ümit edilen "ortak vatanda ortak yaşam" düşüncesine rol model

[134] "Kardeş Türküler Projesi", *http://kardesturkuler.com/biz.htm,* (12.12.2012)

olmak olarak tanımlamıştır.[135]

Fotoğraf 3'te İki Toplumlu Koro üyelerinin bir konser görüntüsü yer almaktadır.

Fotoğraf 3: İki Toplumlu Koro Konser Görüntüsü[136]

Politikalarını iki toplum arasındaki ortak anlayış bilincini geliştirmek, düşmanlığı ortadan kaldırmak ve uzlaşmayı sağlamak şeklinde tanımlayan koronun yaklaşık 50 üyesi bulunmaktadır ve bu sayının Türkler ve Rumlar arasında eşit oranlarda tutulmasına dikkat edilmektedir. Koronun çalışmalarında yer alan ortak dağardaki parçaların çok sesli veya geleneksel çalgılara ilaveten piyano, çello, flüt gibi çalgılarla da seslendirilmesi yani batı sanat müziği normlarına uygun hale getirilmesi, iki toplumun birlikte oluşturduğu ortak adalı kültürünü etkili bir şekilde dünyaya, dünyanın ilgisini çekecek şekilde ispatlama gayesidir. Bu kendini ispatlamanın sonucunda da sosyal yaşam içinde etkili yere sahip olan İki Toplumlu Koro zaman içinde desteklenir hale gelmiştir.[137]

Koordinasyon ve karar verme mekanizması biri Kıbrıslı Türk biri de Kıbrıslı Rum olan iki şef ve her iki toplumdan eşit sayıda seçilmiş toplam 6 kişilik ekip tarafından çalıştırılan koroda kararlar bir uyum içinde alınmaktadır. Komitedeki tüm görev ve sorumluluklar tüm üyeleri eşit olarak kapsar. Çalışmalar belirli bir disiplin anlayışı içinde ancak zorlama olmadan kişilerin kendi görev bilinçleri ile gerçekleştirilir. Çalışma yöntemi, karar alma mekanizması gibi konularda iki toplum

[135] Umut Albayrak, *a.g.e.*,ss.17-19.
[136] Gös yer.
[137] Gös yer.

arasında eşitliği sağlamaya yönelik olan hassasiyet, koronun ileride hedeflenen bir birleşme için başarılı bir rol model olabilme çabasıdır. İnsanlara iki toplumun ortak bir müziksel kültüre sahip olunduğu hatırlatarak, bu ortaklıkların ve iki toplum arasındaki uyumun yaşamın diğer alanlarında da olduğu kanıtlanmaya çalışılır. Bugüne kadar tüm barış mesajı veren ve ortak anlayış başlıklarını taşıyan konserlerde yer alan koro, adanın kuzey ve güney tarafında konserler gerçekleştirmiştir. Bu konserlerde barışa destek veren pek çok örgütle birlikte çalışmıştır. Bunlardan bazıları; gençlik örgütleri, Kıbrıslı Türklerin ve Kıbrıslı Rumların karışık olarak yaşadıkları köylerin yetkilileri, çeşitli siyasi partilerin kadın örgütleri, birlikler, yerel yetkililer şeklinde sıralanabilir. Yurtdışı konserlerinde de hassas davranan koro, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'den oluşan garantör ülkelerde konserler vermiştir. Koronun konserlerine izleyici olarak koroyla paralel düşüncelere sahip olan insanlar gelmektedir. Bu sebeple bu konserlerde Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumlar sıkça bir araya gelirler ve aynı sahnede Türkler ve Rumların ortak kültürü yorumlayışlarını görmeyi talep ederler. Repertuarlarında her iki toplumdan da barış mesajları içeren parçalan seçmeye özen gösteren koro şefleri, ayrıca konserleri daha ilgi çekici yapmak için sevilen ve bilinen parçalara da yer verirler. Kıbrıs'ın bilinen ve geleneksel parçalarını besteleyen Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum bestecilerinin parçalan, ana repertuarı oluşturur. Konserlerde iki toplumun ortak olarak kullandığı ortak dağarın Türkçe ve Rumca versiyonlarının beraber seslendirilmesi ve Kıbrıslı Rumların Türkçe, Kıbrıslı Türklerin Rumca sözlerle şarkı söylemesi koronun adadaki birleşme arzusuyla örtüşmektedir. Bu sebeple müziksel davranışları bu bütünlüğü destekleyecek şekilde düzenlenir. Bunun bir göstergesi de bu bütünlüğe zarar verecek müziksel örnekleri dağara almamaktır. Uzlaşmanın bir göstergesi olarak Kıbrıslı Türkler ve Rumlar özveride bulunarak karşı tarafın kabul edeceği davranışlar çerçevesinde hareket ederler. Yani iki toplumun birlikteliklerine ve bütünlüğüne zarar verebilecek hiçbir şey koro çatısı altında bulunmaz. Yazılı olmayan, fakat koro elemanlarının bilinçaltlarında kabul ettikleri bir psikolojik sözleşme olduğunu söylemek mümkündür. Koronun Türkçe ve Rumca parçalar seslendirmesi, Türklerin ve Rumların kendi dilleri dışında şarkılar söylemesi, barış, birleşme yönünde verilen mesajlar, ud, lavta, buzuki gibi toplumların kendileriyle özdeşleşmiş çalgılarını Türkler ve Rumların çalgıları olarak değil de Kıbrıs Müziğinin çalgıları olarak bir arada kullanması Kıbrıslı Rum ve Türk müzisyenlerin bu ortak çalışmalarla birliği yaratmaya yönelik bir çaba içinde olduğunu göstermektedir. İki toplumlu koro birleşme

yönünde yapılan en önemli müziksel davranışlardan biridir. İki toplumlu koro, uzlaşmayı ve kültürel buluşmayı temsil eden bir örnektir.[138]

2.2.6.7. Kıbrıs Dance For Peace (Barış İçin Dans)

Kültürel uzlaşmaya yönelik bir diğer örgütlenme de Kıbrıslı Türklerden ve Kıbrıslı Rumlardan oluşan iki toplumlu halk dansları ekibi *Dance For Peace* (Barış İçin Dans)'tir. Ekip ilk defa 2001 yılında *Steps For Peace* (Barış İçin Adımlar) adı altında kurulup 2004 yılında *Dance For Peace* adını almıştır. Adından da anlaşılacağı gibi iki toplumun barış ve anlaşma içinde yaşayabileceğine inanan kişiler tarafından, Kıbrıs'ta iki toplumun sorunsuzca ortak yaşam alanlarında ortak kültürü kullanarak yaşayabileceğini göstermek amacıyla kurulmuştur. Yönetim biçimi tamamen eşitliğe dayalı olup iki yıllığına dönüşümlü başkanlık sistemi uygulanmaktadır. Beş Türk ve beş Rum üyeden oluşan yönetim kurulunda, her iki taraftan birer sekreter, birer veznedar ve üçer faal üye bulunmaktadır. Başkan Türk iken başkan yardımcısı Rum, başkan Rum iken başkan yardımcısı Türk'tür. 25 dansçının bulunduğu ekipte Türkler ve Rumların arasındaki sayısal oranın eşit olmasına dikkat edilir. Ekibe katılacak yeni elemanlarda aranan tek özellik barışa inanıp bu yolda uğraş verebilmesidir. Her fırsatta amaçlarının sadece ortak folkloru tanıtmak, politik kavgalar bir kenara bırakılırsa birlikte yaşanabileceğini göstermek olduğunu söyleyen ekipte hiç kimse maddi bir beklenti taşımaz. Çünkü birincil amaç Kıbrıslı Türklerin ve Kıbrıslı Rumların birlikte bir şeyler ortaya koyabileceğinin gösterilmesidir. Albayrak başkan Mehmet Emin Eminoğlu ile 10 Nisan 2008 tarihinde Lefkoşa'da yapmış olduğu görüşmeye dayandırarak ifadelendirdiği ekibin kuruluş amacını; "*Kıbrıslı Türklerin ve Rumların adada var olan kültürün ve folklorun ortak sahipleri olduğunu vurgulayarak, bölünmemiş, sınırsız bir Kıbrıs'ta el ele ve gönül gönüle yaşanabileceğini göstermek*" şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca bu girişimin destekçilerini de iki toplumda da savaştan ve bölünmüşlükten bıkmış, barışı ve birlikte yaşamayı özleyen, bunun imkansız olmadığına inanan insanlar olarak vurgulamıştır. Ekip adanın kuzey ve güneyinde barış mesajı içeren etkinliklere katılmaktadır. Ekibin barış mesajı veren etkinliklere katılıyor olması, temel hedefini, misyonunu ortaya koyar. Söylemleri ve bunu destekleyen müziksel davranışları da barışa ve uzlaşmaya dair veriler sunar. Kendileriyle benzer

[138]Umut Albayrak, *a.g.e.*,ss.20-21.

amaçlar taşıyan İki Toplumlu Koro ile pek çok ortak etkinliğe katılmış olmaları da uzlaşı ve barışa hizmet eden örgütlenmeler arasındaki işbirliğinin bir göstergesidir. Dünya Dans Konseyi (CID) ve Dünya Folklor Festivalleri Federasyonu (CIOFF)'un üyesi olan ekip, amaçlarını dünyaya anlatabilmek ve adada iki toplumun ortak olan kültürü, beraberce kullanabileceğini göstermek için yurtdışında da birçok etkinlik gerçekleştirmiştir. Türkiye, Yunanistan, Belçika, Slovakya, Makedonya, Avrupa Parlamentosu (Brüksel), 18. ve 19. Dünya Dans Konferansındaki gösteriler bunlardan bazılarıdır. Burada dikkat çeken önemli bir nokta ekibin garantör ülkeler dışında özellikle Kıbrıs sorununda önemli bir yerde duran Avrupa parlamentosunda ve parlamentonun bulunduğu ülkede etkinliklere katılmış olmasıdır. Bunun sebebi ekibin inandığı mesajı dünyaya ve Kıbrıs sorununda etkisi olabileceğini düşündüğü her kesime ulaştırarak amaçladığı yolda güç kazanmak istemesidir. Gösterilerde Geleneksel Kıbrıs halk danslarından örnekler sergileyen ekip müzik ve dansların otantik kabul edilen şekillerde yorumlanmasına ve kıyafetlerin de iki toplumun folklorik öğelerini yansıtmasına özen gösterir. *Dance For Peace* ekibi tıpkı İki Toplumlu Koro gibi kendisinin Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumların birlikte yaşayabileceklerinin ispatı olarak gelecekte amaçlanan ortak yaşamın işleyişi için bir rol model olarak görür. Zaten yönetimdeki hassasiyet ve iki yıllığına dönüşümlü başkanlık sistemi kullanılması başkan Türk iken başkan yardımcısının Rum, başkan Rum iken başkan yardımcısı Türk olması da Kıbrıs'ta olası bir çözümde önerilen sistemlerden biridir. Amaç ortak değerleri vurgulamak olduğu için ekip sadece ortak olan öğeleri gösterilerde kullanır. Tıpkı İki Toplumlu Koro örneğinde olduğu gibi atılan her adımın, kullanılan her figürün, müziğin, kostümün ve gerçekleştirilen her davranışın iki toplumun bütünlüğünü destekleyecek şekilde olmasına özen gösterilir. Ekipte bulunan Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar uzlaşmanın bir göstergesi olarak bütünlüğe zarar verecek müziksel örnekleri dağara almazlar. Kıbrıs'ta ortak bir kültürün var olduğunu ve bunun bir örneği olan halk dansları oyunları ve müziklerinin iki toplumun ortak malı olduğu her fırsatta değinilen ve altı çizilen noktalardır. *Dance For Peace* gösterilerde iki toplumun ortak oyun ve müzikleri kullanır. Oyunlara eşlik edecek müzikler eğer sözlü ise bunların hem Türkçe hem de Rumca sözleri olması ve ortak seslendirilmesi önem taşır. Bu şarkıların bir dörtlüğü Türkçe bir dörtlüğü Rumca olarak Türk ve Rum solistler tarafından söylenir. Müziğin otantik kabul edilen şekilde olması için ekibin keman, ud, lavta, darbuka, tef ve akordeondan oluşan orkestrası

vardır. Müzisyenler de tıpkı oyuncular gibi Kıbrıslı Türkler ve Rumlardan oluşan karma bir gruptur. Oynanacak oyunların ve müziklerin seçimi kadar bunları çalacak orkestranın oluşumu da ekip için önemlidir. Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumlardan oluşan müzisyen kadrosu, iki toplumun birlikte yaşadığı yıllarda kullandıkları ortak kültürün yansıtılması ve otantik kabul edilen şeklinin ortaya konması için önem taşır. Seçilen çalgılar, şarkılar (iki dilde de sözleri bulunan parçalar) ve şarkıların Türk ve Rum solistlerce eşit uzunlukta söylenmesi kültürel uzlaşının bir örneğidir. Bu da siyasi alandan önce kültürel alanda iki toplumun uzlaşı ortamını yarattığı ve uyguladığının göstergesidir. Kostümler de tıpkı danslar ve müzikler gibi iki toplumda da benzerdir. Küçük çizgi ve renk detaylarının dışında çok büyük farklılıklar yoktur. *Dance for Peace* de gösterilerinde iki toplumda da ortak olan kostümleri, herhangi bir fark gözetmeden kullanır. *Dance for Peace*, adada kapsamlı bir çözümü savunmakta ve Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum alt başlıklarının üstünde adalı yani "Kıbrıslı" olmanın altını çizmektedir. Adada yaşanan sorunların, tarih boyunca yaşanan siyasi gelişmelerin, Kıbrıslıların iradesi dışında dış güçlerin çıkarları doğrultusunda planlanmış olduğunu ve yönlendirildiğini savunmakta ve bu baskıların olmadığı yerde Kıbrıslıların bütünleşmemesi için bir sebebin olmadığını düşünmektedir. *Dance for Peace* birleşme yönünde yapılan önemli kültürel ve müziksel davranışlardan biridir.[139] Aşağıdaki fotoğraf topluluğun katılmış olduğu bir etkinlik sırasında çekilmiştir.

Fotoğraf 4:Dance For Peace (Barış İçin Dans) Topluluğu Üyeleri[140]

[139] Umut Albayrak, a.g.e.,ss.17-19
[140] Gös yer.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR ve YORUM

3.1. Türk Yunan Kültürel Etkileşimine Yönelik Bulgular

Bu başlık altında araştırma kapsamında Türk-Yunan kültür etkileşimine yönelik olarak konser, albüm gibi ortak müzik etkiliklerini içeren ses, fotoğraf, CD, DVD kayıtlarından elde edilen doküman analizine yönelik bulgular yer almaktadır.

3.1.1. Türkiye ve Yunanistan Arasındaki Ortak Müzik Çalışmalarından Örnekler

Yunanistan ve Türkiye belki de müzik alanında en çok alışveriş halinde olan iki ülkedir. Çoğu zaman iki ülke arasındaki siyasi ortamla bağlantılı olarak popüler müzik piyasasında da ilişkiler kurulmuş, alışverişler gerçekleşmiştir. Haris Alexiou, Eleftheria Arvanitaki, Giannis Parios, Mikis Theodorakis, Maria Farandouri gibi isimler Türkiye'den Zülfü Livaneli, Sezen Aksu gibi sanatçılarla, Yeni Türkü ve Grup Gündoğarken gibi gruplarla karşılıklı olarak müzikal alışverişte bulunan ve çoğu zaman birlikte sahne alan ünlü Yunan müzisyenlerdir. Bunun dışında Osmanlı Müziği adı altında Rum ve Türk bestekarların eserlerinin icrası, aynı ezgilere sahip Türkçe ve Yunanca ortak anonim eserleri barındıran çalışmalar da karşımıza çıkmaktadır.

Yunanistan'ın 1981 yılında Avrupa Birliği'ne girmesini takip eden dönemde, bu ülkedeki bir takım sosyal yaşantı dengelerinin değiştiği gözlemlenmiştir. Zira, o dönemde Türkiye ile olan siyasi ilişki bozukluğu, her iki ülke toplumunda karşı taraf için olumsuz yönde düşüncelerin yerleşmesine zemin hazırlamıştır. Ancak, Avrupa Birliği'nin Yunanistan üzerindeki çeşitli uygulamaları ve Yunanistan'ın da bu doğrultuda uyguladığı yeni politikalar çevre kültürlerin kabulü noktasında tarafsızlık ve açıklık duygusunun oluşmasına katkı sağlamıştır. Türkiye ile olan komşuluk ilişkisinin iki tarafın siyasileri açısından gergin olması her ne kadar toplumlar üzerinde baskı unsuru olmuşsa da zaman içinde bunun aşıldığı anlaşılmıştır. Siyasi sebeplerle kötüleşen Türk-Yunan ilişkileri ile yakın dönemlere rastlayan ilişkilerin sanatsal faaliyetler doğrultusunda düzeltilmesi girişimleri önemli bir dönüm noktasıdır.

İki ülke mensubu müzisyenlerin gerçekleştirdiği ortak müzik çalışmaları dışında her iki ülkede popüler olmuş şarkılara söz yazılarak bir ülkeden diğerine taşındığını görmekte mümkün olmaktadır. Örneğin Sezen Aksu'nun *"Vazgeçtim"* adlı şarkısı Yunanistan'da Haris Alexiou'nun *"To Shınıa"* adıyla seslendirdiği ve bestesi Ara Dinkçiyan'a ait olan eserdir.

Yine Sezen Aksu'nun seslendirdiği *"Adı Bende Saklı", "Herşeyi Yak"* adlı şarkılar Haris Alexiou'nun, *"Sarışın"* adlı şarkı Eleftheria Arvanitaki'nin Yunanistan'da bilinen şarkılarıdır. Besteleri Manos Loizos'a ait olan ve Haris Alexiou'nun seslendirdiği *"Maskeli Balo", "Telli Telli", "Olmasa Mektubun"* adlı şarkılar Yeni Türkü grubu tarafından Türkiye'ye taşınan şarkılara örnektir. Sanatçı ve eser isimlerini çoğaltmak mümkündür. Ajda Pekkan'ın *"Ağlama Anne"* ve *"Olur ya"* şarkıları Giannis Parios'un, Grup Gündoğarken'in *"Rüzgar"* adıyla bilinen şarkısı Vasiliki Papageorgiu'nun şarkılarıdır. Diğer taraftan Zülfü Livaneli'nin birçok şarkısı da Lefteris Papadopulos ve Agathi Dimitrouka'nın yazdığı Yunanca sözlerle Maria Farandouri tarafından Yunanistan'a taşınmıştır.

Bu kısımda iki ülkede ve iki dilde müzik ile ilgili yapılmış ortak çalışmalar ve bu çalışmalarda yer alan sanatçılar, müzik topluluklarından örnekler seçilmiş ve değerlendirilmiştir. Şüphesiz buradaki etkinliklerin ortak yapılıyor olması her zaman barış, dostluk amacını taşımıştır gibi bir yaklaşımda bulunabilmek mümkün değildir. Bu amaca hizmet etmek için yapılmış olan çalışmalar olabileceği gibi maddi kaygılar, Türk-Yunan yakınlaşma ortamından ticari anlamda faydalanma isteği, sanatçıların bireysel müzik beğenileri, bireysel ilişkiler gibi durumların da etkili olabileceğini unutmamak gerekir.

3.1.1.1. Bosphorus Topluluğu

Bosphorus Topluluğu[141] Yunan asıllı Nikiforos Metaksas[142] tarafından İstanbul'da kemençe sanatçısı İhsan Özgen[143] ile görüşmeleri sonucunda oluşturulan, kapsamı Rum bestekarlarının araştırılması ve icra edilmeyen eserlerinin ortaya çıkartılması olan topluluktur. Türk ve Yunan müziklerinin köklerini araştırmak temel amacı oluşturur.

[141] "Bosphorus" Boğaziçi anlamına gelmektedir.
[142] Nikiforos Metaksas, Afrika doğumlu ve Fransa'da uzun süre eğitim görmüş Yunan sanatçıdır.
[143] İTÜ Türk Müziği Konservatuarı öğretim üyesi ve Kemençe Anasanat Dalı Başkanı, Bosphorus Topluluğu sanat yönetmeni.

Bosphorus 1985 yılından 2000 yılına kadar 6 albüm yapmış ve 50'yi aşkın konser vermiş, Türkiye'den daha çok Yunanistan'da bilinen ve Yunan müzik çevrelerinin isminden söz ettiği, bugün dahi Yunanistan geleneksel müzik tarihi içerisinde kaynak olarak gösterilen bir topluluktur. Kuruluşundan günümüze yaklaşık 30 sanatçının katıldığı, repertuarında daha önce icra edilmemiş eserlerin bulunduğu Bosphorus, sadece repertuar bağlamında değil, aynı zamanda Türk Müziği ve çalgılarının yaygınlaşması doğrultusunda güvenilir bir kaynak niteliğindedir. Topluluğun yapısı itibariyle, sanatçılarının daha özgür ve yenilikçi yorumlamalar içerisinde bulunması, dönemin diğer Türk Müziği toplulukları ile arasında ciddi bir fark oluşmasına sebep olmuştur. Bunun yanında, Yunanistan'da seçkin ve oldukça kalabalık izleyici kitlesi önünde temsiller gerçekleştirmiş, Türkiye'yi ve Türk Müziğini başarılı şekilde temsil etmiştir. Türkiye ve Yunanistan'ın geçmişte yaşadığı politik kaynaklı bir çok problemin karşısında, barış ve dostluk sembolü olarak tarihte yerini almıştır. Bu sebeple 1992 yılında Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü'ne layık görülmüş, günümüzde iki ülke arasında özellikle müzik alanındaki yakınlaşmanın temellerini atmıştır.[144]

Türk- Yunan kültürleri, İstanbul merkezli Türk Müziği, Mevlevi geleneği ve müziği, Zeybekler, Alevi-Bektaşi nefesleri ve diğer bazı halk müziği düzenlemelerini içeren, 14. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar olan geniş zaman aralığındaki seçilmiş eserlerden oluşan repertuarı icra etmiştir…..Ancak topluluğun icra ettiği müziğin isimlendirilmesindeki kararsızlık, belirsizlik ya da ticari kaygılar oldukça ön plandadır. Türkiye sınırları içerisindeki konserlerde "Türk Müziği" başlığının sıkça kullanıldığı görülmüştür. Öte yandan Yunanistan içerisindeki konserlerde ise "Bizans Müziği", "Selçuklu/Bizans Müziği", "Osmanlı Müziği" ve "İstanbul Müziği" başlıklarının yer aldığı tespit edilmiştir. "Türk Müziği" başlığının Yunanistan'da farklı anlamlar oluşturacağı düşüncesinin hakim olduğu varsayımı dolayısıyla "Türk" kelimesinden daha çok "Osmanlı" ya da "İstanbul" isimleri tercih edilmiştir….. Topluluğun Türk müzisyenlerden oluşmasının en önemli sebebi ise o dönemde gerek Türk Müziğinin gerekse icra edilmesi istenen çalgıların yetkin isimlerinin İstanbul'da bulunmasıdır.[145]

Bosphorus Topluluğu'nda kuruluşundan itibaren belli bir çekirdek kadronun oluşturulmasına çalışılmıştır. Kemençe, kanun, ud, tanbur, ney, çello ve vurmalı

---

[144] Erhan Bayram, *Bosphorus Topluluğu'nun 1985-2000 yılları arasında Türkiye ve Yunanistan'daki Etkileri*, **(**İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Müziği Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011, s.9.
[145] Erhan Bayram, *a.g.e.*, ss.1-2.

çalgılarının kesinlikle değişmediği bir oluşum dikkat çekmektedir. Topluluğun oluşumundan bu yana, çekirdek kadroyu oluşturanlar; bu çalgıların musiki çevreleri tarafından kabul görmüş en başarılı, icrasında üst düzey ve Türk Müziği geleneğine bağlı sanatçılardır. Belirlenen repertuarın icrasının Türk müzisyenler tarafından yapılmasının temel sebebi ise Yunanistan'da bu kapsamda oluşturulan repertuarın icrası için sanatçı sıkıntısı çekileceği kanısıdır. Sofia Kompotiati tarafından Batı Trakya'da yapılan bir araştırma sırasında görüştüğü Dedeağaç'lı bir Yunan müzisyenin Türk ve Yunan müzisyenler ile ilgili bu konudaki değerlendirmeleri de dikkate değer: Türkiye'de ses kaydı yapıp albümünün üretim sürecinin Türkiye'de geçmesini isteyen müzisyenin istediği doğu müziği enstrümanları ud, ney, kanun için en iyi ustaların Türkiye'de bulunduğunu söylediğini belirten Kompotiati çalışmasında ayrıca Yunanistan'daki müzisyenler arasında son dönemde sıkça kullanıldığını söylediği *"En kötü Türk müzisyen en iyi Yunan müzisyendir"* sözlerine de yer vermiş.[146]

Son yıllarda Yunanistan'da Türk Müziği icrasında önemli bir artış görülmektedir. Eleni Kallimopoulou tarafından hazırlanan ve 2009 yılında yayınlanan "Paradosiaka: Music, Meaning and Identity in Modern Greece" adlı doktora tezinde Bosphorus Topluluğu'nun alt başlık içerisinde incelenmiş ve yazar Bosphorus ile ilgili olarak *"Bosphorus 1980'lerin sonlarında Atina ve Selanik'teki bu canlanma içinde bulunan insanlar arasında sansasyon yarattı."*[147] ifadelerini kullanmıştır. [148]

Bir çok Rum bestekarın varlığından Bosphorus Topluluğu ile haberdar olan Yunan müzisyenler, konserlerde İhsan Özgen'in icra ettiği kemençe ile de ilk kez karşılaştılar. Bu konuda çok çarpıcı bir örnek olan ve şu anda Yunanistan'da müzik çevreleri tarafından en başarılı kemençe icracısı olarak görülen Sokratis Sinopoulos, çocuk yaşta ailesi ile beraber katıldığı topluluğun Likavitos konserinde, İhsan Özgen'in icra ettiği kemençenin sesi karşısında etkilenen ailesinin yönlendirmesi ile kemençeye başlamıştır. Başlangıçta İhsan Özgen ile çalışmış, devamında Ross Daly'den uzun süre dersler

---

[146] Sofia Kompotiati, "Batı Trakya'da Müzikolojik Araştırma", *Meriç'in İki Yakası*, Lozan Mübadilleri Vakfı Yay. İstanbul 2008, s 54.

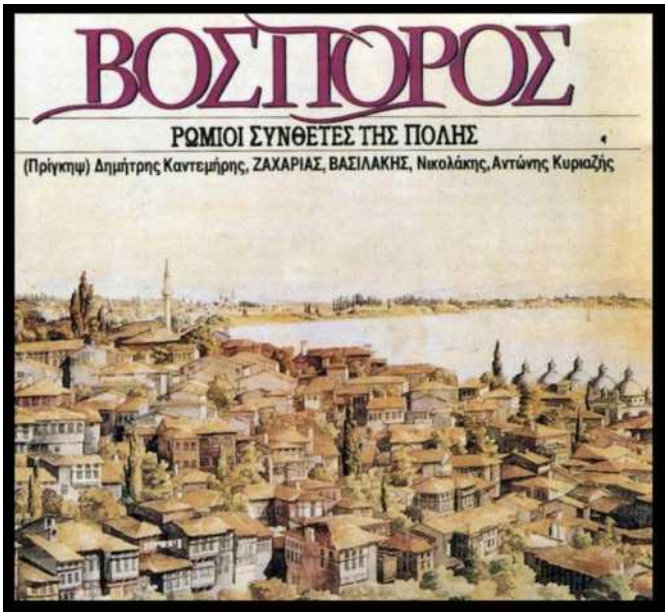
[147] Eleni Kallimopoulou, "Paradosiakά: Music, Meaning and Identity in Modern Greece, Ashgate, Cornwall, 2009, s.116.

[148] Erhan Bayram aynı zamanda müzisyen olan Eleni Kallimopoulou'nun Bosphorus'u tezinde konu almasındaki en önemli etkinin Bosphorus Topluluğu sanat yönetmeni İhsan Özgen'den kemençe dersleri alması olduğunu belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz; Erhan Bayram, *a.g.e.*, s.1.

almış, daha sonra İstanbul'a gelip Alaaddin Yavaşça'nın meşklerinde bulunmuştur.[149]

Aşağıda Bosphorus Topluluğu'nun Yunanistan ve Türkiye'de çıkarmış olduğu albümler yer almaktadır.

a. *İstanbul'un Rum Bestekarları Albümü*

Şekil 3:İstanbul'un Rum Bestekarları Albüm Kapağı Görünümü

His Master's Voice firması tarafından 1987'de Yunanistan'da *Bosphorus* ismi kullanılarak *'Şehrin Rum Bestekarları'*[150] adıyla piyasaya çıkarılan albümdür.[151] Topluluk, "Bosphorus" ana başlığı ile kurulduğunda ne Türkiye'de ne de Yunanistan'da herhangi bir konser vermeden yapılan bu kayıt ilk albümü oluşturmuştur. Kaydın kapağında boğazı temsil eden bir manzara içerisinde, cami minaresi ve bir külliyenin görüldüğü yerleşim bölgesinin resmi üzerinde ve *'Şehrin Rum Bestekarları'* alt başlığının altında Dimirti Kantemir, Zaharya, Vasilaki, Nikolakis ve Andonis Kiryazis'in isimleri mevcuttur.

[149] Erhan Bayram, *a.g.e.*, s.7.
[150] 'Şehir' kelimesi, Yunanca'da, halk arasında İstanbul'u işaret eden bir anlamda yaygın olarak kullanılır.
[151] Bu plak ve CD, His Master's Voice firma etiketli 1987 yılında Yunanistan'da piyasaya çıkmış ve yaklaşık 40 bin adet satılmıştır.

b. Pallas konseri canlı kaydı

15 Mart 1988 yılında Atina Pallas Tiyatrosu büyük salonunda verilen konserin kayıtlarının paylaşıldığı bu albüm, Bosphorus'un Yunanistan'daki ilk konserini içermektedir. İlk albümde icra edilen repertuardan farklı olarak, bu albümde zeybeklerin icrası da dikkat çekmektedir. Lyra firması tarafından 1988 yılında piyasaya sürülmüştür.

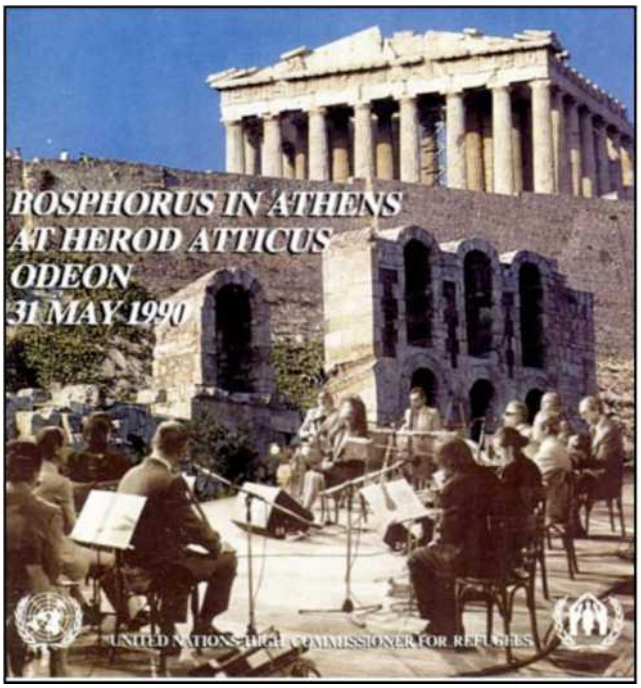

Şekil 4:Pallas Konseri Canlı Kaydı Albüm Kapağı Görünümü

c. Herod Attikus tiyatrosu canlı kaydı

Bosphorus Topluluğu'nun Yunanistan'daki en önemli konserlerinden birisi olan Atina Herod Attikus Antik tiyatrosunda 31 Mayıs 1990 yılında kaydedilen konserinin, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Philippe Labreveux'un sponsorluğunda piyasaya çıkan albümüdür. Ayrıca bu konser nedeniyle, Bosphorus Topluluğu 1990-1991 dönemi Abdi İpekçi Barış Ödülü'ne[152] layık görülmüştür. Adı geçen ödüle ait olan belge Şekil 6'da gösterilmiştir.

[152]Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü, 90'lı yıllardan beri iki yılda bir dönüşümlü olarak Türkiye ve Yunanistan'da verilen barış ödülüdür.

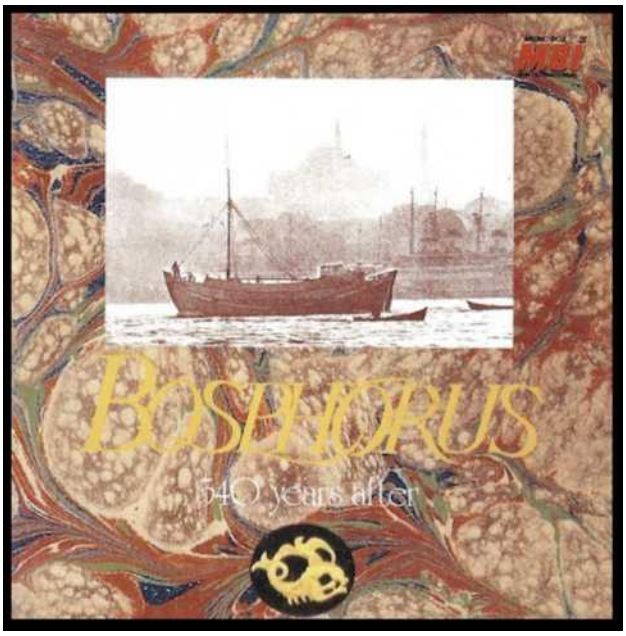
Şekil 5: Atina Herod Attikus Tiyatrosu Canlı Kaydı Albüm Kapağı Görünümü

Şekil 6: Bosphorus'a verilen Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü

d. "540 yıl sonra" kaydı

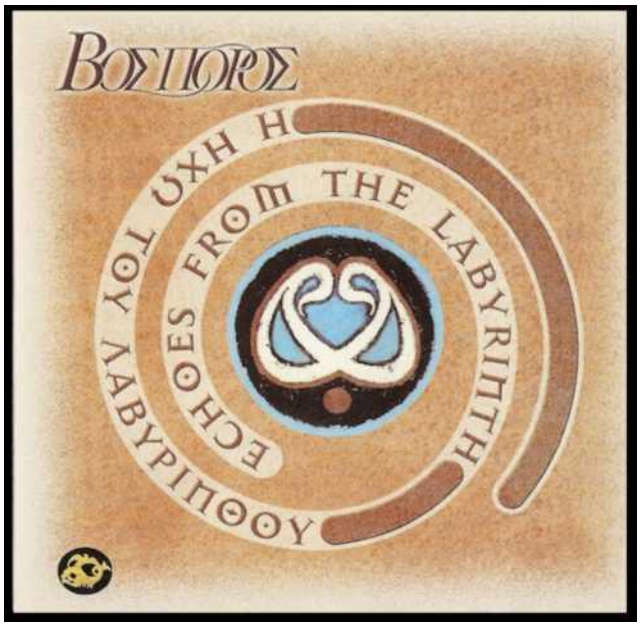
7 - 8 Eylül 1989 yılında, Atina Likavitos antik tiyatrosunda kaydedilen konserin albümü 1994 yılında piyasaya çıkmıştır.

Şekil 7:540 Yıl Sonra Albümü Kapağı Görünümü

e. "Labirent'in sesi" kaydı

2000 yılında hem Türkiye'de hem de Yunanistan'da piyasaya çıkmıştır.

Şekil 8:Labirent'in Sesi Albüm Kapağı Görünümü

f. Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik

Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik adıyla toplam 6 CD'den oluşan albüm serisi Türkiye'de 2004 yılında Ada Müzik tarafından yayınlanmıştır. Bosphorus Topluluğu'nun Yunanistan'da gerçekleştirdiği önemli ve en çok ses getiren konserlerdeki eserlerin

toplandığı albüm serisi 4 ayrı konu başlığıyla oluşturulmuş ve konuları içeren 4 ayrı kitapçıkla birlikte sunulmuştur. Çizelge 3'te bu albümlerde yer alan sanatçıların listesi bulunmaktadır.

Sanat Yönetmeni	Nikiforos Metaxas
Müzik Yönetmeni	İhsan Özgen
Kemençe	İhsan Özgen
Kanun	Erol Deran
Ud	Mutlu Torun
Ney	Fuat Türkelman, Ümit Gürelman, Hakan Alvan
Tanbur	Necip Gülses, Firuz Han
Viyolensel	Dilek Zertunç, Burak Deran
Kemençe	Lale Akay
Kudüm	Hurşit Ungay
Bendir	Fatih Zülüfkar
Bendir, davul	Gürsel Koçak
Bendir, zil, üçgen	Hamdi Demirci
Ses	Kani Karaca, Hamdi Demirci, Gürsel Koçak

Çizelge 3:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik Albüm Serisinde Yer Alan Sanatçılar

Şekil 9:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar Albüm Kapağı Görünümü

Çizelge 4'te albüm serisinin ilk ve ikinci CD'sinde bulunan eser isimleri bestecileri ile birlikte gösterilmektedir.

CD 1	CD 2
Acem Peşrev / Sultan Veled	Uşşak Peşrev / Osman Dede
Segah Kar / Abdülkadir Merağı	Sabah Peşrev / Papaz
Dügah Peşrev / Kemani Corci	Huzi Peşrev / Kemani Corci
Eviç-Maye Peşrev / Tiryaki	Nihavend Peşrev / Tiryaki (Petraki)
Hicazkar Saz Semaisi / Tiryaki	Kürdi Peşrev / Tanburi Angeli
Buselik Peşrev / Prens D. Candemir	Arazbar Peşrev / Eyüblü Mehmet Çelebi

Çizelge 4:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik-Türk Rum Bestekarlar Albümünde Yer Alan Eserler

Şekil 10:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Mevlevi Ayinleri ve Bektaşi Nefesleri Albüm Kapağı Görünümü

CD 1
Mevlevi Ayin Müziği
Bektaşi Nefesleri

Çizelge 5:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Mevlevi Ayinleri ve Bektaşi Nefesleri Eser Listesi

Şekil 11:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Eğlence Müzikleri ve Zeybekler Albüm Kapağı Görünümü

CD 1
Hüseyni Aşiran Saz Semai / Meyhane Müziği
Boğazdan Bir Aşk Şarkıları / Anonim
Yorgo'nun Havası / Yorgo Bacanus
Tatavlada Besteler / Tamburi Cemil Bey
Zeybekler / Anonim
Üsküp Türküsü / Anonim
Yemen Türküsü / Anonim
Uzun İnce Bir Yoldayım / Aşık Veysel

Çizelge 6:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Eğlence Müzikleri ve Zeybekler Albümünde Yer Alan Eserler

Şekil 12:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar&Anadolu Aşıkları Albüm Kapağı Görünümü

CD 1	CD 2
Peik-i Safa Peşrev / Petraki (Tiryaki)	Çeşme / Anonim (Müzik: İhsan Özgen)
Saba Saz Semai / Zaharya	Ben Yürürüm Yane Yane / Yunus Emre (Müzik: İhsan Özgen)
Neva Peşrev / Miskali	Sen Bir Ceylan Olsan Ben De Bir Avcı / Aşık Veysel (Müzik: İhsan Özgen)
Hüseyni Saz Semai / Tatyos Efendi	Bülbül Olsam / Pir Sultan Abdal
Arazbar Peşrev / Kör Kemani Corci	Kara Toprak / Aşık Veysel
Buselik Peşrev / Prens Dimitri Cantemir	Kalk Gidelim Atım Karap Hanedan / Karacaoğlan (Müzik: İhsan Özgen)
Ben Yitirdim / Kul Nesimi	

Çizelge 7:Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar&Anadolu Aşıkları Albümünde Yer Alan Eserler

Bosphorus müzisyenleri tarafından yapılan ortak kültüre yönelik farklı çalışmalar yine Türkiye'de Bosphorus etiketi ile Ada Müzik tarafından yayınlanmıştır. Aşağıda bu çalışmalar ve eser isimlerine yer verilmiştir.

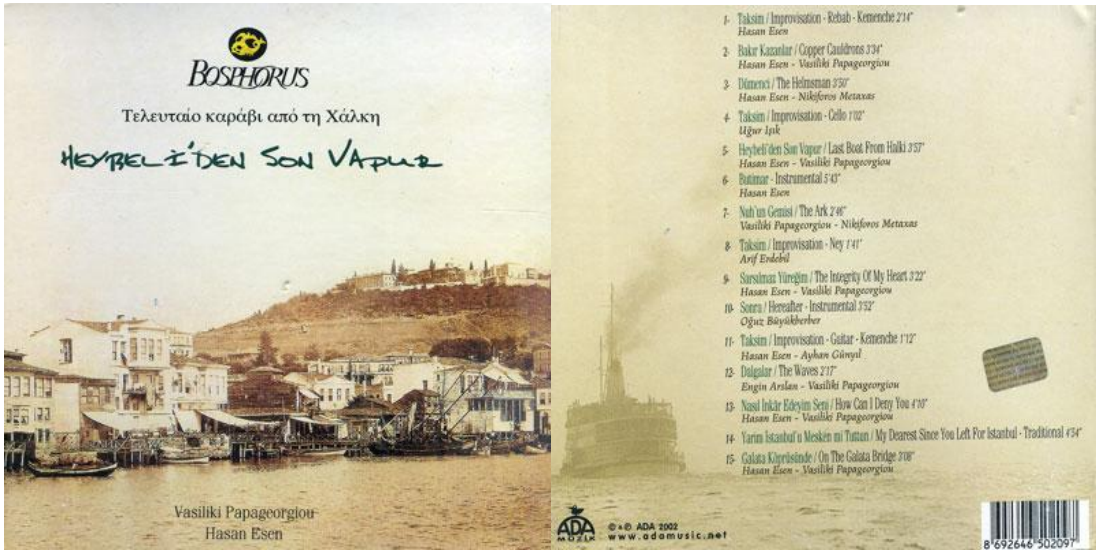
Şekil 13:Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri Albüm Kapağı Görünümü

Sanat Yönetmeni: Nikiforos Metaksas	Çoban Flüt: Cihan Yurtçu
Keman: Hasan Esen	Bagpipe: Kim Sanders
Kemençe: Hasan Esen	Saksafon: Kim Sanders
Bağlama: İrfan Kurt	Perküsyon: Mania Maratos
Ney: Arif Erdebil	Ud, Bendir: Antonis Maratos
Viyolonsel: Uğur Işık	Ses: Vassiliki Papageorgio Melda Duygulu

Çizelge 8:Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri Albümünde Yer Alan Sanatçılar

CD 1
Tzivaeri - Söz & Müzik: Anonim
Dağlar - Söz & Müzik: Anonim
Güzelliğin on par'etmez - Müzik: Anonim
Tutam var elinden - Müzik: Aşık Emrah
Thyo kyporissia - Söz & Müzik: Anonim
Hard times - Söz & Müzik: Anonim
Tria karavia - Söz & Müzik: Anonim
Tis thalassas vasto kakia - Söz & Müzik: Anonim
Kalamantiano - Müzik: Kim Sanders
Iora tou thanatou - Söz & Müzik: Anonim
Kulak verdim - Müzik: Karacaoğlan
Başına döndüğüm - Müzik: Aşık Ikrami
Athanato nero - Söz & Müzik: Anonim
Huma kuşu - Söz & Müzik: Anonim
Dem geldi semahı - Söz: Kul Hüseyin Müzik: Yavuz Top
Ninni - Müzik: Hasan Esen

Çizelge 9:Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri Albümünde Yer Alan Eserler

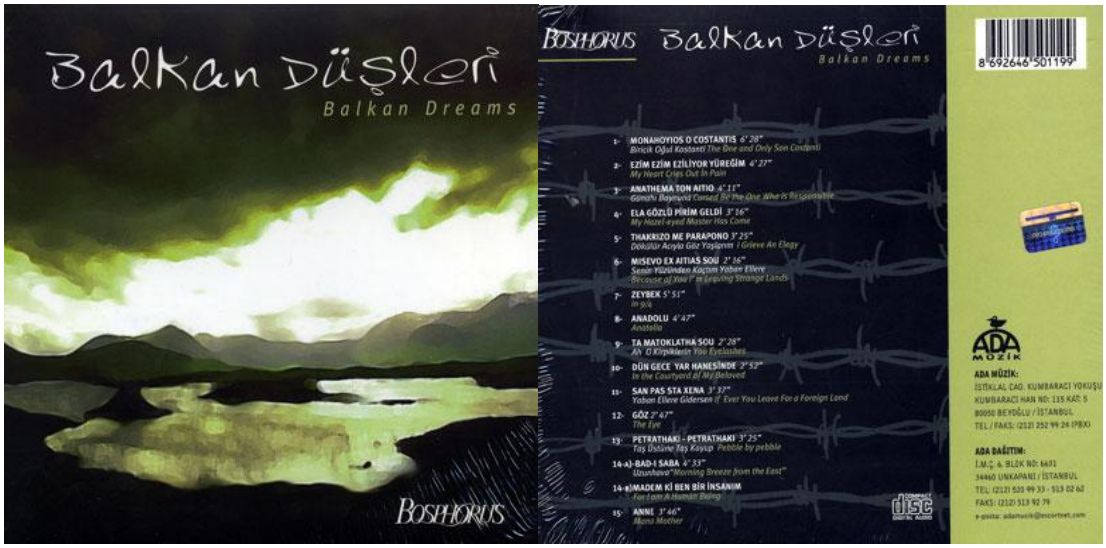
Şekil 14:Heybeli'den Son Vapur Albüm Kapağı Görünümü

Sanat Yönetmeni : Nikiforos Metaxas
Kemençe, Keman, Rebab, Ud : Hasan Esen
Kanun : Reha Sağbaş
Ney : Arif Erdebil
Viyolonsel : Uğur Işık
Klarnet, Bas Klarnet : Oğuz Büyükberber
Bendir, Daire, Dümbelek : Vahit Anadolu
Cura : Engin Arslan
Buzuki : Nikos Krallis
Gitar : Ayhan Günyıl

Çizelge 10:Heybeli'den Son Vapur Albümünde Yer Alan Sanatçılar

CD 1
Taksim / Doğaçlama - Rebab - kemençe
Bakır Kazanlar Söz: Visiliki Papageorgiou Müzik: Hasan Esen
Dümenci Söz: Nikiforos Metaksas Müzik: Hasan Esen
Taksim / Doğaçlama
Heybeli'den Son Vapur Söz: Visiliki Papageorgiou Müzik: Hasan Esen
Butimar / Enstrümantal Müzik: Hasan Esen
Nuh'un Gemisi Söz: Nikiforos Metaksas Müzik: Hasan Esen
Taksim / Doğaçlama - Ney
Sarsılmaz Yüreğim Söz: Visiliki Papageorgiou Müzik: Hasan Esen
Gol / Enstrümantal
Taksim / Doğaçlama - Gitar - kemençe
Dalgalar Söz: Nikiforos Metaksas Müzik: Engin Arslan
Nasıl İnkar Edeyim Seni Söz: Visiliki Papageorgiou Müzik: Hasan Esen
Yarim İstanbul'u Mesken Mi Tuttun - Geleneksel
Galata Köprüsünde Söz: Visiliki Papageorgiou Müzik: Hasan Esen

Çizelge 11:Heybeli'den Son Vapur Albümünde Yer Alan Eserler

Şekil 15:Balkan Düşleri Albüm Kapağı Görünümü

Müzik ve Sanat Yönetmeni: Nikiforos Metaxas
Kanun: Reha Sağbaş
Kemençe, Keman: Hasan Esen
Ney: Arif Erdebil
Viyolonsel: Uğur Işık
Saz: İrfan Kurt
Kaval (Çoban Flüt): Cihan Yurtçu
Saz, Cura: Engin Arslan
Klarnet, Bas Klarnet: Oğuz Büyükberber
Bendir, Daire: Vahit Anadolu
Ses : Türkçe Şarkılar: Melda Duygulu /Yunanca Şarkılar: Vassiliki Papageorgiou

Şekil 16:Balkan Düşleri Albümünde Yer Alan Sanatçılar

CD 1
Biricik Oğul Kostanti
Ezim Ezim Eziliyor Yüreğim
Günahı Boynuna
Ela Gözlü Pirim Geldi
Dökülür Acıyla Göz Yaşlarım

Senin yüzünden Kaçtım Yaban Ellere
Zeybek
Anadolu
Ah O Kirpiklerin
Dün Gece Yar Hanesinde
Yaban Ellere Gidersem
Göz
Taş Üstüne Taş Koydum a) Uzun Hava / Bad-ı Sabam b) Madem Ki Ben İnsanım
Anne

Çizelge 12:Balkan Düşleri Albümünde Yer Alan Eserler

Bosphorus Topluluğu 1985 yılında kurulmuştur ve müzik yaşamına "Bosphorus" ismi altında oluşturulan diğer topluluklularla devam etmektedir. 2000 yılında Bosphorus çatısı altında kurulan ve Anadolu Feneri olarak adlandırılan grubun oluşumuna kadar geçen süreçte sözlü eserlerin enstrümantal olarak icra edildiği görülmektedir. Özellikle Yunanistan'daki konserlerde repertuardaki Türkçe eserlerin sınırlandırıldığı dikkat çekmektedir. Bunun sebebi iki ülke arasındaki politik problemlerin sonucunda her iki toplumun algısında oluşan öteki kavramının yarattığı gerginliktir. Sonuç olarak Bosphorus Topluluğu'nun yapmış olduğu konserler ve albümler topluluğun araştırmacı yapısı, yüksek müzikalitesi, alanında ülkedeki en iyiler denebilecek müzisyen kadrosu ile Türk müzik tarihinde kaynak gösterilebilecek düzeyde çalışmalarla öne çıkmaktadır. Bosphorus Topluluğu tarafından icra edilen müziklerin her iki kültür arasında etkileşime sebep olduğu görülmektedir. Zira yapılan müziklerde kendi öz müzikleri olduğunu düşündükleri Rum Bestekarların eserlerinin de Türk müzisyenler tarafından çalınması Yunanistan'daki izleyicileri etkilemiştir. Bugün hala Türkiye ve Yunanistan arasında müzik alanında süregelen ilişkilerin yıllarca birlikte yaşamış iki toplum arasındaki kültürel bağın halen kopmamış olması sebebiyle devam ettiği söylenebilir.

Bunun yanı sıra yine de yapılan çalışmalar için tamamen Türk-Yunan dostluğu hedefi güdülerek veya iki kültür arasındaki etkileşime dikkat çekmek için yapılmış çalışmalardır demek doğru olmaz. Zira Bayram Bosphorus topluluğu ile ilgili yapmış

olduğu kapsamlı araştırmasında Bosphorus'un doğu müzikleri/çalgıları ve "Türk-Yunan kardeşliği" ilişkileri doğrultusunda oluşan Türk-Yunan yakınlaşma ortamından ticari anlamda da faydalandığını belirtmektedir.[153] Ayrıca albümlerin kitapçıklarında özellikle Nikiforos Metaxas tarafından yazılan yazıların içeriğinde sadece müzik ile ilgili konular değil iki ülke arasındaki farklı konularla ilgili söylemler de dikkatlice incelenmelidir. Örneğin Metaxas Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik serisinin I-II. CD'lerinde yer alan ve 7-8 Eylül tarihlerinde gerçekleşen Atina Likavitos konserleri başlıklı yazısında 6-7 Eylül olayları olarak bilinen olaylara atıfta bulunarak şu ifadeleri kullanmıştır:

"Aziz Georgios'un, 7-8 Eylül konserlerinin verildiği Likavitos tiyatrosunun sahnesine yukarıdan bakan gözleri kederliydi. Konserler üzücü bir tarihe rastlamıştı. Çünkü bu günler İstanbul'un Rum halkına (Ya da Yunan azınlığına) karşı girişilen vandalizm eylemlerinin yıldönümüydü. Kör bir şiddet Ayasofya'yı inşa edenlerin torunlarını unutulmaya terk edince, 1955 yılının 6-7 Eylül geceleri de, İstanbul Rumlarının en karanlık tarihleri oldu. Söz konusu tarihler bu kenti önemli kılan kozmopolitizmin son bulduğunu gösteriyordu."[154]

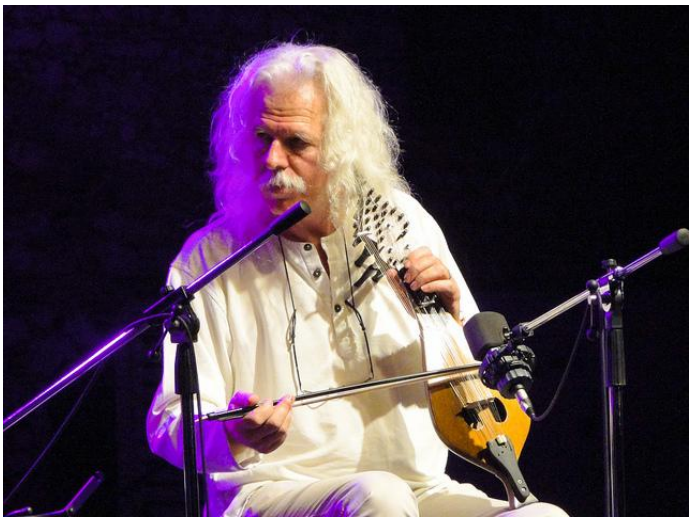
3.1.1.2. Ross Daly

Ross Daly, 29 Eylül 1952 İngiltere doğumlu aslen İrlandalı bir müzisyendir. Klasik müzik üzerine eğitim alırken, Amerika'da Ravi Shankar'ın bir konserini dinledikten sonra bu müzikten çok etkilendiği için geleneksel müzikler üzerinde müzik hayatına devam etmek ister. Yunanistan'da Girit adasına yerleşir ve burada Girit kemençesi ve Girit'in en önemli Girit kemençesi icracısı Kostas Mountakis'den çok etkilenir. 1970'li yıllarda Girit müziğinin yanı sıra, Osmanlı Müziği, Hint Müziği Afgan Müziği, İran Müziği ve çalgılarını araştırmak üzere uzun süren geziler düzenler. İlgilendiği çalgıların önemli icracılarından dersler alır. İstanbul'a gelip İhsan Özgen'den dersler alan Daly ilk albümünü 1982 yılında olmak üzere günümüze kadar 14 albüm çıkartır. Özellikle yaylı ve mızraplı doğu enstrümanları üzerinde uzmanlaşmış, Yunanistan'daki mevcut doğu müziği ve Türk Müziği'nin popülerliğini avantajlı şekilde

---

[153] Erhan Bayram, *a.g.e.*, s.14.
[154] Bosphorus Topluluğu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik-Rum ve Türk Bestekarlar*, Ada Müzik, Türkiye 2004, s.13

kullanan ve bu müziğin Yunanistan'da daha da çok benimsenmesini sağlayan kişidir. Fotoğraf 5 te Ross DALY'nin bir sahne görüntüsü yer almaktadır.

Fotoğraf 5:Ross Daly

2002 yılında Girit'te Daly tarafından kurulan *Labyrinth Musical Workshop* (Labirent Müzik Atölyesi) başlangıçtaki müzikal oluşumunu daha da genişleterek ilk kez 2003 yılında Türkiye'den sanatçıların katılımı ile Türk Müziği seminerleri vermeye başlamıştır. Bu seminerlerde ilk olarak ud sanatçısı Necati Çelik ve Bosphorus Topluluğu'nda yer alan ney sanatçısı Ömer Erdoğdular bulunmuştur. Günümüze kadar devam eden seminerlerde kanun sanatçısı Göksel Baktagir, ud sanatçısı Yurdal Tokçan, kemençe sanatçısı Derya Türkan (genellikle bir diğer kemençe sanatçısı Sokratis Sinopoulos ile birlikte) sıkça seminerler vermek üzere Girit'e davet edilmiştir. 2000 yılından sonra artan şekilde Türkiye'den sanatçıların seminerler vermek üzere davet edilmesi, geçmişte belli bir farkındalığın yaratıldığı ve oluşan talebi göstermektedir.[155]

Bayram çalışmasında Ross Daly'nin Yunanistan'da doğu müziği; Anadolu müziği, Afgan ve İran müziklerinin/çalgılarının sunumunu gerçekleştirdiğini, doğrudan Türk Müziği yapmaması, çeşitli müzik türleri ve çalgıları ile icraları, Daly'nin bu bağlamda Bosphorus öncesi Türk-Yunan müzik etkileşimlerini gerçekleştirdiğini ve çalışmalarının Bosphorus'a Yunanistan'daki konserler öncesinde zemin hazırladığını belirtmektedir.[156]

[155] Erhan Bayram, a.g.e., s.23.
[156] Erhan Bayram, a.g.e., s.15

3.1.1.3. Mikis Theodorakis-Zülfü Livaneli

Mikis Theodorakis ve Zülfü Livaneli'nin 1986 yılında birlikte kurdukları Türk-Yunan Dostluk Derneği aracılığıyla çok sayıda karşılıklı etkinliklerin düzenlenmesi sayesinde iki ülke arasında bir dostluk köprüsünün kurulması amaçlanmıştır. Dünyada barışçıl amaçlar taşıyan pek çok organizasyonda yer alan Theodorakis, Türkiye'de Zülfü Livaneli ile bu bağlamda iletişime geçmiş ve iki ülke sorunlarının çözümüne katkı sağlamak yolunda önemli adımlar atılmıştır. Theodorakis ve Livaneli'nin belli dönemlerde ülkelerinin parlamentolarında siyasetçi kimliğiyle bulunmuş olmalarının diplomatik yolların da bu süreçte kullanılmasına olanak sağladığı düşünülebilir. Fotoğraf 6'da Theodorakis'in Türkiye başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve dönemin Yunanistan başbakanı Yorgo Papandreu'nun ellerini birleştirdiği görüntü iki ülkeyi temsil eden yetkili isimleri, dolayısıyla iki ülke halkını yakınlaştırma, birleştirme arzusunu ifade eden bir görüntü olarak anlamlandırılabilir.

Fotoğraf 6: Theodorakis, Türkiye başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Yunanistan başbakanı Yorgo Papandreu:[157]

Livaneli ve Theodorakis 30 Kasım 1986'da İstanbul'da, 24 Eylül 1988'de Efes Antik Tiyatrosunda [158] konserler verdiler. 10 Ağustos 1996'da Kardak'a en yakın ada olan (Kilimli) Kalimnos adasında düzenlenen Mikis Theodorakis ve Zülfü Livaneli'nin

[157]"Theodorakis Erdoğan'dan Efeste Konser İzni İstedi." *http://www.netgazete.com/News/696956/theodorakis_erdogandan_efeste_konser_izni_istedi.aspx* (30.05.2012)

[158] Bu konserde ayrıca Yunan sanatçılar Maria Farandouri ve Manos Hacıdakis ile aynı sahneyi paylaştılar.

birlikte verdiği konser, özellikle Kardak krizinden[159] sonra gerginleşen Türk-Yunan ilişkilerini geliştirme amacı taşıyan konser iki ülkeyi savaşın eşiğine getiren kriz sonrası Livaneli ve Theodorakis'in üstlendiği barış kampanyasının devamı olarak verilmiştir.

Livaneli, Kalimnos halkını selamlayan konuşmasında şunları söylemiştir:

"Bu bölgeyi, Türkleriyle, Yunanlılarıyla seviyorum. Gelin daha az fanatik, daha az milliyetçi olalım. Gelin sevgi ve dostluk dünyasını kuralım. Ülkelerimizin güzelliklerinin tadını çıkartalım. Çocuklarımızı savaştan koruyalım."[160]

Mayıs 1997'de Berlin'de Livaneli ve Theodorakis tarafından gerçekleştirilen konserin kaydı olan ve Almanya, Türkiye ve Yunanistan'da *"Together"* (Birlikte) adıyla piyasaya sunulan albümde Theodorakis:

"*Berlin konseri Zülfü Livaneli ile gerçekleştirdiğimiz ilk konser değildi. Geçtiğimiz yaz sonunda bu turneyi planlamıştık, bu arada bu güne kadar olmadığı ölçüde ülkelerimizi saran bir kavga ortamı doğdu. Her iki tarafta nefret sözcüleri, hiçbir zaman yorulmamış ve yorulmayacak şekilde kamuoyundan destek gördüler, bunların uluslararası kolları, bağlantıları vardı. Bu duruma karşı koymalıydık. Her iki toplumda yıllar yılı karşılıklı caydırıcılık bahanesiyle, milli serveti ekonomik ve sosyal gelişmede kullanmak yerine milyarlarca dolar harcayarak ölümcül silahlar satın alınmasını akıl dışı olarak görüyorum. Bir çok Türk ve Yunanlı, bu silah hırsının ekonomik katliam yaratması nedeni ile güzel ülkelerini terk edip başka ülkelerde göçmen işçi olarak çalışmak zorunda kaldılar. Ekonomik olarak zayıf ülkeler olan Yunanistan ve Türkiye, zengin ülkelerin daha da zenginleşmesine katkıda bulunurken kendilerini daha güçsüz konuma düşürürler, iki ülke yöneticileri, üzerimizde daha iyi bir egemenlik kurmak amacı ile sistematik olarak anlaşmazlık yaratan yabancı etkilere açık olmayı öğrenmişlerdir. Suni olarak yaratılmış bu anlaşmazlıklar, er ya da geç toplumlarımız arasında tahmin edilemeyecek ölçüde nefret tartışmalarına dönüşebilir. Böyle bir gelişmeye karşı konserlerimizle, şarkılarımızla sesimizi çıkarmak, protesto*

[159] Ocak 1996'da Yunanistan ile Türkiye arasında Türk bandıralı bir geminin Ege Denizi'ndeki Kardak Kayalıkları'nda karaya oturması sonucu Türk ve Yunan kurtarma ekipleri arasında anlaşmazlık çıkınca patlayan krizdir ve iki ülkeyi savaşın eşiğine getirmiştir.

[160] "Zülfü Livaneli Mikis Teodorakis Kalimnos Konseri", *http://www.livaneli.net/konserler/kon14.html*, (14.04.2012)

etmek, barış meselesini halklarımızın meselesi yapmak istedik."[161] ifadelerini kullanırken Livaneli'nin ise;

"*İnsanlar şarkılara inanır, çünkü şarkılar yalan söylemez. Politikacılar. askerler, işadamları insanlara yalan söylediler. Ama şarkılar hiçbir zaman yalan söylemedi. Birlikte söylenen şarkılar, iki kültür arasında dostluğun anlamlı bir sembolü oldu. Bu anlamda 1997 yılında Theodarakis ile birlikte gerçekleşen Berlin konseri duygusal bir bağ yarattı. Türk ve Yunan halklarından yükselen dostluk şarkıları şiddete teşvik etmek yerine hayatın güzelliklerini ortaya çıkaracaktır. Anılarım arasında 4 Temmuz Berlin Konseri, en özel duygularla hatırladıklarımdan biri olacaktır."* İfadeleri ile iki ülke arasındaki dostluk ve barışın önemine olan inançlarını göstermektedirler.

Livaneli ve Theodorakis "*Together (Birlikte)*" adıyla gerçekleştirdikleri Avrupa Turnesi kapsamında ayrıca 4 Mayıs Berlin, 5 Mayıs Hannover, 7 Mayıs Paris, 8 Mayıs Brüksel, 10 Mayıs Frankfurt, 12 Mayıs Münih ve 13 Mayıs Stuttgart'ta bir dizi konser gerçekleştirmiştir. İkili 7-8 Eylül 2005 tarihlerinde İzmir Çeşme ve Yunanistan'ın Sakız Adası'nda, 13 Nisan 2007 tarihinde Ankara'da "*Livaneli ve Theodorakis'ten Doğmamış Bebeklere Besteler"* adlı konserleri gerçekleştirmiş, sonrasında Livaneli Yunanistan'ın Mora Yarımadası'nda, 2007 Ağustos'unda çıkan orman yangınında ölenlerin yakınları için 29-30 Eylül 2007 tarihlerinde Atina'da Mikis Theodorakis öncülüğünde düzenlenen yardım konserlerine katkıda bulunmuştur. [162]

Şekil 17:Mikis Teodorakis – Zülfü Livaneli Birlikte (Together) Albüm Kapağı Görünümü

Bayram çalışmasında 1967-1974 yılları arasında Yunanistan'daki diktatörlüğe karşı direnişin sembolü olan Theodorakis'in, Türk-Yunan ilişkilerini kuvvetlendirmek

[161] Mikis Teodorakis – Zülfü Livaneli, *Birlikte (Together) albümü*, İda Müzik, Türkiye 1997.
[162] "Zülfü Livaneli Resmi İnternet sayfası", *http://www.livaneli.net/vitrin.asp?kn=muz,b,o*, (14.04.2012)

amaçlı önderliğini yaptığı sanatsal faaliyetlerin, ilerleyen dönemlerde özünde farklı bir çizgide ilerlediği görüşünü savunmaktadır. Bu bağlamda Theodorakis'in başlangıçta iki halk arasındaki yakınlaşmayı sağlayacak ortak veya bireysel çabaları olduğunu, fakat daha sonra gerçekleşen etkinliklerdeki konuşmalarında özellikle İstanbul Ortodoks Rum kültürünün yeniden canlandırılması amacına yönelik ifadelerinin dikkat çektiğini belirtmektedir.[163] Theodorakis'in İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinlikleri çerçevesinde 2010 Mayıs ayında, İstanbul Lütfi Kırdar salonunda gerçekleştirilen konserin başında yayınlanan görüntülü mesajı bu görüşleri destekler niteliktedir.

"*Çok muhterem Patrik hazretleri, bayanlar ve baylar. Patrik hazretlerinin üstlendiği büyük sorumluluklarda esenlikler ile kuvvet dileklerimi sunmaktayım... Türk arkadaşlarımıza, özellikle iki halk arasında güçlü ve daimi barış ve iş birliğinin tarihi gereğine benim gibi inananlara, sevgi ile kardeşlik mesajı göndermekteyim. Böyle bir dostluğun kurulmasında, her bir halkın büyük değerlerine; mesela milli, kültürel, dini değerlerine karşılıklı saygı, temel taş rolünü oynamaktadır. Özellikle biz Rumlar için Ortodoksluk, kişiliğimizin çok hassas bir tezahürü, kendi vatanımız kadar kıymetli bir unsurdur. Bu nedenle de öncelikle Türk Hükümeti'ne; eğer Yunanistan ile arasındaki sorunların ciddi ve nihai bir çözüme bağlanmasını arzu ediyorsa, yukarıda vurgulanmış olanları göz önünde bulundurarak, Rum Patrikliği'ne ve Patrik Bartolomeos Hazretleri'ne karşı fiilen saygı sergilenmesine müsaadenizle çağrıda bulunmaktayım. Zira Patriklik ve Patrik Bartolomeos, Tüm Ortodoksluğunun sembolüdür. Bu sembole de Yunan halkının bağlılığı çok sıkıdır. Böyle sembolik hareketlerle, ülkelerimizin ilişkilerinin çok yüksek seviyeye ulaşmasında hakiki temeller atılacaktır. Bunun sonucunda, her iki halkın faydasına bir yandan maddi refah temin edilmiş olacak, başlıca ise hepimiz manevi açıdan iftihar duyacağız. O zaman, birbirimizi ayıran menfi tüm unsurları tarihin kenarına bırakmış, bizi aydın müşterek bir geleceğe yönlendiren müspet unsurları geliştirmiş olacağız.*"[164]

Theodorakis barış ve dostluk ifadeleri içeren cümlelerle başladığı konuşmasına Ortadoksluğun, Patrikliğin ve Patrik Bartolomeos'un Rumlar için önemine değinerek devam etmiştir.İfadelerinde Türk Hükümeti'ne Yunanistan ile sorunlarını çözmek

[163] Erhan Bayram, *a.g.e.*, s.21
[164] Mikis Theodorakis Orkestrası konseri, 01.05.2010, Lütfi Kırdar Salonu, akt Erhan Bayram, *a.g.e.*, s.22.

istiyorsa Rum Patrikliği'ne ve Patrik Bartolomeos'a fiilen saygı göstermesi gerektiği konusunda telkinde bulunmuştur. Bu ifadeler aynı zamanda politikacı kimliği de olan Theodorakis'in dostluk ve barış ifadeleri arasında işaret ettiği koşullarla Türkiye'ye karşı bir tehditte bulunduğu şeklinde de algılanabilir. Sonuç olarak sanatla, müzikle oluşan etkileşimlerin de her zaman dostluk ve barış amacına yönelik olduğunu söyleyebilmemiz mümkün değildir. Pekala bu etkinliklerin arasında belli fikirleri destekleyici düşünsel temel oluşturulmaya çalışıldığı da görülebilmektedir. Bu bağlamda kitleleri kolaylıkla toplayabilme imkanına sahip olan konserler, televizyon programları, sinema ve dizi filmler gibi popülariteye dayalı etkinliklerin aynı zamanda ülkelerin en önemli yumuşak güç unsurlarından olduğunu unutmamak gerekir.

3.1.1.4. Maria Farandouri-Zülfü Livaneli

Theodorakis ve Livaneli gibi parlamenter kimliği olan bir diğer sanatçı olan Maria Farandouri 1989-1993 yılları arasında Yunan parlamentosunda milletvekilliği yapmıştır. Zülfü Livaneli ile 1984 yılında Paris'te beş konser, 24 Eylül 1988'de Efes Antik Tiyatrosunda Yunan sanatçılar Mikis Theodorakis ve Manos Hacıdakis ile verilen konser, 29 Temmuz 1997 Yunanistan Samos Adası, 31 Temmuz 1997 Yunanistan İkariya, 16 Ekim 1998 Berlin, 17 Mart 2000 New York'ta Türk ve Yunan Şarkıları Konseri, 4 Temmuz 2003 Kıbrıs Lefkoşa Konseri, 18 Mayıs 2005 Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve 20 Mayıs 2005 Lütfi Kırdar Kongre Merkezi "Hayata Dair Konserleri" adlarıyla gerçekleştirilmiş birçok ortak sahne çalışmasına imza atmalarının yanı sıra Livaneli ve Farandouri birlikte albüm çalışmaları da yapmışlardır.

Farandouri ve Livaneli'nin Türkiye ve Yunanistan'da birlikte verdikleri konserler sonrası 1982'de Atina'da kaydedilen, "*Maria Farandouri Livaneli Söylüyor 1982"* albümü Yunanistan, Türkiye ve Almanya'da piyasaya sürülmüş, 1982'de Yunanistan'da yılın plağı, 1983'te Batı Almanya'da yılın Plağı ve 1983'te Hollanda'da Edison Ödülü almıştır.

Şekil 18:Maria Farandouri Livaneli Söylüyor 1982 Albüm Kapağı Görünümü

Maria Farandouri'nin, Zülfü Livaneli ye ait olan besteleri seslendirdiği "*Memory of Water (Suyun Belleği)*" Legend firması tarafından 2005 yılında Yunanistan'da yayımlanmıştır. Daha önce sadece Livaneli şarkılarından oluşan bir albüm çıkaran Maria Farandouri'nin şarkıları senfoni orkestrası eşliğinde söylediği albüm Yunanistan'da büyük ilgi ile karşılanmıştır.[165]

Şekil 19:Memory of Water (Suyun Belleği) Albüm Kapağı Görünümü

Albümde Farandouri'nin;

"Zülfü Livaneli ile olan iş birliğim, Türk Yunan ilişkilerinde zor bir dönemin yaşandığı 1980 yılında başladı. O tarihte halk Lefteris Papadopulos'un mükemmel şarkı sözlerini içeren ilk albümünü içtenlikle karşılamıştı. 25 yıl sonra bugün

[165] "Zülfü Livaneli Resmi İnternet sayfası", *http://www.livaneli.net/vitrin.asp?kn=muz,b,o*, (14.04.2012

Yunanistan, Kıbrıs, Türkiye, Avrupa ve Amerika'da sayısız konserden sonra, sözleri Agathi Dimitrouka tarafından özenle yazılan, I mnimi tu neru (Suyun Belleği) isimli yeni albüm ile yolumuza devam ediyoruz." sözlerine karşılık Livaneli'de*;*

*"Bu albüm Maria Farandouri ile uzun yıllara dayanan dostluğumun ve sürekli iş birliğimin neticesidir. Aynı zamanda, karşılıklı Türk Yunan ilişkilerini geliştirme çabalarımızın bir sonucudur."*ifadelerini kullanmıştır.[166]

Her iki sanatçıda birbirleriyle olan dostluk ilişkilerine vurgu yaptıkları ifadelerinde aynı zamanda iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirme çabalarına da değinmişleridir. Çizelge 13'te albümde yer alan eserler Yunanca sözler yazıldıktan sonraki isimleri ve Livaneli eserlerinin Türkiye'deki dinleyiciler tarafından bilinen Türkçe isimleri birlikte gösterilmektedir.

I mnimi tou neru	Yangın Yeri
Magissa Kapetanissa	Güneş Topla Benim İçin
Vrissi tis anatolis	Memik oğlan
I physsi tis yinekas	Kan Çiçekleri
Tora in' arga	Gün Olur
I pietes makria	Çok uzak
To tragudi tu kavalari	Atlı
Apo to ema tu uranu	Doğdukları Yerde Ölenler
To kapa ton Kyklopon	İçimizden Biri
Echete ya	Özgürlük
To trelo seryani	Bilmem Şu feleğin
San to metanasti	Kardeşin Duymaz
Miroloi	Yiğidim Aslanım
Me phytepsane se kameni yi	Sus Söyleme

Çizelge 13:Maria Farandouri ve Zülfü Livaneli Memory of Water (Suyun Belleği) Albümünde Yer Alan Eserler

[166] Maria Farandouri ve Zülfü Livaneli, *Memory of Water (Suyun Belleği) Albümü*, AJS Müzik, Türkiye 2011

3.1.1.5. Haris Alexiou-Sezen Aksu

1999 Marmara Depremi sonrası Yunanistan ve Türkiye arasında gelişen ilişkileri güçlendirmek amacıyla her iki ülke de ortak konserler veren Sezen Aksu ve Haris Alexiou'nun Kasım 1999'da İstanbul'da ve Atina'da gerçekleştirilen konserler dışında birlikte yaptıkları bir albüm çalışması yoktur. Fakat Sezen Aksu'nun seslendirdiği ve Türkiye'deki müzik dinleyicileri tarafından "Adı Bende Saklı", "Herşeyi Yak" adlarıyla bilinen şarkılar Haris Alexiou şarkılarının Türkçe söz yazılarak yorumlanmış halidir. Bunun dışında Haris Alexiou'nun Sony Müzik tarafından yayınlanan *"Paraxeno Fos"* isimli albümünde, Sezen Aksu "*Gidiyorum Bu Şehirden"* isimli eseri Haris Alexiou ile birlikte seslendirmiştir.[167]

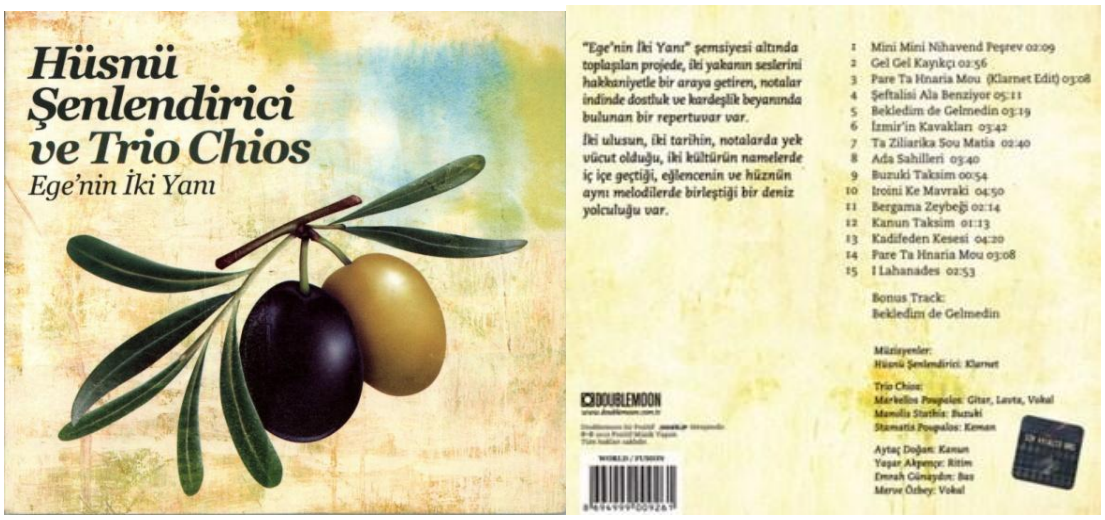
Sezen Aksu'nun, *"Sezen Aksu ve Arkadaşları"* adını taşıyan ve Sezen Aksu şarkılarının yanı sıra, Rumca ve Türkçe İzmir şarkılarını seslendirdiği 15 Ağustos 2009 tarihli Çeşme Açık Hava Tiyatrosu konserinde Yunan şarkıcı Haris Alexiou'dan bahsederken kullandığı *"Benim anne tarafım Selanik'ten İzmir'e, Alexiou'nun ailesi de İzmir'den Yunanistan'a göç etmiş. Şimdi aynı şarkıları söylüyoruz.*" İfadeleri iki ülke halkları arasında gerçekleşen göçlere atıfta bulunmaktadır. Fotoğraf 7'de Sezen Aksu ve Haris Alexiou tarafından gerçekleştirilen bir konserin NTV televizyon kanalı tarafından canlı olarak yayınlandığı görülen görüntü yer almaktadır.

Fotoğraf 7: Sezen Aksu ve Haris Alexiou Konser Görüntüsü

[167]"Sezen Aksu Resmi İnternet Sayfası", *http://www.sezenaksu.com.tr/sezen/default.aspx*,(18.05.2012)

3.1.1.6. Hüsnü Şenlendirici-Trio Chios

Şekil 20:Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios / Ege'nin İki Yanı Albüm Kapağı Görünümü

Bir diğer ortak çalışma Türkiye'nin önemli klarnet sanatçılarından Hüsnü Şenlendirici ve Yunan müzisyenler Markellos Poupalos, Manolis Stathis, Stamatis Poupalos tarafından oluşturulan Trio Chios isimli grup ile yaptığı albümdür. On beş şarkının yer aldığı albümde Türk ve Yunan müziğinin klasikleşmiş ortak ezgileri yer almaktadır. Şarkıların bir bölümünün Yunanca bir bölümünün Türkçe seslendirilmesinin yanında bazı şarkılar ise hem Yunanca hem de Türkçe sözleriyle seslendirilmiştir. 2010 yılında *"Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios / Ege'nin İki Yanı"* adıyla Pozitif Müzik Yapım tarafından çıkarılan albümün tanıtım metinlerinde:

"Bu bir buluşma öyküsü... Farklı dillerde yaşanmış aşkların, dostlukların, acıların benzer hikayelerini bize aynı yolla anlatan, binlerce yıllık bu toprakların çocuklarının iki yakayı birleştiren müzikal yolculuğu... Bir taraf harmandalı bir taraf sirtaki ile büyümüş, bir taraf dolma bir taraf dolmades yemiş, bir taraf rakı biri taraf ouzo içmiş olsa da, aynı notaların heyecanıyla bir araya gelmiş bir proje; Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios…. "Ege'nin İki Yanı" şemsiyesi altında toplanılan projede, iki yakanın seslerini hakkaniyetle bir araya getiren, notalar indinde dostluk ve kardeşlik beyanında bulunan bir repertuar var. İki ulusun, iki tarihin, notalarla yek vücut olduğu,

iki kültürün namelerle iç içe geçtiği, eğlencenin ve hüznün aynı melodilerle birleştiği bir deniz yolculuğu var." İfadeleri yer almaktadır.[168]

Metindeki ifadelerde yıllarca aynı coğrafyada birlikte yaşamış iki halk arasında gerek dilde, gerek kültürde, gerek müzikal anlamdaki kültürel etkileşime vurgu yapıldığı, aynı zamanda barış ve dostluk mesajları içeren ifadelere yer verildiği görülmektedir. Ayrıca metin ile albüm kapağı görüntüsünün birbirini tamamlar nitelikte olduğunu da söylemek mümkündür. Şöyle ki albümün adından anlaşılabileceği gibi "*Ege'nin İki Yanı"* ifadesiyle Türkiye ve Yunanistan kastedilmiş, albüm kapağında ise barışı ifade eden zeytin dalında asılı duran, farklı renkteki iki zeytin ile iki kültürün hem farklı hem de ortak yönleri olduğu vurgusu yapılmaya çalışılmıştır. Çizelge 14'te albümde yer alan eserler listelenmektedir.

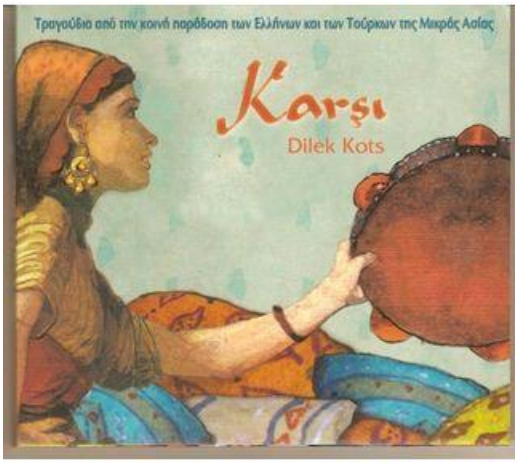
Mini Mini Nihavend Peşrev	Müzik: Hüseyin Sadeddin Arel
Gel Gel Kayıkçı	Müzik: Anonim Söz: Cengiz Onural
Pare Ta Hnaria Mou (Klarnet)	Müzik: Derveniotis Theodoros - Söz: Virvos Konstantinos
Şeftalisi Ala Benziyor	Müzik / Söz: Anonim
Bekledim de Gelmedin	Müzik / Söz: Vesari Astm Arsoy
İzmir'in Kavakları	Müzik: Anonim
Ta Ziliarika Sou Matia	Müzik / Söz: Markos Vamvakaris
Ada Sahilleri	Müzik / Söz: Anonim
Buzuki Taksim	Müzik: Manolis Stathis
Iroini Ke Mavraki	Müzik. Sotiris Gavalas - Söz. Dimitrios Karanopoulos
Bergama Zeybeği	Müzik: Anonim
Kanun Taksim	Müzik: Aytaç Doğan
Kadifeden Kesesi	Müzik / Söz: Anonim
Pare Ta Hnaria Mou	Müzik: Derveniotis Theodoros - Söz: Virvos Konstantinos
I Lahanades	Müzik / Söz: Vagelis Papazoglou

Çizelge 14:Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios / Ege'nin İki Yanı Albümünde Yer Alan Eserler

[168] Hüsnü Şenlendirici ve Trio Chios, *Ege'nin İki Yanı albümü*, Doublemoon, Türkiye 2010

3.1.1.7. Dilek Koç-Glikeria

Hayatını Selanik'te sürdüren Dilek Koç Yunanistan'ın önde gelen birçok bestecisi ve sanatçısı ile birlikte albüm, konser çalışmaları yapmıştır. Ege'nin iki yakasındaki Türk ve Yunan halklarının ortak müzik kültürlerinden derlenmiş geleneksel Türkçe ve Yunanca eserlerden oluşan ilk albümü *"Karşı"*'yı 2006 yılında, (Şekil 21) aynı tema ile hazırlanmış ikinci albümü ise "*Sevdalım Aman"*(Şekil 22) adıyla ve Eros (Legend) etiketiyle 2010 yılında Yunanistan'da, Haziran 2011'de de Pera Music etiketiyle Türkiye'de yayınlanmıştır. Albümde aynı ezgiye sahip Türkçe ve Yunanca ortak şarkıların Yunancalarını ise Yunan sarkıcı Glikeria seslendirmiştir.[169]

Şekil 21: Dilek Koç Karşı Albüm Kapağı Görünümü

Şekil 22:Dilek Koç Sevdalım Aman Albüm Kapağı Görünümü

[169] "Dilek Koç Resmi İnternet Sayfası",*www.dilekkoc.com*, (26.05.2012)

Albümde yer alan eserler Çizelge 15'te gösterilmiştir.

Ud Taksimi
Bekledim De Gelmedin
Sallasana Sallasana (Glykeria ile birlikte)
İndim Havuz Başına
Keman Taksimi
Çanakkale İçinde
Berberim Oğlan (Glykeria ile birlikte)
Sevdalım Aman (Glykeria ile birlikte)
Dere Geliyor Dere
Pencereden Ay Doğdu (Glykeria ile birlikte)
Pencereden Kar Geliyor
Çek Deveci
Çökme
Şu Sille'den

Çizelge 15:Dilek Koç Sevdalım Aman Albümünde Yer Alan Eserler

Türkiye ve Yunanistan'da Sevdalım Aman adıyla yayınlanan albümde Yorgos Mavromatis'in Eylül 2009'da Selanik'te kaleme aldığı şu satırlar yer almaktadır:

"Tüm dünya toplumlarında insanlar, anadilleri dışındaki dillerde de "yabancılarla" iletişim kurmayı başarmaktadır. Bu insanlar ya resmi dil farklı olduğu için, ya yanındakinin ya da karşısındakinin dili farklı olduğu için iki dili birden konuşmaktadır. "Karşıdaki" hep farklıdır. Dost ya da düşman olsun, müşteri veyahut mal tedarik ettiğimiz tüccar olsun hep buradadır, yanı başımızda. Onunla iletişim kurmaksa bir gerekliliktir. Balkanlar'ın güneyinde ve Anadolu'da, toplumsal hayatın ve ekonominin ulus temelinde örgütlenmesine kadar böylesi bir manzara mevcuttu. Zaman içinde pek çok "farklı" kovularak tek dillilik eksiklik olmaktan çıkarak bir erdem haline getirildi. Fakat yine de bir başkasının dili hep bir büyüye sahip olmaya devam etti. Kimi mantık kimi de sezgisel yolla herkes, başkasının dilini öğrenmenin onu erişilebilir, daha az yabancı kıldığını anlayabilir. Bazen de tanıdık. Dünyamızın sınırının konuştuğumuz dilin sınırlarınca belirlendiğini unutmamak gerekir. Bölge türkülerinde "yabancı" sözcükleri ele alacak olursak, Yunan dilindeki türkülerde, özellikle Trakya, Pontus, Doğu Ege adaları ve Ege kıyıları türkülerinde pek az Türkçe sözcük olduğunu görürüz.

Örneğin "olsun" gibi dilekler, "gel güzelim" gibi tipik ifadeler, "yar" vs. veya o dönem Yunan diline girerek Yunanca sözcüklerin yerini almış yine o bölgesel dillerde yerinden etmiş "çare" ya da "rica" gibi sözcükler. Anadolu ve Trakya'da yaşayan, ulusal devletlerin ortaya çıkmasıyla beraber ve mübadele sonucu kendilerini Yunanistan'da, Yunan devletinin vatandaşları olarak bulan, anadili Türkçe olan veya iki dilli (Türkçe-Yunanca) Rumların türküleri ayrı bir kategori olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçeği söylemek gerekirse, bu insanlar yeni vatanlarında epey rahatsız hissettiler kendilerini. Göçün tüm güçlükleri yanında bir de tuhaf bir yafta taşıyorlardı. Onlar "düşmanın" dilini (de) konuşuyorlardı ve bu nedenle durumları en azından şüpheli görülüyordu. Bu nedenle Türk dilini konuşanların sayısı zamanla azaldı. Büyükler Türkçe konuşmamaları yönünde baskı gördükleri için küçüklere de öğretmediler ve yavaş yavaş dinleyici ve icracılarından yoksun kalan türküler kaybolmaya yüz tuttu. Altmışlı yıllardaki hafif bir parlama dışında (Kazancidis v.d) herşey Yunanlıların dillerinde dolaşan Türkçe sözlü türkülerin pek yakında tarihe karışacağını gösteriyordu. Fakat garip bir biçimde bu seyir değişti. Özelikle 1975-1985 döneminde kültür dünyasının büyük bir kesiminde halk müziğine karşı tutum değişti ve bunun sonucunda unutulmuş müzikler değer kazanarak tekrar gün yüzüne çıkmaya başladı. Genç müzisyenler bu tarz müzikleri öğrenip icra etmeye ve pek çok genç bu türküleri kendi kültürlerinin bir parçası saymaya başladı. "Ethnic" müziğin gelişiminin bu sürece olan katkısı ve benzer gelişmelerin Ege'nin karşı kıyılarında da yaşandığını göz önünde bulunduracak olursak, tüm bunlar bir karşılıklılık ve (yeniden) yakınlaşmayı beraberinde getirdi. Bu çalışma bizlere Anadolu ve Trakya'dan fevkalade türküleri tanıtacak veyahut anımsatacak, belki de bizi yeniden ve başka bir şekilde, iki farklı (ulusal) kültüre ait insan yapısı bir yaratının, ille de bir gerginlik ve husumet nedeni oluşturmayabileceğini düşünmeye sevk edecektir."[170]

Mavrommatis özellikle Anadolu ve Balkanların güneyindeki kültürel etkileşime vurgu yaptığı satırların ardından iki ülke arasında yapılmış olan mübadele sözleşmesine atıfta bulunarak yaşadıkları topraklardan ayrılmak zorunda kalan toplumların dil, türküler gibi kültür değerlerinin nasıl kaybolduğundan bahsetmekte ve bu ve bu gibi çalışmaların önemine değinmektedir. İfadelerinde etnik müziğin

[170] Yorgos Mavrommatis, *Dilek Koç Sevdalım Aman albümü,* Pera Production-General Publishing Company, Türkiye ve Yunanistan 2010

gelişiminin sürece katkısından bahseden yazar ayrıca bu çalışmaların dostluk ve barış ortamına, iyi ilişkilere olanak sağlayacağını belirtmektedir.

Sonuç olarak 48. Antalya Altın Portakal Uluslararası Film Festivalinin kapanış törenlerinde Yunan sanatçı Areti Ketime ile olduğu gibi Yunanistan'da ve Türkiye'de bir çok Yunan sanatçıyla sahneye çıkarak ortak çalışmalarda yer alan Dilek Koç'un Sevdalım Aman adlı albüm çalışması müzikal olarak tatmin edici bir seviyede olmadığı gibi albümde konuk olarak yer alan Yunan sanatçının adının özellikle albüm kapağında da Türkçe ve Yunanca olarak *"Konuk Sanatçı: Glikeria"* ifadeleriyle belirtilmiş olması Yunanistan'da ve Türkiye'de Yunan sanatçı kadar tanınmayan Dilek Koç'un bu ismin popüleritesinden yararlanarak albümünü daha fazla tanıtma ve dolayısıyla ticari olarak da bundan faydalanma isteği olarak değerlendirilebilir.

3.1.1.8. Ajda Pekkan

Şekil 23:Ajda Pekkan's Greek Songs Albüm Kapağı Görünümü

"Ajda Pekkan's Greek Songs" albümü, şarkıların tamamının bir şekilde Ajda Pekkan ile ilgili olduğu, bir kısmını doğrudan doğruya onun söylediği şarkılardan oluşuyor. AJS Müzik tarafından Ajda Pekkan'ın müzik hayatının başlarında yapılmış Yunanca şarkıları, sanatçının bazı şarkılarının Yunanca versiyonlarını ve Pekkan'ın Türkçe söylediği bazı şarkıların Yunanca versiyonlarını tek bir albümde toplanmasıyla hazırlanan albüm 2010 yılında piyasaya sunulmuştur

Albümde bulunan eserler aşağıdaki çizelgede gösterilmektedir.

Den Rotises Pote - Sensiz Yıllarda
Alli De Tha Vreis Opo Emena - Abracadabra Tek Yaşanır Mı
Logia - Olur Ya
Tha Epiziso - Bambaşka Biri
Na Loipon Giati S'agapisa - Haykıracak Nefesim Kalmasa Bile
Aman Petrol - Petrol
Megie Mele - Hür Doğdum Hür Yaşarım
An Mia Mera Se Chaso - Yeniden Başlasın
Skorpia Filia - Sakın Ha
Kouvedes - Palavra Palavra
Thalassa - Ağlama Anne
San To Karavi - Olmadı Gitti
I Agapi M'afise – Yağmur

Çizelge 16:Ajda Pekkan's Greek Songs Albümünde Yer Alan Eserler

3.1.1.9. Yeni Türkü

Kostas Ferris'in 1984 de Berlin Film Festivali'nde *"Gümüş Ayı"* ödülünü alan Rembetiko filminin, İstanbul'da "Sinema Günleri"nde gösterilmesi, sonra da resmi, özel televizyonlarda birkaç kez yayınlanmasının ardından *Rebetiko* diye adlandırılan müzik türüne olan ilgi arttı ve çok geçmeden Yeni Türkü Grubu, *"Aşk Yeniden"* albümüne Türkçe sözlü ilk Rebetiko örneği *"Yedikule"* şarkısını aldı ve Türk kamuoyu Rebetiko ile tanışmış oldu. 1980-1997 yılları arasında Yeni Türkü'nün üyesi olarak müzik yaşamına devam eden Fuat Oburoğlu *"Külhani Şarkıların Varolma Nedenlerine Bir Bakış"* adlı makalesinde Rebetiko müziğinden ve bu müzik ile olan bağlarımızdan şu şekilde söz etmektedir:

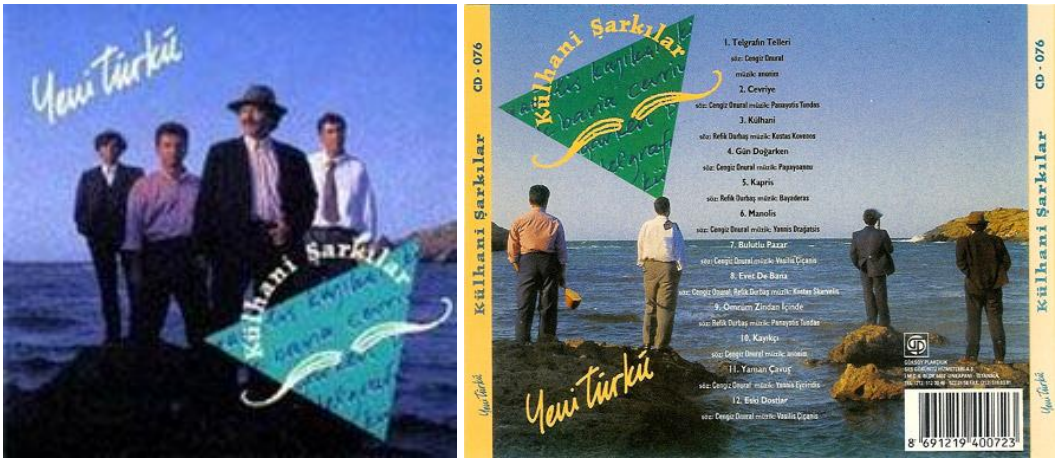
"*Bu müziğin enstrümanları arasında ud, kanun, santur vardır. Bunlar Doğu Akdeniz müzik geleneğinin sevilen çalgılarıdır. Rebetiko icrasında kullanılan başlıca çalgılar olan bağlama ve buzuki (bozuk düzen saz) ise; Türkçe adlarından da anlaşılabileceği gibi; Yunan Anakarasına değil, Anadolu kültür çevresine aittir. Akord karşılığı olarak bile "Duzenia" (düzen) kelimesi kullanılmaktadır. Rebetiko müziğindeki Tsifteteli (Çiftetelli), Hasapiko (Kasap havası), Zeibekiko (zeybek havası), sirto,*

karşılama çok iyi bildiğimiz müzikal tavırlardır. Bunlar eşliğinde oynanan oyunlar ise hem Yunanistan'da hem de tüm Ege Bölgesinde bilinmektedir. İçinde Slav kökenli oyunlara ait figürlerin bile görüldüğü söylenmektedir. Taximia (Taksimler) doğu müziğindeki doğaçlama (emprovizasyon)lara karşılık gelir. Müzik makamsal yapıdan etkilenmiştir. Sevilen makamlar rast, huzam (hüzzam), kürdili hicazkar, hicaz, saba ve usak (uşşak)tır. Şarkıcılar doğaçlama yaparken, zaman kazanmak için "aman aman" geçişini kullanırlar. Özellikle ilk dönem olmak üzere; Rebetiko şarkılarının birçoğunda "teke" (tekke), "yanıyorum ben", "güzel hanım", "dert", "meraklı", "Allah !", "haydi", "belalı", "okka", "gel", "kayıkçı"... gibi pek çok Türkçe söz, deyim ve nida geçer. Şarkıların dili Elence olmakla birlikte, icra edenler içinde Doğu Akdeniz'in diğer halklarından kişiler de yer almaktadır: Önemli şarkıcılardan Roza Eskenazi, Stella Haskil Yahudi, Marika Ninu Ermeni'dir".[171]

Halklar arasındaki kültürel etkileşimi birçok ortak unsura atıfta bulunarak vurgulayan Oburoğlu, Yeni Türkü'nün, Anadolu kökenli olduğunu belirttiği bu kültür ürününe sahip çıkma amacıyla yaptığı çalışmaların önemine ve gerekliğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda ülkemizde Türk-Yunan ortak müzik çalışmalarının yapılmasına ve ortak kültürün tanınmasına öncülük edenlerden biri olan Yeni Türkü'nün değerli bir çalışma yaptığı söylenebilir. Öncesinde albümlerinde Yunan bestelerini, rebetikoyu Türkçe sözlerle albümlerine koyan Yeni Türkü tarafından 1994 yılının Ağustos ayında "*Külhani Şarkılar"* ismi ile yayınlanan albümün diğer albümlerden farkı bir anonim şarkı dışında tamamen Yunan bestecilerin eserlerinin Türkçe sözler yazılarak yayınlandığı ilk Rebetiko albümü olmasıdır. Albümün kayıtları, İstanbul'da Yeni Türkü müzisyenleri tarafından gerçekleştirilmiş ve Göksoy Plakçılık tarafından yayınlanmıştır. Rebetiko müziğini icra eden müzisyenlere *"Rebetis"* ya da *"Manges"* denmektedir. Yeni Türkü'nün albümüne koyduğu addaki *"Külhani"* sözcüğü işte bu kelimeye karşılık olarak düşünülmüştür. Albüm kapağında grup üyelerinin üzerinde olan kıyafetler Kostas Ferris'in Rembetiko filmindeki rebetislerin kıyafetleri ile uyum göstermekte, albümün içeriğinde yapılan müzik ile ilgili ipucu vermektedir. Ayrıca albüm kapağındaki müzisyenler iki ülkeyi ayıran denizden karşı kıyıdaki

[171]Fuat Oburoğlu, Külhani Şarkıların Varolma Nedenlerine Bir Bakış, *http://rebetikoral.blogspot.com/p/kulhani-sarkilar.html,* (22.10.2011)

komşuya bakarak Ege'nin iki ayrı yakasında yıllarca paylaşılan ortak kültüre ve tarihe vurgu yapmaktadırlar. Şekil 24'te *"Külhani Şarkılar"* albüm kapağı gösterilmektedir.

Şekil 24:Yeni Türkü Grubu Külhani Şarkılar Albüm Kapağı Görünümü

Albümde yer alan eserler Çizelge 17'de gösterilmiştir.

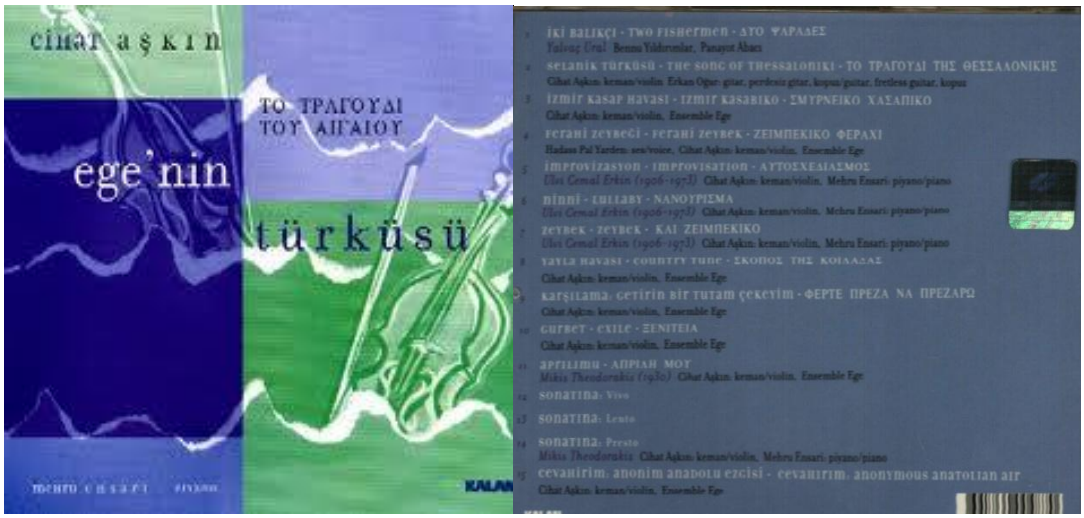
Telgrafın Telleri	Müzik: Anonim Söz: Cengiz Onural
Cevriye	Müzik: Panayotis Tundas Söz: Cengiz Onural
Külhani	Müzik: Kostas Kovenos Söz: Refik Durbaş
Gün Doğarken	Müzik: Papayoannu Söz: Cengiz Onural
Kapris	Müzik: Bayaderas Söz: Refik Durbaş
Manolis	Müzik: Yannis Drağatsis Söz: Cengiz Onural
Bulutlu Pazar	Müzik: Vasilis Çiçanis Söz: Cengiz Onural
Evet De Bana	Müzik: Kostas Skarvelis Söz: C. Onural &R. Durbaş
Ömrüm Zindan İçinde	Müzik: Panayotis Tundas Söz: Refik Durbaş
Kayıkçı	Müzik: Anonim Söz: Cengiz Onural
Yaman Çavuş	Müzik: Yannis Eyciridis Söz: Cengiz Onural
Eski Dostlar	Müzik: Vasilis Çiçanis Söz: Cengiz Onural

Çizelge 17:Yeni Türkü Grubu Külhani Şarkılar Albümünde Yer Alan Eserler

3.1.1.10. Cihat Aşkın

Türkiye'nin önemli keman sanatçılarından ve İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı'nda öğretim üyesi olan Cihat Aşkın'ın Kalan Müzik tarafından 2001 yılında yayınlanan *"Ege'nin Türküsü"* adlı albümünde her iki ülkenin kültürüne ve ortak kültüre vurgu yapmak amacıyla seçilen eserler bulunmaktadır. Albümün ismi ve eser isimlerinin hem Türkçe hem de Yunanca olarak yazıldığı albüm

kapağında sanatçının enstrümanı olan keman görüntüsü de bulunmaktadır.

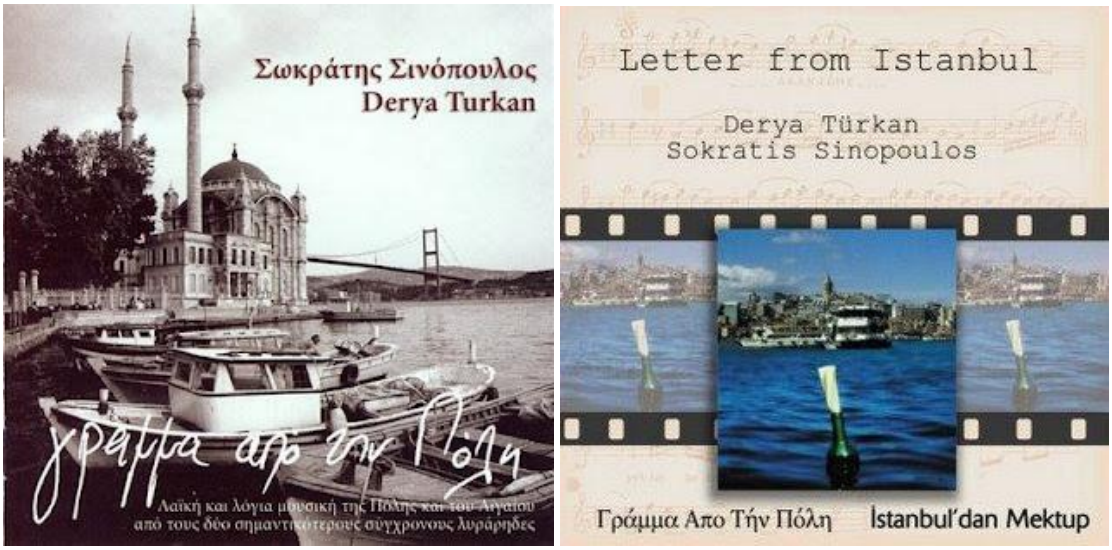

Şekil 25:Cihat Aşkın Ege'nin Türküsü Albüm Kapağı Görünümü

Albümün tanıtım metinleri Melih Duygulu tarafından yazılmıştır. Duygulu iki kültür arasındaki ortaklıklara dikkat çektiği ifadesinde: *"Ege'nin doğusu ve batısı, yani bugünkü Yunanistan ve Türkiye... Tarih yazmış topraklar...Neresine giderseniz Aristo'dan, Eflatun'dan, Yunus'tan, Mevlana'dan izler bulunan yaşlı coğrafya... Ege binyıllar boyunca çeşitli halkların oluşturduğu kültürün bir simgesi olmuş, üzerine nice türküler söylenmiş, edebi eserler yazılmıştır. Kültürel mirasını birbiriyle paylaşmayı bilen insanların yaşadığı Ege'nin iki yakası geçen yüzyılın başından itibaren sancılı bir döneme girdiyse de hümanist halkların ortak paydalar üzerine geliştirdikleri düşünceler sayesinde sorunlar asgari ölçeklere indirgenebilmiştir. Çileli Ege insanları dostluğu yaşamak için, hayatı paylaşmak için, zeybek çalarlar, Kasap Havası çalarlar, çiftetelli çalarlar, dans eder şarkı söylerler... Bu eserlerin bir yakadaki Zeybek der adına, diğer yakadaki Zeybekikos... Birinde Kasap Havası'dır, diğerinde Kasabiko... Her iki yakada yaşayan insanlar birbirlerini müzikle dansa davet ederken, Ege Adaları kol kola, yürek yüreğe olmalarına aracılık eder adeta... Bu ortaklaşa kültür, bu paylaşım hiç kuşkusuz Ege'den alır ilhamını…İşte "Ege'nin Türküsü" Türk ve Yunan Halklarının ortak kültürü üzerine kurgulanmış bir projedir. "Ege'nin Türküsü" tüm bu özellikler göz önünde bulundurularak yaratılmış, ancak bugüne kadar yapılanlardan çok farklı bir bakış açısıyla ortaya çıkmıştır. Türk ve Yunan toplumlarının en seçkin müzik örnekleri*

büyük bir titizlikle seçilmiş ve yorumlanmıştır.''[172] Sözlerine yer vermektedir.

3.1.1.11. Derya Türkan - Sokratis Sinopoulos

Şekil 26:Derya Türkan-Sokratis Sinopoulos İstanbul'dan Mektup Albüm Kapağı Görünümü

2001 yılında Golden Horn Records müzik yapım şirketi tarafından yapılan ve biri Türk diğeri Yunanlı iki kemençe sanatçısının eseri olan *'İstanbul'dan Mektup'* albümü ile ilgili olarak birbirlerinden farklı dil ve dine mensup Türkan ve Sinopoulos albümde mesaj isteyenler için mesajın da bulunduğunu, İstanbul ve çevresinde hangi dilde olursa olsun söylenmiş, farklı müzik geleneklerinin kendiliğinden ve abartısız oluşan birlikteliğini ve bu birlikteliğin devamını isteyen temenninin notaya dökülmüş halini dinlemenin mümkün olduğunu belirttiklerini ifade ediyor. Bu mesajların içeriğinde ne olduğunu sorduğunda Derya Türkan'ın Türklerle Rumların çok uzun yıllar bir arada yaşadığını, birçok Rum müzisyenin Türk müziği içerisinde önemli mevkilerde bulunduğunu belirttiğini ifade eden Kılıç'ın yazısında Derya Türkan'ın şu sözlerine yer vermiş:

"*İstanbul'dan önce Atina'ya ve sonra da dünyaya gönderdiğimiz içeriği dolu bir mektup var. Bu mektupta herkesin anlayacağı bir dil kullanılmış. Tarih, birliktelik ve dostluktan dem vuruluyor. Dünyanın birçok yerinde İstanbul denilince kafasını kaldırıp bakan insanların; bu albümü dinleyince yüreğinde hoş duygular oluşacak ve kalp atışları hızlanacak."*

Yine Kılıç kendisinin kemençeyi Yunanistan'da yaşayan, bir İstanbul

[172] Melih Duygulu, *Cihat Aşkın, Ege'nin Türküsü albümü*, Kalan Müzik, Türkiye 2001

Rum'undan öğrendiğini belirten Sokratis Sinopoulos'a ise albümdeki mesajın Yunanistan'da anlaşılıp anlaşılamayacağını sorduğunda; "*Yunanistan'a pop müziği egemen, ama rebetiko başta olmak üzere İstanbul'dan gelen Rumların yaptığı müziğin dinleyicisi hiç de az değil. İstanbul'un müziğini yapan gruplar Yunanistan'da var ve konserleri kapalı gişe. Ben bu albümün Yunanistan'da anlaşılacağını ve hatta bu mektuba karşılık verileceğini ümit ediyorum."* diye cevapladığını belirtiyor.[173]

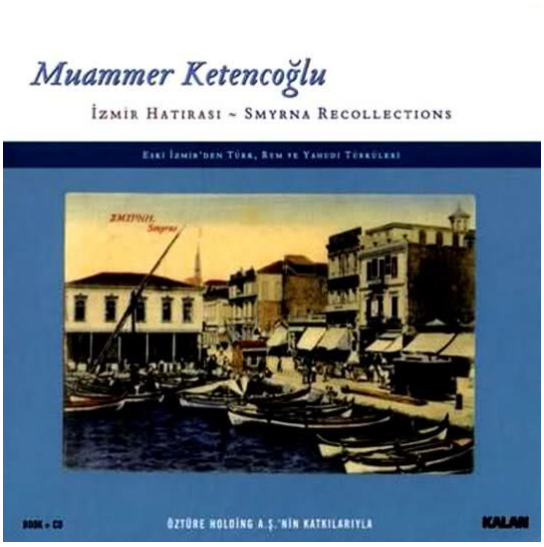
Albüm kapağında İstanbul boğazının Ortaköy Camii ve Boğaziçi köprüsünü de içine alan bir görüntüsü ile albümün adına uygun şekilde İstanbul Boğazı'nda içinde bir mektupla yüzen şişe görüntüsü kullanılmıştır. Her iki müzisyenin albüm ile ilgili sözlerinden hareketle içinde mektup ile yüzen şişenin İstanbul'dan Yunanistan'a dostluk ve barış mesajları götürmek üzere gönderildiğini söylemek mümkündür. Albümün adından ve her iki müzisyenin sözlerinden de anlaşıldığı üzere yapılan çalışmada diğer birçok çalışmada da olduğu gibi, ortak tarih, ortak kültür, birliktelik, dostluk gibi kavramlar her iki ülke insanı için de büyük anlamlar ifade eden İstanbul şehri üzerinden aktarılmaya çalışılmış. Albümde yer alan eserler de İstanbullu Türk ve Rum bestekarlara ait veya anonim olan eserlerdir. Albümde yer alan eserler Çizelge 18'de gösterilmiştir.

Uşşak Şarkı
Saba Oyun Havası (Udi Yorgo Bacanos)
Rast Kasap Arabacı
Acemkürdi Taksim on Kanun
Acemkürdi Şarkı
Midilli Zeybek
Yağcılar Zeybek
Hicaz Taksim
Hicaz Karşılama
Rast Taksim on Kanun
Rast Zeybek (Tanburi Cemil Bey)
Bulut Gelir

Çizelge 18:Derya Türkan-Sokratis Sinopoulos İstanbul'dan Mektup Albümünde Yer Alan Eserler

[173] Abdullah Kılıç, "İstanbul'dan Mektup var", *http://arsiv.zaman.com.tr/2001/12/16/kultur/h1.htm,* (24.05.2012)

3.1.1.12. Muammer Ketencoğlu

Şekil 27:İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküleri Albüm Kapağı Görünümü

Muammer Ketencoğlu'nun Kalan Müzik tarafından 2008 yılında "*İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküleri"* adıyla yayınlanan albümü 14 şarkıyı barındırmanın dışında İzmir Türk, Rum ve Halk Müziği ile ilgili bilgiler içeren 96 sayfalık ayrıntılı kitapçığı ile çokkültürlü eski İzmir'in müzik yaşamına ışık tutan önemli bir kaynak niteliğindedir. Muammer Ketencoğlu albüme ait kitapçıktaki önsözünde; *"İzmir Hatırası 1922 öncesi İzmir'ine kısa bir yolculuk. Ancak bu yolculuk boyunca, bu dönemde sokaklarında yankılanmış onlarca dilden yalnızca üçünü duyacaksınız. Türkçe, Rumca ve Yahudi İspanyolcası (Ladino)… Eski İzmir'i eksiksize yakın düşleyebilmeniz için çok kültürlü bir türkü geçidi sizleri bekliyor."*[174] Sözleriyle çalışmanın içeriğini yansıtmaktadır.

Ketencoğlu albümde Türkçe şarkılar dışında dört İzmir Rum şarkısı, iki Yahudi halk şarkısının yanı sıra adı kendisi tarafından verilen "İzmir Üçlemesi"nin albümün bir özeti olduğunu, Türkçe, Rumca ve Yahudi İspanyolcası'nda söylenen ve birbirine çok benzeyen ezgilerin birer kıtasını birleştirerek özgün bir kolaj oluşturduğunu belirtiyor. 1895'te İzmir'de doğan Markos Melkon Alemşeryan, Ermeni asıllı olmasına karşın çokkültürlü İzmir ortamında yetişmesine bağlı olarak 1920'den sonra Amerika'da Türkçe ve Rumca geleneksel örneklerden oluşan yüzlerce taş plak

[174] Muammer Ketencoğlu, *İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküler albümüi,* Kalan Müzik, Türkiye 2007

kaydettiğine de değinilen albümde Eski İzmir'in çokkültürlü yaşamı üstüne çok şey yazıldığının, ancak bugüne dek binlerce yıllık bu koca şehrin önümüze serdiği zengin ve karmaşık müzik geleneğinin sunulduğu kitaplar ya da albümlerin yayınlanmadığından bahsediyor. Albümde ayrıca Ketencoğlu'nun; *"Bu albümün yazılarıyla ve özenle hazırladığım on dört türküsüyle bir ilk adım çalışması olmasını amaçladım. Katkıda bulunan müzisyenleri de albümün bu çokkültürlü ve özgün yapısına uygun olarak özenle belirledim. Artık bundan sonra söz müziğin... Yüzyıllardan beri benzerlik ve farklılıklarıyla beraber İzmir'de yaşamış Türkler'in, Rumlar'ın ve Yahudiler'in anlattıklarına kalbini açma sırası sizde."*[175] Sözlerine yer veriliyor. Muammer Ketencoğlu, Hüsnü Şenlendirici, Derya Türkan, Murat Aydemir, Göksel Baktagir gibi usta Türk müzisyenlerin yanı sıra diğer kültürlere ait şarkıları seslendiren , Janet ve Jak Esim, Panagioti Mihalevi ve Stelyo Berber isimlerinin de yer aldığı albümdeki eserlere ait liste aşağıda sunulmuştur.

Uçun Kuşlar
Medilimin Ucuna Sakız Bağladım Sakız
Hicaz Taksim /Tanbur Solo
Esma
İzmir Üçlemesi
To Salvari (Şalvar)
Alt'ay Oldu Ben Bu Dağı Aşalı
Hürmüz Hanım
Muhayyer Taksim/Kemenche Solo
Milo Mu Ke Mandarini (Elmam, Mandalinam Benim)
Segah Taksim/Trumpet Solo
Üç Kemerin Dibeği
Alma Miya (Canım Benim)
Şu İzmir'den Çekirdeksiz Nar Gelir
To Dervisaki (Derviş)
Gökşen Efe'm
Yalo Yalo (Kıyı Kıyı)

Çizelge 19:İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküleri Albümünde Yer Alan Eserler

[175] Gös. yer.

3.1.1.13. Candan Erçetin

Şekil 28:Candan Erçetin Aman Doktor Albüm Kapağı Görünümü

Candan Erçetin'in DMC Müzik etiketiyle 2005 yılında "*Aman Doktor"* adıyla yayınlanan albümü iki kültürde de hayat bulan bir çok ortak şarkı ve türkü seçilerek hazırlanmıştır. Albümdeki eserlerin iki ülkedeki yöre ve eser sahibi bilgileri Türkiye'de MESAM (Türkiye Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği) ve TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), Yunanistan'da ise AEPI (Hellenic Society for The Protection of Intellectual Property) kaynaklarından alınan bilgiler ışığında her eser için ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu anlamda kaynak niteliği taşıyan bir çalışma olduğu söylenebilir.

Albümde özellikle her iki ülkede de anonim olarak bilinen bazı eserlerin sözlerinin Türkçe ve Yunanca anlamlarının aynı olduğu, bazı eserlerin Yunanistan'da halen Türkçe sözleriyle söylendiği belirtilmektedir. Her iki kültürde de kendine yer bulmuş bazı eserlerin ise Türkiye'de anonim olarak kayıtlı olmasına rağmen Yunanistan'daki kaynaklarda Yunan söz yazarı ve besteciler üzerine kayıtlı olduğu görülmektedir. Yine albümde aynı ezgi üzerine Yunanca söz yazılarak oluşturulmuş ve yorumlanmış eserler de etkileşimin farklı bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Albümde eserler ile ilgili açıklamalarda Türkiye ve Yunanistan dışında da rastlanan eserlere başka hangi ülkelerde rastlandığı ile ilgili bilgilere de verilmiştir.

Albümde yer alan eserlerin listesi ve yapılan bilgilendirmeler Çizelge20'de gösterilmektedir.

1. ***Aman Doktor, (Türkiye ve Yunanistan'da Söz & Müzik: Anonim)***
"Ege'nin iki yakasında da en çok bilinen şarkılardan biridir. Yunanca'da, doktor anlamına gelen "o yatros" şarkıya adını vermesine rağmen sözlerin akışında "aman doktor" Türkçe'den alıntı yapılarak söylenir, hatta bu isimle de tanınmaktadır. İstanbul yöresine ait olduğu bilinen şarkının Türkçe ve Yunanca sözleri tamamen aynı anlama sahiptir."
2. ***Bir Dalda İki Kiraz / Sallasana Sallasana (Türkiye ve Yunanistan'da Söz & Müzik: Anonim)***
"İki ülkede de anonim olarak bilinen şarkının kökenini tam olarak belirlemek mümkün değildir. Eldeki en önemli veri halen iki dilde de popülerliğini korumasıdır. Türkçe'ye benzemekle beraber "sala" Yunanca'da "salon" anlamına gelmektedir. Her iki dilde de konu aşktır."
3. ***Darıldınmı Gülüm Bana (Türkiye:Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan: Söz & Müzik: Panayiotis Tundas)***
"Türk kaynaklarına göre anonim olduğu bilinen şarkı, başka bir çok örnekte olduğu gibi Yunanistan'da Panayiotis Tundas adına kayıtlıdır. Hariklia adlı bir kadına yazılmış sözlere rağmen şarkının Yunancası genellikle kadınlar tarafından yorumlanmaktadır."
4. ***İndim Havuz Başına v.1 (Türkiye:Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan: Söz: Vassilis Papadopulos Müzik: Yiannis Papaiyoannu)***
"Türkiye'de anonim, Yunanistan'da ise sahipli görünen türkünün Türkçe sözleri aşkı konu ederken Yunanca sözler paranın faniliğini ve hayatın tadının çıkarılması gerekliliğini vurgulamaktadır."
5. ***Küçük Yaşta Aldım Sazı Elime (Türkiye Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan Söz: Yok, Müzik : Anonim)***
"Türkiye'de sözü ve müziği yaygın olarak bilinentürkünün Yunanistan'da sadece enstrümantal kayıtlarına rastlanır."
6. ***Zeytinyağlı Yiyemem Aman (Türkiye:Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan: Söz: Kostas Virvos Müzik: Stratos Attaildis)***
"Yunanistan'da 60'lı yıllarda popülerlik kazanmış olan şarkının Kostas Virvos'a ait olan sözlerinde aşk konu edilmektedir.**"**
7. ***Telgrafın Tellerine Kuşlar mı Konar (Türkiye:Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan: Söz & Müzik: Panayiotis Tundas)***
"Panayiotis Tundas'ın adına kaydettirdiklerinden biri olan eser bir İstanbul türküsüdür. Türkçe'si hem kadın hem erkek solistler tarafından seslendirilebilecek sözlere sahip türkünün Yunanca'sı da aşkı konu edinmekle beraber, ABD'ye göç eden Yunan toplumunun psikolojisini yansıtan bir düet olarak tasarlanmıştır".

8. ***Ada Sahillerinde Bekliyorum (Türkiye ve Yunanistan'da Söz & Müzik: Anonim)***
"Hicaz makamındaki anonim eser, Yunanistan'da San pas sta ksena ya da Halepianos Manes adlarıyla tanınır. Her iki dilde de sözlerinin teması aşk olan şarkının Arapça yorumunun da bulunduğu bilinmektedir."
9. ***Kadifeden Kesesi (Türkiye ve Yunanistan'da Söz & Müzik: Anonim)***
"Her iki ülkede de anonim olarak bilinen şarkı eski bir İstanbul melodisidir. Yunanca versiyonunun adı da Türkçe "kadife" kelimesinden gelmektedir. Şarkıya Türkçe ve Yunanca dışında İbranice'de de rastlanmaktadır ve büyük ihtimalle diğer bazı Akdeniz ülkelerinde de mevcuttur."
10. ***Kalenin Bedenleri (Türkiye:Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan: Söz: Stelios Kazantzidis Müzik: Anonim)***
"Bir Tokat türküsü olan Kalenin Bedenleri'nin melodisine Stelyos Kazantzidis'in 1958'de yazdığı sözlerle, Siko Horepse Kukli Mu Yunanistan'da döneminin en başarılı hitlerinden biri olmuştur. "Şinanay Yavrum" bölümü Türkçe ve Yunanca'da aynıdır ve şarkı her iki ülkede bu isimle de tanınır. Türkçe sözler küçük değişiklerle, Muş, Yozgat, İzmir Bergama ve Tokat olmak üzere dört farklı yörede 5 ayrı derleme ile karşımıza çıkmaktadır."
11. ***İzmir'in Kavakları (Türkiye ve Yunanistan'da Söz & Müzik: Anonim)***
"Bu türkü, tarihi 1920'den epey öncesine giden eski bir zeybek ya da Yunanca tabiriyle zeybekiko eserdir. Sözler her iki dilde de geçen yüzyılın halk kahramanı fakir ve güçsüzleri koruyan Aydın'lı Çakıcı Efe'ye ithaf edilmiştir."
12. ***Çadırımın Üstüne (Türkiye:Söz & Müzik: Anonim, Yunanistan: Söz & Müzik Yiannis Papaiyoannu)***
"Yunanca sözü bulunmayan ve Yunanistan'da Türkçe sözleriyle meşhur olan şarkılardan biri olmasına karşın söz ve müzik Yiannis Papaiyoannu adına kayıtlıdır. Halk arasında "Çadırımın Üstüne" sözleriyle tanınan bu İstanbul türküsü kaynaklarda Sürüverin Cezveler Kaynasın adıyla yer almaktadır."

Çizelge 20:Candan Erçetin Aman Doktor Albümünde Yer Alan Eserler ve Açıklamaları[176]

3.1.1.14. Melihat Gülses

Türk Yunan ortak müzik çalışmalarında yer alan TRT sanatçısı Melihat Gülses 29 Haziran 1996 tarihinde 24. Uluslararası İstanbul Müzik Festivali'nde Kudsi Erguner'in projesi olan *"İstanbul Türküleri-Rembetiko"* isimli konserde, Rumca ve Türkçe olarak türkülerimizi seslendirmiş, 3 Temmuz 1996 da *"İstanbul Türküleri-*

[176] Candan Erçetin *Aman Doktor albümü*, DMC Müzik Yapım, Türkiye 2005

Rembetiko" isimli konserin tekrarı Yunanistan'ın Başkenti Atina'da gerçekleştirilmiştir. 14 Şubat 2000 tarihinde İstanbul Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda *"İstanbul'dan Atina'ya Türküler (Tragoudia apo tin Poli stin Athina)"* isimli solo konserinin ardından çıkarılan ve aynı ismi taşıyan albümü Akustik Yapım tarafından aynı yıl piyasaya sürülmüştür.

Albüm kapağında Türkçe ve Yunanca yazılan *"İstanbul'dan Atina'ya Türküler"* isminde yer alan İstanbul ve Atina şehir isimlerinin üstünde her iki ülkenin bayrakları kullanılmış, yapılan çalışmanın iki kültüre ait ortaklıkları içerdiği bir kez daha vurgulanmıştır. Arka kapakta eserlerin adları da tıpkı albümün adında olduğu gibi hem Türkçe hem de Yunanca olarak listelenmiştir. Albümdeki eserler incelendiğinde ise anonim veya her iki ülkede de bilinen şarkılar kullanılarak yapılmış olan diğer çalışmalardan farklı bir yanı olduğunu söylemek, albümü öne çıkaracak bir özelliğine vurgu yapabilmek mümkün görünmemektedir. Fakat albüm eserlerin icrası, müzisyenler ve solist bakımından değerlendirildiğinde müzikal açıdan başarılı bir çalışmadır.

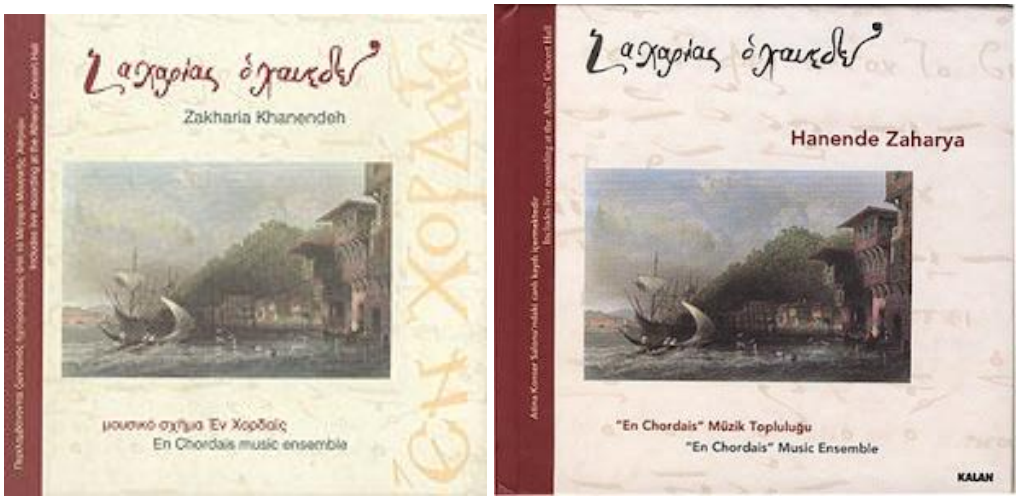
Şekil 29:Melihat Gülses İstanbul'dan Atina'ya Türküler Albüm Kapağı Görünümü

Ada Sahillerinde Bekliyorum - Müzik, Söz: Anonim
Cevriye Hanım - Müzik, Söz: Panayotis Tundas
Uşşak Aranağme
Barba Yannakakis - Kurban - Müzik, Söz: Panayotis Tundas
Telgrafın Telleri -Müzik : Anonim, Söz : Anonim

Uşşak Sirto - Necip Gülses
Argiles - Yedikule - Müzik,Söz: Evangelos Papazoğlu
Kanun Taksimi - Göksel Baktagir
Gemilerde Talim Var - Müzik: Anonim, Söz: Anonim
Klarnet Taksimi - Şükrü Kabacı
Makber - Müzik: Anonim, Söz: Anonim
Darıldın mı Gülüm Bana - Müzik: Anonim, Söz: Anonim
Entarisi Ala Benziyor - Müzik: Anonim, Söz: Anonim
Tha Metho Ke Tha Spao - Müzik, Söz: Yannis Dragapsis
Karabiberim - Müzik : Papaiannu, Söz: Papaiannu
Kemençe Taksimi - Derya Türkan
Mavili Bir Taş Attım Kamışa

Çizelge 21:Melihat Gülses İstanbul'dan Atina'ya Türküler Albümünde Yer Alan Eserler

Melihat Gülses ayrıca 18 Nisan 2000'de Yunan Sanatçı Kiryokos Kalaycidis'in kurmuş olduğu *"En Chordais"* topluluğuyla birlikte Atina'da konser vermiş ve *"Hanende Zaharya"* isimli CD'si Yunanistan'da ve Kalan Müzik tarafından Türkiye'de piyasaya çıkarılmıştır.[177] Bu albümde ise Rum bestekar Zaharya'ya ait olan eserlere yer verilmiştir.

Şekil 30:Hanende Zaharya Albümünün Yunanistan ve Türkiye'de Basılan Albüm Kapağının Görünümü

[177] "Melihat Gülses Resmi İnternet Sayfası" *http://melihatgulses.net/Biyografi*, (21.04.2012)

3.1.1.15. Stelios Kazantzidis

Ailesi Türk Yunan nüfus mübadelesi sürecinde Ordu'dan Atina'ya göç eden yani bir anlamda ikinci kuşak Ordu mübadili olan Stelios Kazantzidis 29 Ağustos 1931'de Atina yakınlarındaki Nea İonia'da doğmuş ve 1976'ya kadar albüm çalışmalarına devam etmiştir. 14 Eylül 2001 tarihinde 70 yaşında Atina'da hayatını kaybetmiştir. Ülkesinde *"Tüm zamanların en iyi halk sanatçısı"* olarak anılan Stelios Kazantzidis öldüğünde ülkenin ulusal televizyonları cenaze törenini canlı yayınlamışlardır. [178]

Stelios Kazantzidis'in birçok albüm çalışmasının yanında tamamı Türkçe şarkılardan oluşan ve 1960-1961 yıllarında seslendirdiğinde Yunanistan'da yayınlanan *"Anadolu Şarkıları (Ta Tragoudia Tis Anatolis)"* albümü bulunmaktadır. Şekil31'de adı geçen albümün kapağı gösterilmektedir.

Şekil 31:Stelios Kazantzidis Yunanistan'da Çıkarılan Anadolu Şarkıları(Ta Tragoudia Tis Anatolis) Albüm Kapağı Görünümü

Stelios Kazantzidis'in aynı adlı albümü 48 yıl sonra Ağustos 2008'de AJS Müzik tarafından "*Anadolu Şarkıları"* adıyla bu defa Türkiye'de yayınlanmıştır. Albümün kapağında albümün Yunanistan'da yayınlandığı tarihlerde Türkiye'deki gazetelerde Kazantzidis ile ilgili çıkan haberlerin gösterildiği sayfaların üstünde *"Stelios Kazantzidis'den Gecikmiş Türkçe Bir Merhaba"* ifadeleri ile Yunan bir sanatçının şarkıları Türkçe olarak seslendirmesinin dinleyicilerin ilgisini çekeceği

[178] Stelios Kazantzidis, *Anadolu Şarkıları albümü*, AJS Müzik,Türkiye 2008

düşüncesiyle yapılmış bir pazarlama hamlesi olduğu söylenebilir.

Albümdeki 13 parçadan ikisi enstrümantal zeybek, diğerleri ise Türkiye'de bilinen eserlerdir ve tamamı Türkçe olarak seslendirilmiştir. Kazantzidis dışında Türkçe okuyan Thodoros Dermitzoglou, Lena Stabouli adlı iki Yunan solistin daha yer aldığı albümde Thodoros Dermitzoglou, Kasap Nisak ve Asmaların Dalına`yı okurken, Lena Stabouli ise Ümitlerim Hep Kırıldı ve İndim Havuz Başına şarkılarını seslendirmişlerdir.

Şekil 32:Stelios Kazantzidis'in Türkiye'de Çıkarılan Anadolu Şarkıları Albüm Kapağı Görünümü

Bekledim De Gelmedin
Çadırımın Üstüne Şıp Dedi Damladı
Oğlan Oğlan Kalk Gidelim
Hani Benim Elli Dirhem Pastırmam (Konyalı)
Her Yer Karanlık (Makber)
Alim
Aptaliko Zeybeği (Enstrümantal)
Hamsi Koydum Tavaya
Pınarda Buldum Seni
Kasap Nisak
Asmaların Dalına
Ümitlerim Hep Kırıldı
İndim Havuz Başına (Aç Kollarını)
Ayvalık Zeybeği (Enstrümantal)

Çizelge 22:Stelios Kazantzidis'in Türkiye'de Çıkarılan Anadolu Şarkıları Albümünde Yer Alan Eserler

Albümün yapımcısı Murat Çorluk'un yazdığı tanıtım metninde şu ifadeler yer almaktadır:

"*Stelios Kazantzidis gibi usta bir ismin Türkiye'deki ilk albümünü yayınlamamızın en önemli sebepleri, uzun zamandır büyük ivme kazanan Türk - Yunan dostluğunun pekişmesi ve iki halkın aslında aynı acıları, aynı sevinçleri, aynı heyecanları paylaştığını, aynı denizden balık yediğini, ayni havayı soluduğu, aynı göğe baktığını hatırlatmaktı. Yurdundan kalkıp buralara gelen Mehmet'lerin, Rüstem'lerin, Yusuf'ların ya da memleketinden kalkıp oralara giden Kosta'ların, Yorgo'ların, Dimitri'lerin aslında aynı insan olduğunu anlatmak içindi. Böyle usta bir ismin bir albümün tamamında Türkçe söylemesinin de bu sebeplerden beslendiğini düşünüyoruz. Sizleri böyle büyük bir isimle buluşturduğumuz için büyük sevinç ve onur duyuyoruz."*[179]

Tanıtım metninde Mübadele'ye atıfta bulunduğu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere albümün yapımcısı iki halk arasındaki ortaklıklara dikkat çekerek Türk-Yunan dostluğuna katkı yapmak için böyle bir çalışma yaptıklarını söylemektedir. Fakat iki ülke arasındaki iyi ilişkilere katkı yapma düşüncesi yanında *"uzun zamandır büyük ivme kazanan Türk - Yunan dostluğunun pekişmesi"* ifadelerinden de anlaşılacağı üzere albümün ivme kazanan Türk Yunan dostluğundan ticari kazanç elde etme isteğiyle de yapılmış olabileceği unutulmamalıdır.

[179]Murat Çorluk, *Stelios Kazantzidis, Anadolu Şarkıları albümü,* AJS Müzik,Türkiye 2008.

3.2. Batı Trakya'da Türk Yunan Kültürel Etkileşimine Yönelik Bulgular

3.2.1. Batı Trakya'da Türk Yunan Ortak Müzik Çalışmalarından Örnekler

Bu kısımda Batı Trakya'da bulunan *Balkanatolia Grubu* ve *Hristos Hatzopulos* ve Hatzopulos tarafından kurulmuş olan *Nota Müzik Okulu Müzik Grupları* tanıtılacaktır. İki topluluğunda konserlerinde aynı sahneyi paylaşan Türk ve Yunan üyeleri vardır. Yine her iki topluluk konserlerinde iki toplum tarafından kullanılan ortak dağarın Türkçe ve Yunanca olarak beraber seslendirmektedirler.

3.2.1.1. Balkanatolia Grubu[180]

Kuruluşu

Merkezi Batı Trakya'da bulunan, Yunanlı ve Türk müzisyenlerden oluşan grup 1995 yılında ilk olarak *"Deishim" (Değişim)* adıyla, Yunanistan'da yaşayan Batı Trakya Türk Azınlığı mensubu İsmail Ahmet, Halil Mustafa ve Mehmet Mustafa adlı üç Türk genç tarafından Gümülcine'de kuruldu. 1996 yılında yolları Gümülcine'de yaşayan ünlü Yunanlı sanatçı Thanasis Gaifilias[181] ile birleşti. Gaifillias'ın ismiyle gerçekleştirilen konserlerde Türkçe ve Yunanca şarkılar Türk ve Yunanlı müzisyenler tarafından çalınıp söylendi. 2002 yılına kadar süren işbirlikleri süresince Değişim ve Thanasis Gaifilias Yunanistan'ın birçok bölgesinde konserler vererek insanlara değişik kültürden ve dinden gelen insanların birlikte yaşamalarının aydınlık yüzünü göstermeye çalıştılar. Grubun keman sanatçısı ve kurucu üyelerinden Mehmet Mustafa Gaifillias'ın müzik yaşamları açısından kendileri için bir şans olduğunu belirtirken "*Amacı Türk ve Yunan unsurunun barış içinde birlikte yaşayabileceğini, birlikte fikir ve sanat üretebileceğini müziğin uzlaştırıcı rolünü kullanarak halka anlatmak olan Gaifillias bizlere yol gösterdi, hocalık yaptı.*[182]." şeklinde açıklamaktadır. Bu işbirliğinin sonucu olarak da "*To tragudi tis timis (Namus belası)*" isimli tek şarkılık albüm piyasaya sürülmüştür.

Gaifillias ile yapılan çalışmaların ardından yıllarca birlikte yaptıkları Türkçe

[180] Balkanatolia Grubu ile ilgili bilgiler grubun resmi internet sayfası olan *www.balkanatolia.gr* den ve grubun kurucu üyelerinden Mehmet Mustafa ile yapılan görüşmeler ile elde edilen bilgilerden derlenmiştir.
[181] Thanasis Gaifillias 70'li yıllarda Atina'da çok ünlü olmuş Yunanlı sanatçıdır.
[182] Mehmet Mustafa, Kişisel Görüşme, (18/04/2012)

Yunanca konseptli müziği devam ettirmek için o dönemde Gümülcine'de üniversite öğrencisi olan Aleksandros Piskiulis gibi Yunanlı müzisyen arkadaşlarını işin içine kattıklarını belirten Mehmet Mustafa grubun o dönemdeki ismi olan "*Değişim"*in Yunanlılar tarafından zor söylenmesi, yazılışının okunuşunun farklı olması gibi sebeplerden dolayı yaptıkları müziğe daha uygun olduğunu düşündükleri *"Balkanatolia"* ismini aldıklarını belirtmektedir.

Fotoğraf 8:Balkanatolia Grubu Türk ve Yunan Üyeleri

Balkanatolia resmi internet sayfasında kendisini ve yaptığı müziği: "*Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan kültürel grupların müzikleri üzerinde kendi önerisini sunmaya çalışan ve bugün sekiz kişiden oluşan Balkanatolia, kültürel grupların halk müziklerinden esinlenen kendi müziklerinin yanısıra; halk müzikleri, rock ve hafif müziği de kendi çağdaş yorumlarından süzerek dinleyiciye sunmaya çalışmaktadır. Bu yolculukta, değişik ve farklı türden gelen müziklerin, değişik dillerde ve özelikle Yunanca ve Türkçe söylenen müziklerin, insanların duygularını, tüm dünyanın ortak dili olan müzikte nasıl birleştirdiğini görmekteyiz*[183]." şeklinde tanımlamaktadır.

Kuruluş amacı

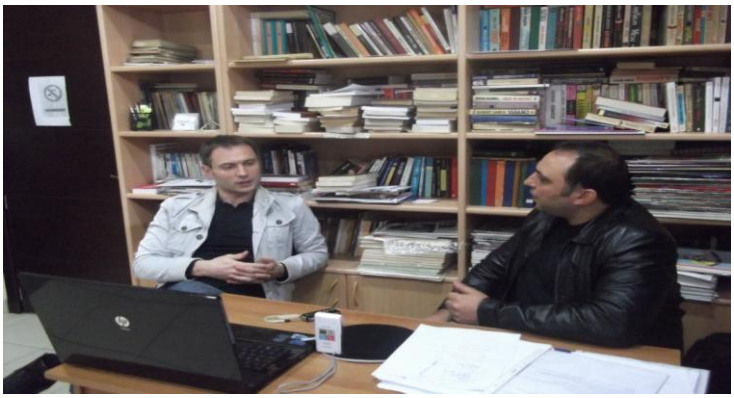
Balkanatolia'nın "*Birlikte Ağlıyoruz, Birlikte Gülüyoruz, Hayallerimizi Bulutların Göğsüne Asıyoruz…*" sloganıyla açılan resmi internet sayfasındaki[184] tanıtım metinlerinde bulunan;

- *Merkezi Batı Trakya'da bulunan ve Yunanlı ve Türklerden oluşan grup, bir hayalin şarkısını söylüyor…*
- *Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan kültürel grupların müzikleri üzerinde kendi önerisini sunmaya çalışan grup…*

[183] "Balkanotlia Grubu Resmi İnternet Sayfası", *http://www.balkanatolia.gr/Bio.aspx*,(20.04.2012)
[184] Gös yer.

- *İnsanlara değişik kültürden ve dinden gelen insanların birlikte yaşamalarının aydınlık yüzünü göstermeye çalışmak…*
- *Bu yolculukta, değişik ve farklı türden gelen müziklerin, değişik dillerde ve özellikle Yunanca ve Türkçe söylenen müziklerin, insanların duygularını, tüm dünyanın ortak dili olan müzikte nasıl birleştirdiğini görmekteyiz…*
-

şeklindeki ifadeler topluluğun hangi duygularla müzik yaptığını ve kuruluş amacını özetler niteliktedir. Buna ek olarak Mehmet Mustafa kuruluş amaçlarını kısaca; "*Batı Trakya gibi sıkıntılı bir bölgede yaşayan iki unsurun birlikte güzel şeyler yapabileceğini göstermek"* olarak özetlemektedir.[185] Fotoğrafta yapılan görüşme'ye ait görüntü yer almaktadır.

Fotoğraf 9:Mehmet Mustafa İle Yapılan Görüşme

Konserler

Balkanatolia, müzik yaşamı boyunca Yunanistan'da her yıl binlerce kişinin katıldığı Arda Festivali gibi birçok ünlü ve büyük festivalde yer almıştır. Türkiye'de Ankara, İstanbul gibi birçok şehirde farklı organizasyonlarda konserler vermiş, televizyon programlarına konuk olmasının yanısıra Yunanistan'ın birçok ünlü sanatçısıyla işbirliği çerçevesinde aynı sahneyi paylaşmıştır. Bunlardan bir tanesi 1999 yılı Ağustos ayında gerçekleşen büyük Türkiye depreminden sonra ünlü Yunanlı sanatçı George Dalaras ile birlikte depremzedeler yararına Yunanistan'ın İskeçe şehri futbol stadyumunda düzenlenen ve TRT1 televizyonundan da naklen yayınlanan konserdir. [186] Aşağıdaki fotoğraflarda Balkanatolia'nın katıldığı program ve konserlerden görüntüler ile bir konser afişi gösterilmiştir.

[185] Mehmet Mustafa, Kişisel Görüşme, (18/04/2012)
[186] "Balkanotlia Grubu Resmi İnternet Sayfası", *http://www.balkanatolia.gr/Bio.aspx*,(20.04.2012)

Fotoğraf 10: TRT'deki Programdan Bir Görünüm

Fotoğraf 11: Balkanatolia'nın Konserlerinden Görüntüler

Şekil 33: Balkanatolia'ya Ait Bir Konser Afişi

Topluluk yapısının oluşumu

Halil Mustafa : Ses, Bağlama, Ud
Özkan Ruşen : Bass Gitar / Vangelis Kondopulos : Kontrbas
Mehmet Mustafa : Keman
Alexandros Piskioulis : Elektro Akustik Gitar, Ses
İsmail Ahmet : Perküsyon, Ses, Çömlek
Veysel Ahmet : Davul, Perküsyon, Kajon, Darbuka, Def
Dimitris Sarlanis : Elektro Gitar
Dimitris Brendas : Üflemeli Çalgılar, Ney, Kaval, Klarnet
Nikos Ververidis: Buzuki, Gitar, Ses

Repertuar

Balkanatolia'nın konser programları genellikle üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, toplumsal konuları işleyen, hafif müzik, rock müzik ve etnik müzik formunda Balkanatolia'nın kendi şarkılarından; ikinci bölüm az müzik aleti eşliğinde söylenen ballad tarzı şarkılardan; üçüncü bölüm de aynı halk ezgisinin birçok dilde, özellikle de Yunanca ve Türkçe söylendiği hareketli halk türküleri ve türkü formunda şarkılardan oluşmaktadır.[187]

3.2.1.2. Hristos Hatzopulos ve Nota Müzik Okulu[188]

Hristos Hatzopulos 07.02.1971 Trakya'da Gümülcine Kurcalı (Likio) köyünde dünyaya gelmiş, ilköğrenimini Evrenköy (Evrenos), Ortaokul ve Lise öğrenimini Gümülcine (Komotini)'de tamamladıktan sonra ud ile geleneksel Trakya Müziği ve Doğu müziği eğitimleri almıştır. Evli ve iki kız çocuk babası olan Hatzopulos Gümülcine'de ve hafta sonları da Evrenköy'de çocukluğunun geçtiği babasından kalma evde ikamet etmektedir.

Birçok kez konser, festival ve düğün gibi organizasyonlara katılmış olan Hatzopulos 2000 yılından bu yana Gümülcine Müzik Okulu'nda ud dersleri vermesinin

[187] Balkanotlia Grubu Resmi İnternet Sayfası", *http://www.balkanatolia.gr/Bio.aspx*,(20.04.2012)
[188] Hristos Hatzopulos ve Nota müzik okulu ile ilgili bilgiler Hatzopulos'un resmi internet sayfası olan *http://www.christoshatzopoulos.gr/(21.04.2012)* den ve Hatzopulos ile yapılan görüşmeler ile elde edilen bilgilerden derlenmiştir.

yanı sıra kurmuş olduğu okul geleneksel orkestrasını da yönetmektedir. Üç adet albüm dışında yapmış olduğu film ve belgesel müzikleri de vardır.

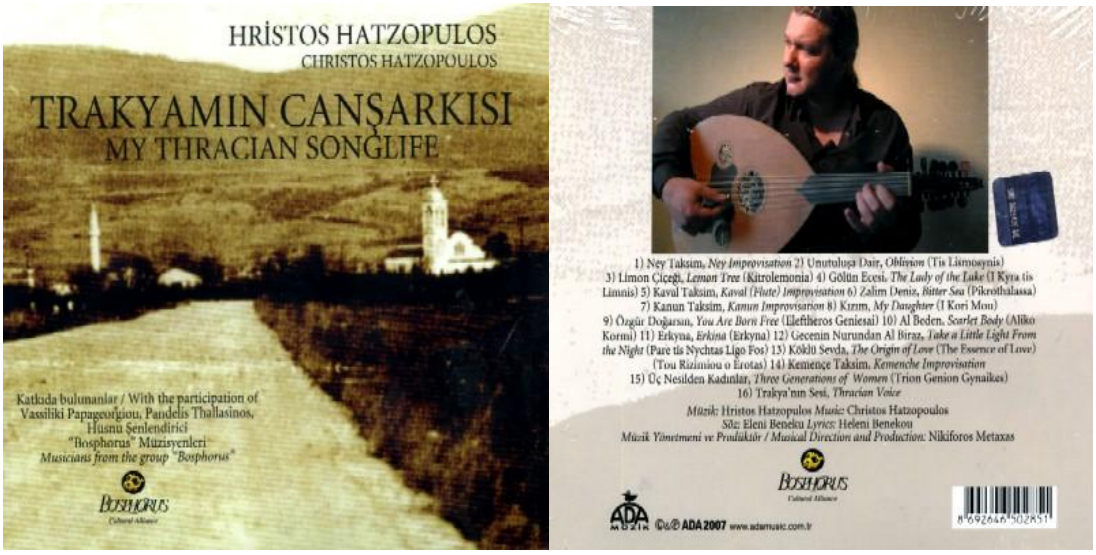
2007 yılında Türkiye'de ve Yunanistan'da yayınlanan "*Trakyamın Can Şarkısı*" adlı albümün çalışmaları için İstanbul'da bulunan Hatzopulos'un albümünün müzik yönetmenliğini Bosphorus Topluluğu'nun da müzik yönetmeni olan Nikiforos Metaxas yapmış, Bosphorus müzisyenleri de albümde icracı olarak yer almışlardır. Bu dönemde İstanbul'da Hasan Esen gibi Türk müzisyenlerden müzik eğitimi almış ve ortak müzik çalışmalarında bulunmuştur. Hatzopulos albüm ile ilgili olarak: "*Bölgeden gözle görülen tablo böyle bir albüm yapmam gerektiği ve bana albüme bu ismi vermem gerektiğini düşündürdü. Zaten albüm kapağına baktığımız zaman tablo ortada. Buradaki fotoğraf iki toplumun birlikte yaşayabileceğinin göstergesi. Başta Bosphorus Topluluğu olmak üzere birçok Türk ve Yunan müzisyen albüm sürecinde bana destek verdi."* İfadelerini kullanmıştır. Yapılan görüşmede Hatzopulos ayrıca Nota Müzik Okulu adı altında Kozlukebir (Ariana) ve Gümülcine (Komotini)'de kurduğu okulların da ekonomik kaygılarla hayata geçirilmediğini, en azından masraflarını karşılayabilecek kadar para kazanmak zorunda olduklarını, para ile ilgili tek kaygısının yaşamını devam ettirebilecek kadar olmasının yeterli olduğunu belirtmiştir.[189] Aşağıdaki fotoğrafta Hatzopulos Türkiye'deki önemli sanatçılardan Hasan Esen ile yaptığı bir çalışma sırasında görüntülenmektedir.

Fotoğraf 12:Hristos Hatzopulos ve Hasan Esen'in Çalışmasından Bir Görünüm

[189] Hristos Hatzopulos, Kişisel Görüşme, (19.04.2012)

Hatzopulos Türk müziğine olan ilgisini ise bölgedeki Türk azınlığın etkinliklerinde ve düğünlerinde dinlemiş olduğu müziklere olan kulak alışkanlığından dolayı müziğe başladığında yapmış olduğu araştırmalar sonucu yüzyıllarca beraber yaşamış olan iki halkın müziklerindeki benzerlikleri gördüğünü ve bunun da Türk Müziği'ne olan ilgisini arttırdığını belirtmektedir. Hatzopulos ile yapılan görüşmede müzik ve iki toplum arasındaki etkileşimdeki rolü ile ilgili; "*Aslında her şey yaşadığım yer olan Evrenos'tan başlıyor. Burada gerçekleri görmekte fayda var. Burada hem Türk var hem Yunan var. Herkesin bakış açısı değişik tabi ki ama bizim dedelerimiz Türkiye'den Kırklareli Vize'den gelme. Ben de oraların etkisiyle ve müzisyenlerle büyüdüm. Bu şekilde müziğe başladım. Toplumun içinde tabii ki değişik görüşlüler de var ama ben onlara zaten hiçbir zaman katılmıyorum. Benim için Türkiye ve Yunanistan arasında hiçbir ayrım yok. Onların da iki gözü bir ağzı bir kalbi bizim de iki gözümüz bir ağzımız bir de kalbimiz var. Bizi burada öyle bir noktaya getirdiler ki kırk yıldan bu yana daha yeni birbirimizi tanımaya başladık. Ben inanıyorum ki müzik bizleri çok daha çabuk iletişime sokacak."*[190] Şeklinde ifade etmiştir.

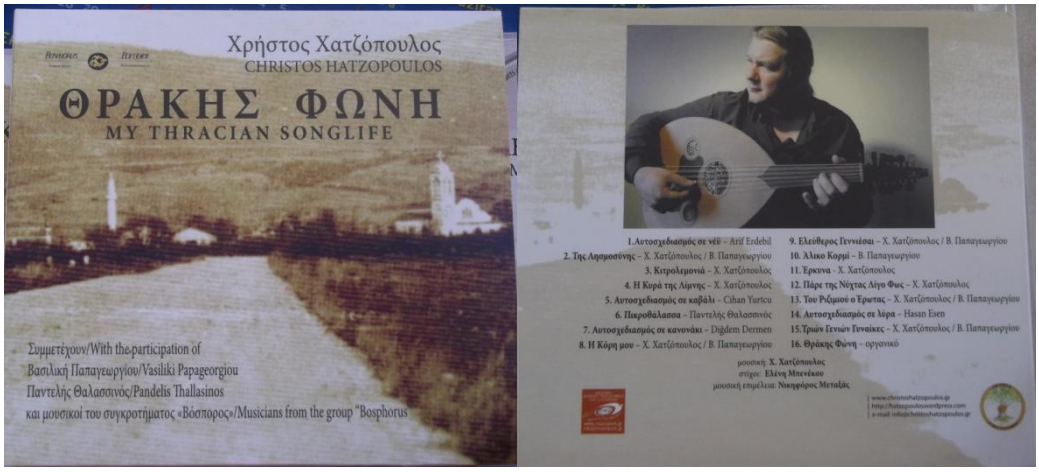

Şekil 34:Türkiye'de Yayınlanan Trakyamın Can Şarkısı Albüm Kapağı Görünümü

[190] Hristos Hatzopulos, Kişisel Görüşme, (19.04.2012)

Şekil 35:Türkçe ve Yunanca Yayınlanan Albümle ait CD görüntüleri

Şekil 36:Yunanistan'da yayınlanan Trakyamın Can Şarkısı Albüm Kapağı Görünümü

Albümün aynı zamanda sanat yönetmenliğini yapan Bosphorus Topluluğu kurucusu ve üyesi Nikiforos Metaxas'ın albümün kitapçığında de yer alan ifadeleri ; *"Trakya bölgesindeki küçük Evrenos köyü (Evrenköy), çağlar boyunca Doğu-Batı / Kuzey-Güney yönlerinde uzanan göç yolu üzerinde konumlanmıştır. Trakya'nın kutsal toprağı, Evrenköy'e, gösterişsiz çamuruyla ve küçük saman evleriyle çelişen, mukaddes, zarif bir güzellik katmıştır. Düz bir alanda mistik bir Thule gibi yayılan bu köyde, iki cemaat, yeryüzünden nafakalarını çıplak elleriyle çıkarmak için, kâh durgun, kâh çalkantılı yıllar boyunca, kan, ter ve gözyaşıyla, beraber mücadele etmişlerdir. Rum Ortodoks cemaati ve Türkçe konuşan Müslüman cemaat*[191]*, bu toprağı*

[191] Türkçe olarak çıkarılan albümde Batı Trakya Türk Azınlığı ifadesi veya Türk cemaat ifadesi kullanılmamış ve bunun yerine "*Türkçe Konuşan Müslüman cemaat"* ifadelerine yer verilmiş olması Yunan halk veya makamlarından gelebilecek tepkiye karşı Türk ifadesi kullanılmadığını düşündürmektedir.

parçalayan sayısız savaşların bıraktığı aynı acıları paylaşarak, karşılıklı bir saygı içinde yaşamışlardır.

Christo'nun (Hatzopulos) bestelerini icra etmek ve yorumlamak amacıyla Yunanlı ve Türk müzisyenlerden oluşan bir grup oluşturma fikri, kendisinin içinde yetiştiği kültürel mikro kozmosun, bu yaratıcı âlemin bir yansıması. Christo'nun babası, köyün camiine bakan küçük Rum Ortodoks St. Triphon -bahçelerin ve tarlaların azizi- kilisesinin papazıydı. Bu çeşitliliğe, efsanevî Trakya'dan ve eski iyi zamanların dans eden bakirelerinin ayaklarından binyıllar boyunca yayılan zengin ve esrarlı ses dünyasını katarsanız, bu albüme ve bu müziğe yol açan ilham kaynaklarını da bulmuş oluruz. Bu şarkılar, bu müzik, müzisyenlerin gösterdiği dayanışma ve işbirliği, insanların kalplerinin derinliklerinde gömülü bulunan başka türden bir altını gösteriyor bize -hiçbir dünyevî gücün söküp alamayacağı ve sömüremeyeceği bir altın madeni...

Albümü kaydetmek için kuzeye, İstanbul'a dönmek, Christo'nun doğasıyla uyuşan bir süreç oldu; ataları da, Doğu Trakya'da, Türkiye ve Yunanistan sınırını çizen Meriç nehrinin hemen yanında ikamet ediyorlardı çünkü. Aslında, şairler, müzisyenler de,aynı kuşlar gibi, sınırları aşarak uçarlar ve şarkıları, insanları birbirinden ayıran duvarları yıkarak ruhların derinliklerine işlenir."[192] Şeklindedir.

Nota Müzik Okulu

Ekim 2010'da Gümülcine'ye bağlı Kozlukebir (Arianna) köyünde ve Kasım 2011'de de Gümülcine merkezde Nota Müzik Okulu adıyla açılan kursun açılış amacını Hatzopulos: *"İyi müzik yapacak öğrenciler yetiştirip bir müzisyen olarak müziğe katkıda bulunmak ve bölgedeki çocuklarımızın yeteneklerini ortaya çıkarmalarına önayak olabilmek."*olarak ifade etmiştir. Şu ana kadar yaklaşık olarak 100 öğrenci kursa devam etmiş, belli dönemlerde eğitim almış ve halen 30 öğrenci bu kurslara devam etmektedir. Aşağıda Gümülcine merkez ve Kozlukebir köyünde yer alan okullara ait görüntülere ve Türkçe Yunanca olarak hazırlanmış tanıtım metinlerine yer verilmiştir.

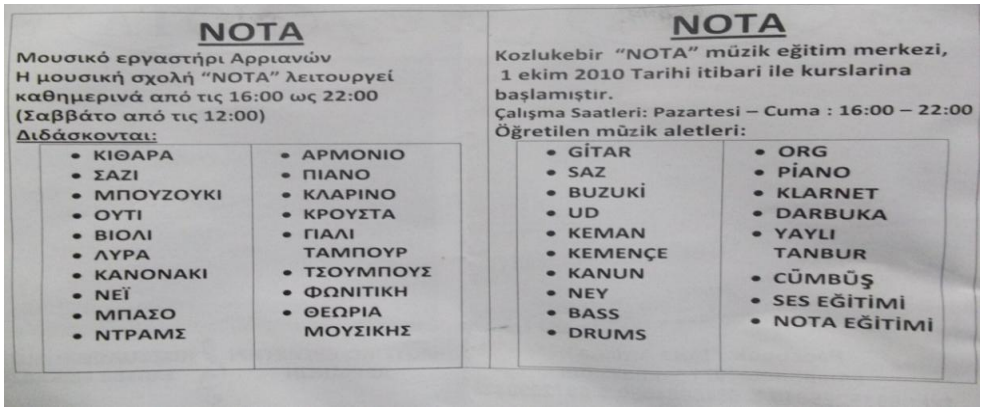
[192] Nikiforos Metaxas, "*Hristos Hatzopulos, Trakyamın Can Şarkısı albümü*" Ada Müzik, Türkiye 2007

Fotoğraf 13: Hristos Hatzopulos İle Görüşme Sonrası Gümülcine Nota Müzik Okulu (Nota Komotini) Önünde ve Kozlukebir Köyü Nota Müzik Okulu (Nota Arianna) Görünümü[193]

Fotoğraf 14:Kozlukebir Köyü ve Gümülcine Nota Müzik Okulu

Şekil 37:Kozlukebir Nota Müzik Okulu için Türkçe ve Yunanca Olarak Hazırlanmış Olan Tanıtım Metinleri

[193] Bölgede yapılan görüşmeler sırasında bir görüşmeci Fotoğraf 13'te görülen ve Yunancanın yanında Türkçe olarak yazılan *"Sanat ve Halk Müziği"* ifadesinin *"**Türk** Sanat ve Halk Müziği"* olarak yazılmamış olmasına *"Eğer orada Türk ifadesi kullanılsaydı bölgedeki Yunan ırkçı gruplar bir gece o dükkanın camını yerle bir ederlerdi."* İfadeleriyle dikkat çekmiştir.

Konserler

Aşağıda Noto Müzik Okulu Grupları'nın vermiş olduğu konserler listelenmiştir.

- Kurcali(Likio) Konseri, Nisan 2011
- Gümülcine(Komotini) Müzik Festivali, Haziran 2011
- Evrenköy (Evrenos) Konseri , Temmuz 2011
- Şeçek Kültürel Etkinlikler ve Yağlı Güreşler Seçek Yaylası Konseri, Temmuz 2011
- Kozlukebir (Arriana) Konseri, Temmuz 2011
- Kurcali(Likio) Konseri, Eylül 2011
- Dikilitas (Dikela) Konseri, Ağustos 2011
- Sirkeli (Filira) Konseri, Temmuz 2011
- Şapçı (Sapes) Konseri, Ocak 2012
- Şapçı (Sapes) Karadeniz Gecesi Konseri, Mart 2012
- Şapçı (Sapes) Halk ve Sanat Müziği Konseri, Mart 2012
- Kozlukebir (Arriana) Futbol Takimi Gecesi Dilek Koç Öncesi Konser, Şubat 2012
- Birinci Hemetli Bölgesi Doğa ve Müzik Festivali, Mayis 2012
- 2012 Trakya Fuarı Konseri, Mayıs 2012
- Avrupa Müzik Günü Gümülcine Konseri, Haziran 2012
- Birinci Evrenköy Doğa ve Müzik Festivali, Haziran 2012

Aşağıda bu konser görüntülerine ve konserlere ait afiş örneklerine yer verilmiştir.

Fotoğraf 15: Bir Konserde Birlikte Kanun Çalan Türk ve Yunan Kız Öğrenciler

Fotoğraf 16: Nota Müzik Okulu'nda Yapılan Görüşmeler ve Okulun Öğrencileri

Fotoğraf 17: Nota Müzik Okulu Konser Görüntüleri

Fotoğraf 18: Nota Müzik Okulu Türk Köyü Konser Görüntüleri

Fotoğraf 19: Hatzopulos ve Nota Müzik Okulu Öğrencileri

Şekil 38: Nota Müzik Okulu Grupları Konser ve Etkinlik Afişlerinden Örnekler

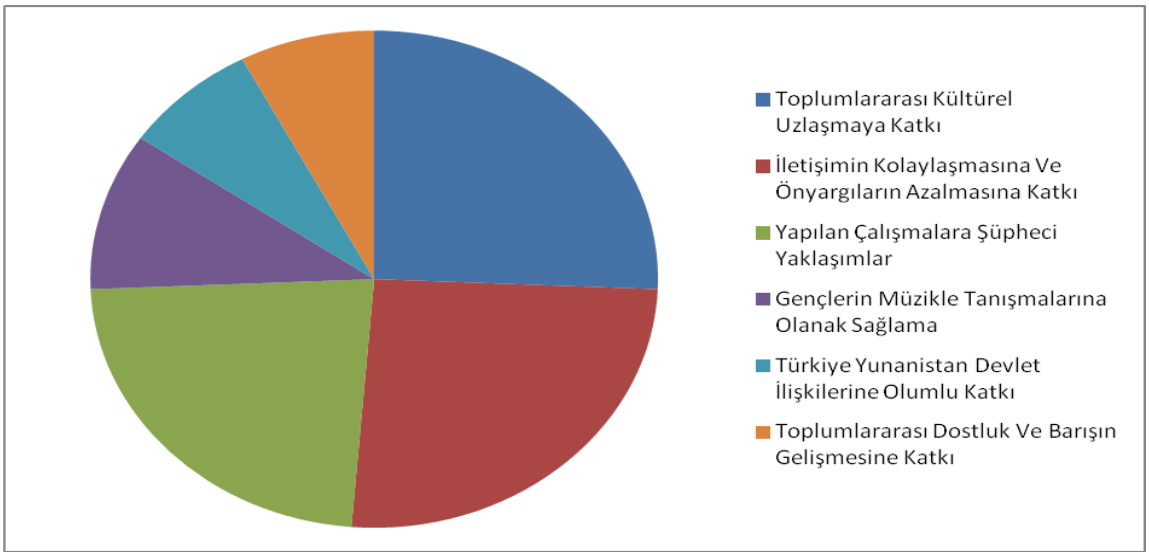
3.2.2. Batı Trakya'da Türk Yunan Ortak Müzik Çalışmalarının Kültürel Etkileşime Etkilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde Batı Trakya'da Türk Yunan ortak müzik çalışmalarının kültürel etkileşime etkilerine yönelik katılımcı görüşleri doğrultusunda saptanan bulgular yer almaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular gerekli yerlerde doğrudan alıntılanmış katılımcı görüşleri ile desteklenerek aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada ilk olarak, Türk ve Yunan katılımcıların Türk Yunan ortak müzik çalışmalarına yönelik tepkilerinin ölçülmesi amacıyla bu konudaki görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki katılımcı görüşleri, "*Ortak müzik çalışmalarına yönelik tepkiler*" tema ve 6 alt tema altında sınıflandırılmıştır. Bu alt temalar Çizelge 23'te, bu oranların bütünün içindeki dağılımı Grafik 1'de gösterilmiştir.

Tema	Alt Temalar	f
Ortak Müzik Çalışmalarına Yönelik Tepkiler	Toplumlararası Kültürel Uzlaşmaya Katkı	10
	İletişimin Kolaylaşmasına ve Önyargıların Azalmasına Katkı	10
	Yapılan Çalışmalara Şüpheci Yaklaşımlar	9
	Gençlerin Müzikle Tanışmalarına Olanak Sağlama	4
	Türkiye Yunanistan Devlet İlişkilerine Olumlu Katkı	3
	Toplumlararası Dostluk Ve Barışın Gelişmesine Katkı	3

Çizelge 23:Ortak Müzik Çalışmalarına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri

Grafik 1:Ortak Müzik Çalışmalarına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri

Çizelge 23'teki bulgulardan, katılımcıların ortak müzik çalışmalarına yönelik görüşlerinde olumlu ifadelere daha çok yer verildiği anlaşılmaktadır. Bazı katılımcılar bu çalışmaların Türkiye ve Yunanistan devletleri arasındaki ilişkilere olumlu katkı yapacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren bir katılımcının ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Benim düşüncem Türkçe ve Yunanca şarkı ve türkülerden oluşan müzik çalışmaları her iki ülke içinde çok büyük bir adımdır. Eğer bu çalışmalar devam ederse ileride çok daha güzel şeyler olabilir. Örnek olarak Türkiye'den ve Yunanistan'dan çocuklar birleşip grup kurabilirler. (K1,Erkek,Türk, Yaş 15)

Aynı bulgularda söz konusu müzik çalışmalarının toplumlararası dostluk ve barışın gelişmesine katkısı olması yanı sıra bölgede bu doğrultuda çalışmalar yapan kursların açılmasının ortak yaşam zorunluluğunu yaşayan gençlerin müzik ile tanışmalarına olanak sağladığı şeklinde ifadelere de yer verilmiştir. Belirtilen ortak müzik çalışmalarının içinde yer almaktan duyduğu mutluluğu belirten bir katılımcı görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

Benim düşüncem Türkçe ve Yunanca şarkı ve türkülerden oluşan ortak müzik çalışmaları her iki ülke arasındaki dostluk bağlarının kuvvetlenmesi açısından önemli bir adımdır. Bu tür çalışmaların içinde bulunduğum için çok mutluyum. (K2,Erkek,Türk, Yaş 16)

Söz konusu katılımcının görüşleri dostluk ve barışa yönelik ortak yaşam değerleri oluşturulmasına yönelik içten ve inançlı insanların bulunmasına örneklik etmesi bakımından önemli bulunmaktadır.

Söz konusu çizelgeye yansıyan bulgulara göre katılımcıların önemli bir bölümü bu çalışmaların toplumlararası kültürel uzlaşmaya katkı sağladığını belirtmektedir. Bu gibi çalışmalara bölgede yaşayan her iki toplumun da büyük ilgi gösterdiğini ve birlikte katılabildiklerini, bu sayede iki kültürün yakınlaşmasına olanak sağlandığını belirten bazı katılımcılar olduğu görülmektedir. Katılımcılardan birinin "*Bu çalışmalar benim içimdeki ırkçılık duygusunu bile yok etti.*" *(K8,Kadın,Yunan, Yaş 17)* şeklindeki ifadesi müziğin ve ortak müzik çalışmalarının toplumlararası uzlaşmaya yönelik etkisini çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bu türden ifadelerin yaygınlaşması, müziğin

gerçek işlevleri ile halkların samimi duyguları üzerinden yapılan ortak müzik çalışmalarının hangi boyutta etkileri yaratabileceğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Bunun dışında katılımcıların kültürel uzlaşmaya yönelik farklı ifadelerinden ham örnekler katılımcıların araştırmaya yönelik içten tutumlarını yansıtması yönü ile aşağıda verilmiştir.

Konserlerimizde iki halkın aynı anda birlikte ritim tuttukları, şarkıların nakaratlarını bildikleri kadarıyla Türkçe veya Yunanca birlikte söyledikleri zamanlar oluyor. Hatta Yunanistan'ın değişik bölgelerinde orada yaşayan Yunanlıların bizden Türkçe şarkılar için ricada bulundukları çok oluyor. Örneğin bir İzmir'in Kavaklarını en az 2-3 yerde istediler bizden. (K20,Erkek,Türk, Yaş 35)

Eğer bir konserde bir Yunanlı ile bir Türk bir araya geliyorsa ve birlikte dans ediyorsa, gerek Yunanca gerek Türkçe parçada birlikte alkış tutuyorsa, iki şarkıda da kendinden geçiyorsa zaten bu tablo bir çok şeyi anlatmaya yetiyor.(K14,Erkek,Türk, Yaş 34)

Katılımcıların önemli bir bölümünün birleştiği bir diğer alt tema ise ortak müzik çalışmalarının iki toplum arasındaki iletişimin kolaylaşmasına ve özellikle önyargıların azalmasına yönelik olan katkısıdır. İfadelerinde bu gibi müzik çalışmalarının bir arada yaşayan azınlık ve çoğunluk insanının birbirlerine olan bakış açısını değiştirdiğini, örneğin önceki yıllarda Yunanlıların bulunduğu yerlerde Türkçe şarkı söylemek bir yana dinlemenin bile zor olduğunu, Yunanca müzik dinlerken büyüklerinden tepki gördüklerini fakat bugün durumun Yunanlılarla birlikte aynı sahnede Türkçe şarkılar söyleyebildikleri bir hale geldiğini belirten katılımcılardan bazıları önceki yıllarda bölgedeki Türk azınlığa uygulanan siyasi baskılardan dolayı azınlığın kendine ait kültürü yaşayamadığını ve yaşatamadığını belirtmiş ve bu gibi çalışmaların kendileri için değerine vurgu yapmışlardır.

İlk sazımı aldığımda büyüklerim bana "Boşver! Çalgıcı mı olacaksın?" demişlerdi. Şu an müzik ile ilgilenen gençlere ailelerinden ve çevreden çok büyük bir destek var. İnsanların bakış açısı değişti diyebilirim. Azınlık ve çoğunluk insanı da ortak kültürlerinin, ortak müziklerinin olduğunu görerek pek de birbirlerine öteki olmadıklarını fark etmeye başladılar. (K10,Erkek,Türk, Yaş 36)

Benim için Türkiye ve Yunanistan arasında hiçbir ayrım yok. Onların da iki gözü bir ağzı bir kalbi bizim de iki gözümüz bir ağzımız bir de kalbimiz var. Bizi burada öyle bir noktaya getirdiler ki 40 yıldan bu yana daha yeni birbirimizi tanımaya başladık. Ben inanıyorum ki müzik bizleri çok daha çabuk iletişime sokacak. (K12,Erkek,Yunan, Yaş 41)

İki unsuru bir araya getirerek bu insanların barış içerisinde yaşayabildiğini göstermek gibi bir amaca ulaştık...Hatta önyargılı olanlardan bile gelip de bizi tebrik eden insanlar oldu.(K20,Erkek,Türk, Yaş 35)

Katılımcılar yapılan ortak müzik çalışmalarıyla ilgili genel olarak olumlu görüşlere sahip olsalar da bu konuda olumsuz görüş bildirenlerin, yapılan çalışmalara şüpheyle yaklaştıklarını belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Bu olumsuzluk ifadeleri katılımcının bireysel görüşlerini yansıtmasa da katılımcı gözlemine dayanan eş, dost ve yakın çevrede oluşan ve şüphenin ağır bastığı olumsuz görüşlerin varlığına yönelik bir izlenim olarak değerlendirilebilir. Söz konusu değerlendirme içeren görüşlere örnek olarak aşağıdaki iki doğrudan alıntı verilebilir:

Bu bölge çok değişik dönemlerden geldi geçti. O yüzden burada dikkati elden bırakmamak lazım. Yunanlılar asimile etmesini çok iyi beceriyorlar. Bunların başında da Müzik, Folklor eğlenceler geliyor.(K15,Erkek,Türk, Yaş55)

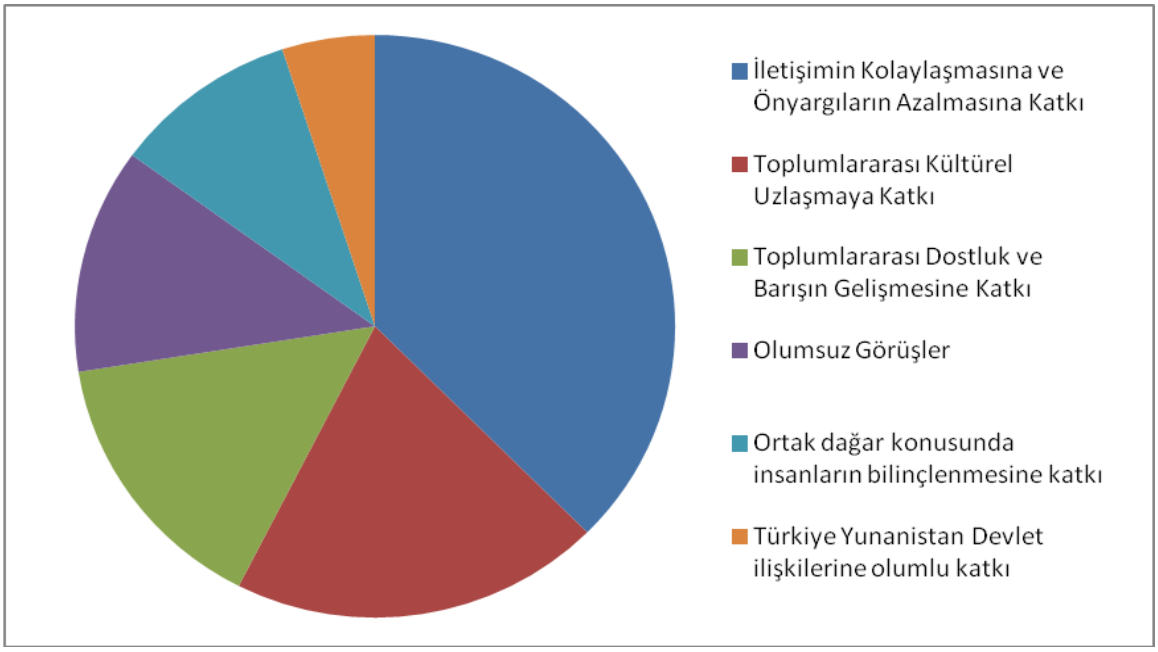
Biz Türkiye ile Yunanistan arasında hangi alanda olursa olsun, ister müzik olsun, ister politika olsun, ister eğitim olsun, ister turizm olsun, ister tarihi eserlerin onarımı bakımı olsun bütün işliklerin bize bunun bir gün yansıyacağı düşüncesiyle barış içerisinde ve beklenenden de daha hızlı ve güzel olmasını istiyoruz. Ama Yunanlı da hakim olan görüş öyle değil. (K17,Erkek,Türk, Yaş 60)

Araştırmada, Türk ve Yunan katılımcılara Batı Trakya'da bulunan, konserlerinde ve diğer etkinliklerinde Türk Yunan ortak müzik çalışmalarına yer veren, her iki toplumdan üyelere sahip olan *Balkanatolia Grubu, Hristos Hatzopulos ve Nota Müzik Okulu Grupları* gibi toplulukların Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime katkılarının ölçülmesine yönelik olarak bu konudaki görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki katılımcı görüşleri, "*Batı Trakya'da Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkıları*" teması ve 6 alt tema altında

sınıflandırılmıştır. Bu alt temalar Çizelge 24'te, bu oranların bütünün içindeki dağılımı Grafik 2'de gösterilmiştir.

Tema	Alt Temalar	f
Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkıları	İletişimin Kolaylaşmasına ve Önyargıların Azalmasına Katkı	15
	Toplumlararası Kültürel Uzlaşmaya Katkı	8
	Toplumlararası Dostluk ve Barışın Gelişmesine Katkı	6
	Olumsuz Görüşler	5
	Ortak dağar konusunda insanların bilinçlenmesine katkı	4
	Türkiye Yunanistan Devlet ilişkilerine olumlu katkı	2

Çizelge 24: Batı Trakya'da Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri

Grafik 2:Batı Trakya'da Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri

Çizelge 24'teki bulgularda katılımcıların ortak müzik çalışmalarına yönelik olumlu görüşleri öne çıkmaktadır. Katılımcıların önemli bir bölümü bu çalışmaların toplumlar arasında uzlaşmaya, kültürel etkileşime katkısı olduğunu belirtmiştir. Bu gibi çalışmalar sayesinde bölgede yaşayan toplumların iki dilde de seslerini duyurma imkanına sahip olabileceklerini; farklı kültür ve değerlerin halklar tarafından tanınabileceğini böylece Batı Trakya'da yaşayan Türk ve Yunan toplumları arasında uzlaşmaya katkı sağlayacağı vurgulanmıştır. Katılımcıların bir kısmı, özellikle provalar ve konserler sırasında aynı sahneyi paylaşan iki toplum üyelerinin birbirlerini daha iyi

tanıma ve anlama fırsatı yakaladıklarına vurgu yapmışlardır. Bu yöndeki katılımcı görüşleri aşağıdaki gibi örneklendirilebilir:

Birlikte konser verenler birbirlerini daha yakından tanıyor ve birlikte takım olma ruhunu yaşıyor. Bu da o insanları birbirlerine farklı bir bağla bağlıyor. Sonuçta farklı ırklardan olsanız bile aynı amaç için aynı takımdasınız. (K10,Erkek,Türk, Yaş 36)

Birlikte yapılan etkinliklerde farklı dillerde söylenen şarkılar Yunan ve Azınlık halklarının provalar ve konserler ile yakınlaşmasına ve uzlaşma sağlamasına katkı yapmaktadır.(K1,Erkek,Türk, Yaş 15)

Ayrıca müziğin iki toplum arasında iletişimin sağlanması için önemli bir araç olduğunu belirten bir katılımcı önceki yıllardaki davranışlarıyla ilgili öz eleştiri de yaptığı ifadesinde şu görüşlere yer vermektedir.

Bizde yıllar önce Yunanca bize ne lazım zihniyeti vardı ama bu ülkede yaşıyorsak bu ülkenin dili bize lazım, müziği de bize lazım. Onlarla karışmamız da lazım. Çünkü onlar da yıllardan beri bize karşı farklı bir bakış açısı içerisindeydiler açık konuşmak gerekirse. Türklerin çağdışı insanlar olduğu şeklinde görüşleri vardı. Ama biz onlara kendimizin ne olduğunu anlatamazsak orada bir sıkıntı oluyor. Müzik de tabi bu etkileşimin sağlanması için önemli bir araç. (K10,Erkek,Türk, Yaş 36)

Batı Trakya'da yapılan bu etkinliklerin Türkiye Yunanistan devletleri arasında olumlu ilişkilere katkı sağlaması temennilerini de içeren az sayıdaki görüş ise katılımcılar tarafından şu şekilde ifadelendirilmektedir.

Müzik özellikle değişik dile sahip olan iki ülke arasındaki dostluk bağlarının güçlenmesi ve katı kuralların kalkması için çok önemli bir araç. İnsanların müzik bakışı artık ırkçılığı ortadan kaldırsın.(K8,Kadın,Yunan, Yaş 17)

Çok sayıda katılımcı görüşü ile desteklenen bir diğer alt tema bölgede gerçekleşen ortak müzik çalışmalarının iki toplum arasındaki iletişimin kolaylaşmasına ve özellikle önyargıların azalmasına yönelik olan katkısıdır. Adı geçen müzik toplulukları tarafından gerçekleştirilen, Türkçe ve Yunanca şarkılardan oluşan konserlerin bölgedeki insanların önyargılarından kurtulmalarını sağladığını, bu tür

etkinliklerin toplumun kolayca bir araya gelip daha rahat iletişim kurmalarına olanak sağladığını ve Batı Trakya'da bulunan toplumların birbirlerinin müziklerini anlamalarına olumlu katkıda bulunduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca az sayıda olmakla beraber bu çalışmaların her iki toplumun ortak dağar konusunda bilgilenmesine olanak verdiği şeklinde görüşler de vardır. Türk Yunan dağarında bulunan aynı müzik ile hem Yunanca hem Türkçe sözü bulunan şarkıların her iki toplum tarafından ilgi gördüğü vurgusu yapılmaktadır.

Bu bölgede yaşayan insanlar için müzik, şarkılar, türküler, farklı dillerde konuşan kişilere ortak dil olmuştur. Bu yolla birbirleriden farklı olmadıklarını anlayıp, daha sıcak bir yaklaşım gösterip anlaşma sağlayabilirler. (K3 ,Erkek,Türk, Yaş 21)

Müzik yolu ile insanlar her zaman çok daha kolay bir araya gelebilir. Bu sayede insanlar "yabancı" kelimesini kolayca ortadan kaldırabilirler. (K5,Kadın,Yunan, Yaş 48)

Özellikle bölgemizde iki halkın müziğinin de birbirine çok yakın ve benzer olması sebebiyle İnsanlarımızın bir kulak alışkanlığı var. Bu bağlamda bir arada farklı dillerde müzik dinlemek ister istemez olumlu yönde bir iletişime ortam hazırlıyor. (K10,Erkek,Türk, Yaş 36)

Buradaki halk hem Türkçe hem de Yunanca sözleri olan 9/8, 7/8, 6/8 gibi formlarda olan müzikleri dinlemekten çok hoşlanıyor. (K12,Erkek,Yunan, Yaş 41)

Alt tema olarak ele aldığımız diğer bir boyut ise bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiş olan bu gibi çalışmaların toplumlararası dostluk ve barışın gelişmesine katkı sağladığını içeren ifadelerdir. Müziğin ortak dil olduğu, birleştirici bir role sahip olduğunu ifade eden görüşler katılımcıların sıkça dile getirdikleri ifadeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gibi çalışmaların dostluğa ve barışa katkısının vurgulandığı ve sayılarının artması gerektiği konusundaki görüşler de katılımcı görüşleri arasında yer almaktadır.

Bu çalışmalar iki halka birbirleriyle daha yakın ve kardeşçe,arkadaşça yaşamayı öğretir. Bu gibi etkinlikler daha sıklıkla yapılırsa mutlaka daha iyi sonuçlar verecektir. (K12,Erkek,Yunan, Yaş 41)

Önemli olan söylenen şarkıların her iki tarafa da dostluk mesajı vermesidir bence. Ancak bu şekilde iki halk arasındaki düşmanlıklar ortadan kalkar ve yeni bir dostluk köprüsü açılır. (K13,Erkek,Yunan, Yaş 29)

Katılımcılar Batı Trakya,da yapılan ortak müzik yapan toplulukların çalışmalarıyla ilgili genel olarak olumlu görüşlere sahip olsalar da bu konuda olumsuz görüş bildirenler, yapılan çalışmalara şüpheyle yaklaşanlar, çalışmaların inandırıcı olmadığını belirten, Batı Trakya'nın özel durumuna ve bölgede geçmişte yaşanılan olumsuzluklara istinaden her zaman tedbirli olmak gerektiğini belirten bazı görüşler de bulunmaktadır. Katılımcıların ifadeleri aşağıda örnek olarak sunulmuştur.

Balkanatolia benim hiç ilgimi çekmiyor. Hatzopulos'un da yaptığı için iyi yapmış diyemiyorum. İnandırıcı gelmiyor çünkü. (K21,Erkek,Türk, Yaş 45)

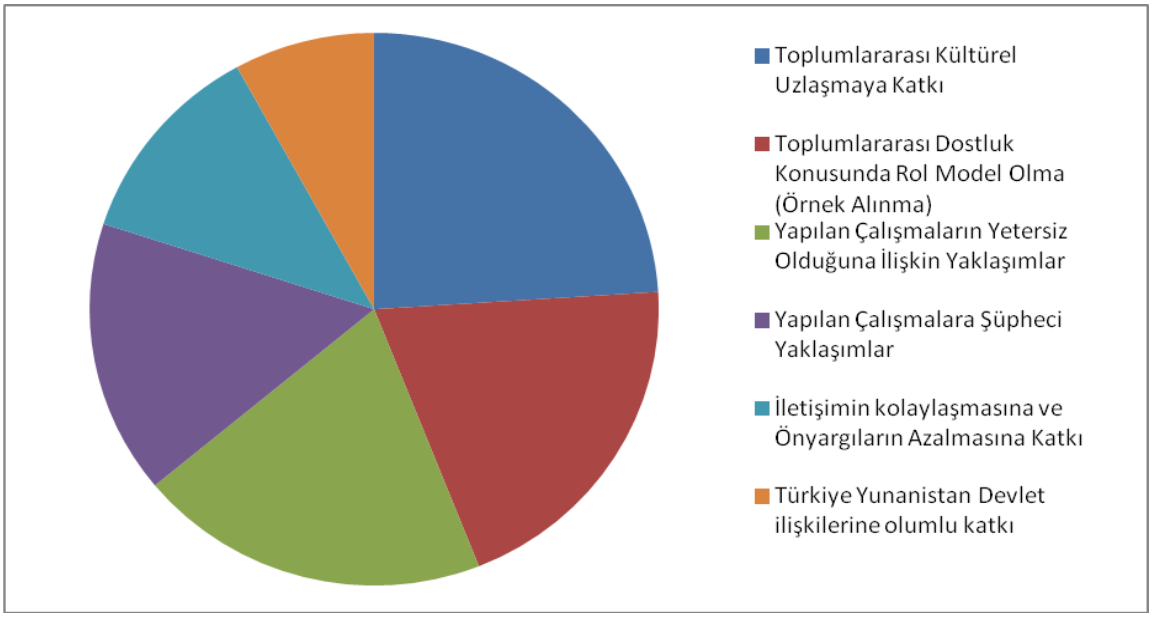
Yaklaşık 1500 nüfusu olan bir köyde "Bir Yunanlı Türklere Türk sazlarını öğretiyor." Mesela ney çalıyor. Bu çalışmalar bende herhangi bir şey uyandırmıyor. Biz bu tip şeylere şüpheyle bakıyoruz. Ben bunları büyük bir projenin bir ayağı olarak görüyorum. Bu adam bunu yaparak buradaki kültürün homojen olmadığını göstermeye, bazı yerlere ispatlamaya çalışıyor. Araya Çingenece, Pomakça, Yunanca şarkılar katıyor. Dolayısıyla buradaki kültür tamamen homojen değildir mesajı veriyor. Tek değildir, değişik kültürlerden oluşur mesajını vermek istiyorlar. ... Balkanatolia'ya da sıcak bakmıyoruz toplum olarak, içinde Yunanca müzikler olduğundan dolayı ısınamıyoruz. Bunlar bir kültürü yaşatmak için yapılan masumane şeyler değilmiş gibimize geliyor. Şüpheyle bakıyoruz. Kültürel konulardaki bu gibi durumları gelecek nesiller belki çok daha rahat yaşayacaklar ama biz bunları daha önceki yaşantılarımızdan dolayı hala hazmedemiyoruz. (K18,Erkek,Türk, Yaş 48)

Araştırmada, Türk ve Yunan katılımcılara Türk ve Yunan halkları tarafından tanınan usta müzisyenler (Zülfü Livaneli, Sezen Aksu, Haris Alexiou, Mikis Teodorakis gibi) tarafından gerçekleştirilen ortak müzik etkinliklerinin Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime katkılarının ölçülmesine yönelik olarak bu konudaki görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki katılımcı görüşleri, "*Usta Müzisyenler Tarafından Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime*

Katkıları" teması ve 6 alt tema altında sınıflandırılmıştır. Bu alt temalar Çizelge 15'te, bu oranların bütünün içindeki dağılımı Grafik 3'te gösterilmiştir.

Tema	Alt Temalar	F
Usta Müzisyenler Tarafından Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkıları	Toplumlararası Kültürel Uzlaşmaya Katkı	6
	Toplumlararası Dostluk Konusunda Rol Model Olma (Örnek Alınma)	5
	Yapılan Çalışmaların Yetersiz Olduğuna İlişkin Yaklaşımlar	5
	Yapılan Çalışmalara Şüpheci Yaklaşımlar	4
	İletişimin kolaylaşmasına ve Önyargıların Azalmasına Katkı	3
	Türkiye Yunanistan Devlet ilişkilerine olumlu katkı	2

Çizelge 25:Usta Müzisyenler Tarafından Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri

Grafik 3:Usta Müzisyenler Tarafından Gerçekleştirilen Ortak Müzik Çalışmalarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime Katkısına Yönelik Türk ve Yunan Katılımcıların Görüşleri

Çizelge 25'teki bulgular usta müzisyenler tarafından özellikle 1999 yılında Türkiye ve Yunanistan'da yaşanan büyük depremlerin ardından oluşan yakınlaşma sonrasında uluslararası ilişkiler literatürüne yumuşama dönemi olarak geçen dönemde gerçekleştirilen dostluk amaçlı konser ve etkinliklerle ilgili genel olarak olumlu görüşler ön plana çıktığını göstermektedir. Katılımcıların bazıları bu çalışmaların toplumlararası kültürel uzlaşmaya katkısına vurgu yaparken bazıları da yaptıkları işlerle başarılı olmuş ve ülkelerinde tanınmış olan usta müzisyenlerin birlikte aynı sahneyi paylaşarak

oluşturdukları görüntünün kendileri için olumlu bir örnek oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu yöndeki görüşlerden biri aşağıdaki gibidir:

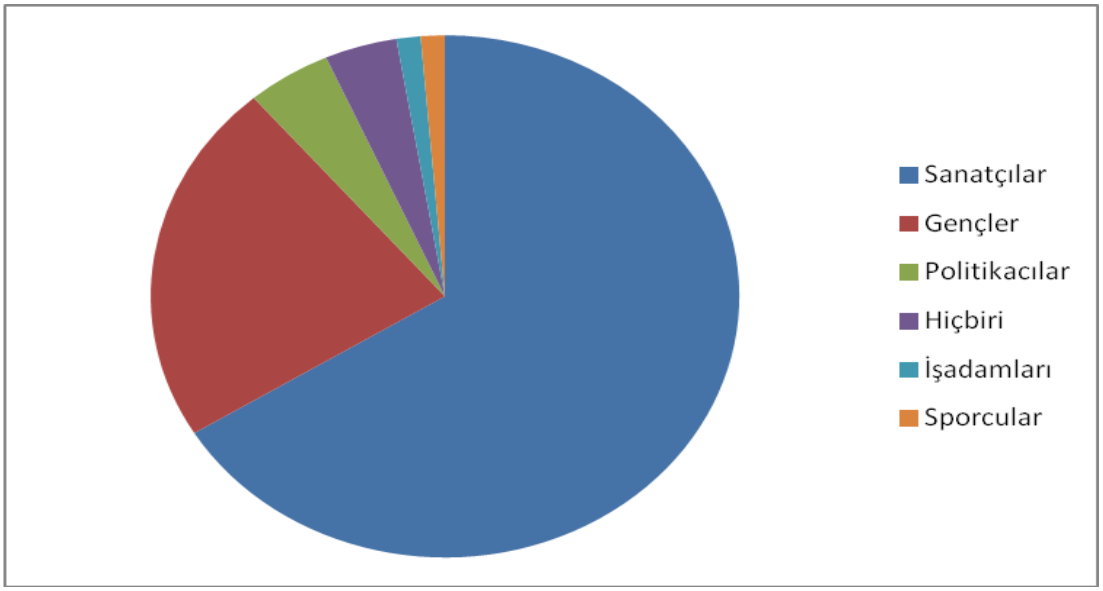
Bu tür etkinlikler halkı en çok etkileyen etkinliklerdir. Çünkü insanlar tanıdıkları müzisyenleri dostça ve kardeşçe bir arada gördüklerinde bu durum onlar içinde iyi bir örnek olmuştur. (K1,Erkek, Türk, Yaş 15)

İnternette Türk ve Yunan halkları tarafından sıklıkla takip edildiği belirtilen *www.turkyunandostlugu.org* internet sayfası tarafından düzenlenen ankette; *"Türk-Yunan Dostluğu'na En Çok Katkısı Olanlar"* sorusuna verilen cevaplar çalışmamızda öne çıkan katılımcı görüşleri ile önemli oranda örtüşür niteliktedir. Ocak 2010'dan bu yana verilen oylarla şekillenmiş olan araştırmaya göre Türk Yunan dostluğuna en çok katkısı olanlar % 66.2'lik bir oranla sanatçılar olarak ön plana çıkmaktadır. Ocak 2010-Temmuz 2012 tarihleri arasında 151 kişinin oy kullandığı ankete göre oluşmuş diğer oranlar Çizelge 26'da, bu oranların bütünün içindeki dağılımı Grafik 4'te gösterilmiştir.[194]

Türk- Yunan Dostluğuna En Çok Katkısı Olanlar	**f**	**Yüzde (%)**
Sanatçılardır	100	66,2
Gençlerdir	34	22,5
Politikacılardır	7	4,6
Hiçbiri	6	4,1
İşadamlarıdır	2	1,3
Sporculardır	2	1,3
Toplam	**151**	**100**

Çizelge 26: Türk Yunan Dostluğuna Katkısı Olanlar Araştırması Oy Dağılımı

[194]"Türk Yunan Dostluğuna En Çok Katkısı Olanlar Araştırması", *http://turkyunandostlugu.org/index.php?option=com_poll&id=15:tuerk-yunan-dostluuna-en-cok-katks-olanlar,* (12.07.2012)

Grafik 4:Türk Yunan Dostluğuna Katkısı Olanlar Araştırması Oy Dağılımı

Bazı katılımcılar tarafından belirtilmiş görüşler ışığında alt tema olarak yer verilen bu etkinliklerin iki toplum arasında iletişimin kolaylaşmasına ve önyargıların azalmasına yönelik katkı sağladığı yönünde ve etkinliklerin Türkiye ve Yunanistan devletleri arasındaki ilişkilere olumlu katkısı olduğuna yönelik ifadeler de aşağıdaki gibidir.

1999 yılından sonraki yumuşama döneminde verilen konserler iki ülke arasındaki ilişkileri pekiştirmek ve yaşanan depremler sonrasında oluşan yaraları sarmak için girişilen en güzel projeler olmuştur. Bu tür etkinlikler iki ülkenin değerlerini anlamak için yararlı olmuş ve insanların kaynaşmasına olanak sağlamıştır. (K3,Kadın ,Türk, Yaş 21)

Bu tür konserler iki ülke arasındaki ortak kültür değerlerini ön plana çıkarmakta ve farklı toplumları olumlu şekilde yakınlaştırmaktadır. (K11, Erkek, Türk, Yaş 18)

Katılımcılar ortak müzik çalışmalarının hem her iki ülke hem de Batı Trakya Türk ve Yunan toplumları için olumlu sonuçları olduğu konusunda fikir belirtmelerine rağmen usta müzisyenler tarafından gerçekleştirilen konser ve etkinliklerin yeterli sayıda ve sıklıkta gerçekleştirilmediğine vurgu yapan ifadeler kullanan bazı katılımcılar da bulunmaktadır. Bir kısım katılımcı ise bu konser ve etkinliklerin sadece Türkiye ve

Yunanistan'ın büyük şehirlerinde gerçekleştiğini, dolayısıyla Batı Trakya'da herhangi bir etkisi olmadığını ifade etmektedirler. Ayrıca iki ülke ve iki toplum arasında dostluğun ve barışın inşa edilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bu gibi etkinliklerin sadece müzik boyutuyla gerçekleşmesinin yeterli olmayacağını, ancak müzik etkinlikleri dışında farklı alanlarda da gerçekleştirilecek etkinliklerle bu konudaki beklentilerin gerçekleşmesinin mümkün olabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu konserler gerçekten iki ülke arasında dostluk bağları kurmuştur. Ancak arada bir olması yeterli değildir. Önümüzde daha kat edilmesi gereken çok yol var. Bu konserler devam etmeli ve başlangıçlar ile kısıtlı kalmamalıdır. Müzik ile bu dostluğu ayakta tutmak gerekir. (K8, Kadın,Yunan, Yaş 17)

Büyük konserler için pek bir şey söyleyemem. Çünkü bunlar sadece belirli yerlerde ve bazen yapılıyorlar.(K12,Erkek,Yunan, Yaş 41)

Yunanistan'ın diğer bölgelerinde yapılan ortak etkinliklere de tabii ki olumsuz bakmıyorum ama bu konserlerin Atina ve İstanbul dışına taşınmaması bence Atina İstanbul dostluğu olarak kalmıştır. Keşke Batı Trakya ve Türkiye'nin diğer bölgelerine de taşınsaydı bunlar. O zaman gerçek anlamda Türk Yunan dostluğu olurdu. Bu dostluğun oluşmasını burada yaşan Türk azınlık olarak en çok biz arzuluyoruz. Bence oralarda yapılanların buralara pek fazla bir etkisi olmadı.(K10,Erkek,Türk, Yaş 36)

Son yıllarda her iki taraftan sanatçılar iki ulusu bir araya getirecek, iki kültürü yakınlaştıracak bu tür çalışmalar için büyük çaba sarf etmektedirler.Ama bence bu dostluk konserleri için her ne kadar çaba gösteriyorlarsa da sadece müzik çalışmaları yeterli olacak diye bir durum söz konusu değildir. Diğer taraftan son yıllarda Yunanistan da oluşmaya başlayan fanatizm ve ırkçı grupların -ki bunların içinde Neonazi hareketleri bile vardır- basın yayın organlarının da katkısıyla Türkiye'yi halka ve genç nesle bir ezeli düşman gibi tanıtma çabaları bence iki ülke arasında feci sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden her iki ülkenin dostluğunu sağlayabilmek için sadece müzik ile sınırlı kalınmamalıdır. (K13,Erkek,Yunan, Yaş 29)

Yapılan görüşmelerde bu gibi etkinliklere ötekinin tavrı yüzünden şüpheyle yaklaştıklarını belirten, geçmişte bu gibi etkinliklerde yaşanmış olan olumsuz durumlara atıfta bulunarak ne olursa olsun temkinli olmanın gerekliliğine vurgu yapan katılımcılar

da fikirlerini beyan etmişlerdir.Yine Türk azınlığın usta müzisyenler tarafından yapılan ortak çalışmalara büyük ilgi gösterdiğini belirten fakat Yunan tarafının iyi niyetli olmayan, farklı bir bakış açısına sahip olduğunu ifade eden görüşler vardır.

Burada Türkiye'den gelen müzisyenleri Türkiye'ye karşı kullandılar. Yunanlılar bu kimselere "Türk Ordusu Kıbrıs'tan Çıksın" gibi sözler söylettiler. Ben karşı tarafın iyi niyetli olduğuna kesinlikle inanmıyorum. Bizler en hoşgörülü insanlar olmamıza rağmen, Yunanlılarla da birlikte defalarca çalmama rağmen yine de dikkati hiçbir zaman elden bırakmıyorum.(K15, Erkek, Türk, Yaş 55)

Örneğin Livaneli ile Farandouri'nin birlikte çıkarmış oldukları albümler buradaki azınlıklar arasında adeta kapışılıyordu. Türk Yunan dostluğuna yönelik her şeye azınlık çok sıcak bakıyor. Müzik gibi diğer konulardaki ilişkilere de çok sıcak bakıyor ve bunları dostluğa giden bir adım gibi görüyoruz biz, o bakımdan seviniyoruz. Ama Yunanlı bizim gibi düşünmüyor. Maalesef onlarda biraz farklı bir bakış var.(K17,Erkek,Türk, Yaş 60)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma ile elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler bulunmaktadır.

4.1. Sonuçlar

Araştırmanın sonuçları doküman analizi ile elde edilen bulgular ve araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türk ve Yunan katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulan sonuçlar olmak üzere iki kısımda verilecektir.

Aşağıdaki sonuçlar yapılan doküman analizi doğrultusunda oluşturulmuştur.

Türk ve Yunan usta müzisyenler tarafından yapılan ortak müzik çalışmalarının ürünleri olan albüm ve konser kayıtlarının üç ana başlık altında toplanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu başlıklar Osmanlı Müziği olarak da anılan ve günümüzde Klasik Türk Müziği adıyla bilinen müziğe katkı sunan Rum ve Türk bestekarların eserlerinin icrası , iki ülkede popüler olmuş günün sevilen şarkılarına söz yazılarak bir ülkeden diğerine taşınmasıyla yapılan müzik alışverişleri sonucunda gerçekleşen icralar ve aynı ezgilere sahip Türkçe ve Yunanca ortak anonim eserleri barındıran çalışmalar olarak sınıflandırılabilir.

Yapılan albümlerde özellikle her iki ülkede de anonim olarak bilinen bazı eserlerin sözlerinin Türkçe ve Yunanca anlamlarının aynı olduğu, bazı eserlerin Yunanistan'da halen Türkçe sözleriyle söylendiği görülmektedir. Her iki kültürde de kendine yer bulmuş bazı eserlerin ise Türkiye'de anonim olarak kayıtlı olmasına rağmen Yunanistan'daki kaynaklarda Yunan söz yazarı ve besteciler üzerine kayıtlı olduğu görülmüştür.

Yapılan albümlerde çoğunlukla iki toplumun ortak yönlerine, dostluk, barış birliktelik mesajları içeren isimlere yer verildiği görülmektedir. Bu bağlamda *Together*

(Birlikte), Karşı, Ege'nin İki Yanı, Ege'nin Türküsü, İstanbul'dan Mektup, İstanbul'dan Atina'ya Türküler, Anadolu Şarkıları gibi isimler kullanıldığı dikkat çekmektedir. Albümlere ait tanıtım metinlerinde de ortak kültüre vurgu yapan ifadelerin yanında iki kültür arasındaki benzerliklere değinildiği ve dostluk, barış, kardeşlik gibi ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Şüphesiz buradaki etkinliklerin ortak yapılıyor olması her zaman barış, dostluk amacını taşımıştır gibi bir yaklaşımda bulunabilmek mümkün değildir. Bu amaca hizmet etmek için yapılmış olan çalışmalar olabileceği gibi maddi kaygılar, Türk-Yunan yakınlaşma ortamından ticari anlamda faydalanma isteği, sanatçıların bireysel müzik beğenileri, bireysel ilişkiler gibi durumların da etkili olabileceğini unutmamak gerekir.

Özellikle 1999 yılında her iki ülkede de yaşanan büyük depremler sonrasında iki ülke arasındaki ilişkilerde bir yumuşama olduğu ve sanatçıların bu dönemdeki ortak etkinliklerinin arttığı görülmektedir. Bu dönemde her iki ülkenin tanınmış usta müzisyenleri tarafından Türkiye ve Yunanistan'ın büyük şehirlerinde yapılan ortak çalışmalar, yardım konserleri dikkat çekmektedir.

İki ülkede yapılan ortak konserler ve etkinliklerdeki konuşmalarında bazı sanatçıların diğer devletin hükümetine iki ülke arasındaki sorunların çözümüne yönelik telkinlerde bulunduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yapılan bazı albümlerin kitapçıklarında bulunan ifadelerin yeteri kadar araştırılmamış, bilimsel gerçekliği tartışılabilecek temelsiz ifadeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak sanatla, müzikle oluşan etkileşimlerin de her zaman dostluk ve barış amacına yönelik olmadığı, bu etkinliklerin arasında belli fikirleri destekleyici düşünsel temel oluşturulmaya çalışıldığı da görülebilmektedir. Bu bağlamda kitleleri kolaylıkla toplayabilme imkanına sahip olan konserler, televizyon programları, sinema ve dizi filmler gibi popülariteye dayalı etkinliklerin aynı zamanda ülkelerin en önemli yumuşak güç unsurlarından olduğunu unutmamak gerekir.

Aşağıdaki sonuçlar Türk ve Yunan katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulmuştur:

Bu araştırmanın sonuçları araştırmaya katılan Türk ve Yunan katılımcıların yapılan Türk Yunan ortak müzik çalışmaları ile ilgili yaklaşımlarını belirttikleri

görüşlerinde daha çok olumlu ifadelere yer verdiklerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda kullanılan olumlu ifadelerde katılımcılar bu çalışmaların; Türkiye ve Yunanistan devletleri arasındaki ilişkilere olumlu katkı yapacağını, toplumlararası dostluk ve barışın gelişmesine katkı sağlayacağını, toplumlararası kültürel uzlaşmaya katkı sağladığını, iki toplum arasındaki iletişimin kolaylaşmasına ve özellikle önyargıların azalmasına yönelik katkısı olduğunu düşünmektedirler.

Bazı katılımcılar bölgede bu doğrultuda çalışmalar yapan müzik ve enstrüman öğretimi kurslarının açılmasının ortak yaşam zorunluluğunu yaşayan gençlerin birbirleriyle tanışarak yakın ilişki kurmalarına olanak sağladığını düşünmektedirler.

Yapılan ortak müzik çalışmalarına bölgede yaşayan her iki toplumun da büyük ilgi gösterdiğini ve birlikte katılabildiklerini, bu sayede iki kültürün yakınlaşmasına olanak sağlandığını düşünen katılımcıların birinin "bu çalışmaların içindeki ırkçılık duygusunu yok ettiğini" belirten ifadesi müziğin gerçek işlevleri ile halkların samimi duyguları üzerinden yapılan ortak müzik çalışmalarının hangi boyutta etkiler yaratabileceğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Katılımcıların önemli bir bölümü ortak müzik çalışmalarının bir arada yaşayan Türk ve Yunan toplumlarının birbirlerine olan bakış açısını değiştirdiğini düşünmektedirler. Örneğin önceki yıllarda Yunanlıların bulunduğu yerlerde Türkçe şarkı söylemek bir yana dinlemenin bile zor olduğunu, Yunanca müzik dinlerken büyüklerinden tepki gördüklerini fakat bugün durumun Yunanlılarla birlikte aynı sahnede Türkçe şarkılar söyleyebildikleri bir hale geldiğini belirten katılımcılardan bazıları önceki yıllarda bölgedeki Türk azınlığa uygulanan siyasi baskılardan dolayı azınlığın kendine ait kültürü yaşayamadığını ve yaşatamadığını belirtmiş ve bu gibi çalışmaların kendileri için değerine vurgu yapmışlardır.

Katılımcılar yapılan ortak müzik çalışmalarıyla ilgili çoğunlukla olumlu görüşlere sahip olmalarına rağmen bu çalışmalara olumsuz bakanlar, şüpheyle yaklaştıklarını belirtenler de bulunmaktadır.

Batı Trakya'da bulunan, konserlerinde ve diğer etkinliklerinde Türk Yunan ortak müzik çalışmalarına yer veren, her iki toplumdan üyelere sahip müzik topluluklarının Toplumsal Uzlaşma ve Kültürel Etkileşime katkıları konusunda Türk ve Yunan katılımcıların çoğunlukla olumlu görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların önemli bir bölümü bu çalışmaların toplumlar arasında uzlaşmaya, kültürel etkileşime katkısı olduğunu düşünmektedirler.

Katılımcılar Batı Trakya'da bulunan ve Türk Yunan ortak müzik çalışmaları yapan topluluklar sayesinde bölgede yaşayan toplumların iki dilde de seslerini duyurma imkanına sahip olabileceklerini, farklı kültür ve değerlerin halklar tarafından tanınabileceğini böylece Batı Trakya'da yaşayan Türk ve Yunan toplumları arasında uzlaşmaya katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

Katılımcıların bir kısmı, özellikle provalar ve konserler sırasında aynı sahneyi paylaşan iki toplum üyelerinin birbirlerini daha iyi tanıma ve anlama fırsatı yakaladıklarını belirtmişlerdir. Müziğin iki toplum arasında iletişimin sağlanması için önemli bir araç olduğunu belirten Türk katılımcılardan bazılarının önceki yıllarda Yunanca dilinin kendilerine gerekli olmadığını fakat Yunanistan vatandaşı olarak hem Yunanca dilinin hem de müziğinin kendilerine lazım olduğunu düşündüklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Çoğu katılımcı bölgedeki müzik toplulukları tarafından gerçekleştirilen, Türkçe ve Yunanca şarkılardan oluşan konserlerin bölgedeki insanların önyargılarından kurtulmalarını sağladığını, bu tür etkinliklerin toplumun kolayca bir araya gelip daha rahat iletişim kurmalarına olanak sağladığını ve Batı Trakya'da bulunan toplumların birbirlerinin müziklerini anlamalarına olumlu katkıda bulunduğunu düşünmektedirler. Bir kısım katılımcı ise bu çalışmaların her iki toplumun ortak dağar konusunda bilgilenmesine olanak verdiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar bu gibi etkinliklerin sayılarının artması gerektiğini düşünmektedir.

Müziğin ortak dil olduğu, birleştirici bir role sahip olduğu, bu gibi çalışmaların toplumlararası dostluk ve barışın gelişmesine katkı sağladığını ifade eden görüşler katılımcılar tarafından sıkça dile getirilen ifadeler olarak dikkat çekmektedir.

Genel olarak olumlu görüşler ön plana çıkmakla beraber olumsuz görüş bildirenler, yapılan çalışmalara şüpheyle yaklaşanlar, çalışmaların inandırıcı olmadığını belirten, Batı Trakya'nın özel durumuna ve bölgede geçmişte yaşanılan olumsuzluklara istinaden her zaman tedbirli olmak gerektiğini belirten bazı katılımcı görüşleri de araştırmanın dikkate değer sonuçları arasında yer almaktadır. Bazı katılımcılar bu gibi çalışmaların asimilasyon amacıyla gerçekleştirildiğine inanmaktadırlar.

Yapılan araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre Türk ve Yunan katılımcıların, Türk ve Yunan tanınmış usta müzisyenlerin (Zülfü Livaneli, Sezen Aksu, Maria Farandouri, Mikis Teodorakis gibi) gerçekleştirdiği ortak müzik etkinlikleri konusunda çoğunlukla olumlu görüşlere sahip oldukları görülmektedir.

Bazı katılımcılar yaptıkları işlerle başarılı olmuş ve ülkelerinde tanınmış olan usta müzisyenlerin aynı sahneyi paylaşarak oluşturdukları görüntünün kendileri için olumlu bir örnek oluşturduğunu düşünmektedirler. Toplumun gözü önünde gerçekleşen bu gibi etkinlikler her iki halka mensup bireylerin birlikte güzel etkinlikler gerçekleştirebileceğini göstermesi dışında verdiği dostluk ve barış mesajları bakımından önemlidir.

Bazı katılımcılar usta müzisyenler tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin iki toplum arasında iletişimin kolaylaşmasına ve önyargıların azalmasına yönelik katkısının yanı sıra Türkiye ve Yunanistan devletleri arasındaki ilişkilere de olumlu katkıda bulunduğunu düşünmektedirler. Bu sonuç *www.turkyunandostluğu.org* internet sayfasında düzenlenen ankete Türk Yunan dostluğuna en çok katkısı olanların %66.2'lik bir oranla sanatçılar olduğu cevabını veren katılımcıların görüşleriyle de örtüşen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre bu etkinliklere karşı tarafın tavrı yüzünden şüpheyle yaklaştıklarını belirten, geçmişte bu gibi etkinliklerde yaşanmış olan olumsuz durumları göz önünde bulundurarak ne olursa olsun temkinli olmanın gerekliliğine vurgu yapan katılımcılar da bulunmaktadır. Yine Türk azınlığın usta müzisyenler tarafından yapılan ortak çalışmalara büyük ilgi gösterdiğini fakat Yunan

tarafının iyi niyetli olmadığını düşünen katılımcıların olması araştırmanın önemli sonuçları arasında yer almaktadır.

Katılımcılar ortak müzik çalışmalarının Türkiye ve Yunanistan ile Batı Trakya Türk ve Yunan toplumlarının dostluk anlayışlarının geleceğine olumlu yönde katkıları olduğu görüşünü genellikle kabul etmektedirler. Bununla birlikte usta müzisyen konser ve etkinliklerinin sadece büyük şehirlere yansıdığı, bu yansımanın Batı Trakya'da herhangi bir etkisi olmadığı, müzik ile birlikte diğer alanlarda da ortak çalışmaların hayata geçirilmesi gerektiği görüşündedirler.

4.2. Öneriler

BTTA'nın Türk-Yunan ilişkilerinin olumlu veya olumsuz seyrinden doğrudan etkilendiği göz önünde bulundurularak Türkiye'nin bölgede yaşayan halkların iyi ilişkiler içinde olması konusunda gereken desteği vermesi gerekmektedir. Bu anlamdaki ilişkiler de müzik gibi kolay iletişim kurulabilen bir araç yardımıyla kolaylıkla gerçekleştirilebilir.

Müziğin ülkelerin yumuşak gücünün önemli bir unsuru olduğu unutulmamalı, ülkeler arasındaki iyi ilişkilerin gelişmesine en çok katkısı olduğu düşünülen sanatçılar sürece daha fazla dahil edilmelidir. Bunun dışında kitleleri kolaylıkla toplayabilme imkanına sahip olan konserler, televizyon programları, sinema ve dizi filmler Türkiye'nin doğru tanıtımına katkı verecek şekilde planlanarak desteklenmelidir. Bu bağlamda Türkiye kamu diplomasisine gereken önemi vermeli ve bu alandaki çalışmalar artırılmalıdır. Özellikle Türk toplumunun farklı ülke vatandaşı olarak yaşadığı Batı Trakya gibi bölgelerde Türk kültür ve medeniyetinin daha iyi tanınması sağlanmaya çalışılmalıdır. Bu konudaki çalışmalar planlanırken ilk olarak bu bölgelerde yaşayan Türklerin kendi öz kültürüne yabancılaşmaması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Türkiye dışında farklı ülke vatandaşı olarak yaşayan soydaşlarımızın birer kültür elçisi olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda Türkiye açısından etkin bir kamu diplomasisi için hiçbir hedef kitle göz ardı edilmemelidir. Türkiye Batı Trakya bölgesinde örgütlenmiş olan Sivil Toplum Kuruluşlarını da işin içine katarak bölge

çocukları ve gençleri başta olmak üzere tüm BTTA'nın kendi öz kültürünü yaşayabileceği ve yaşatabileceği kültürel etkinliklere destek vermelidir. Bugün Batı Trakya'da Türk Müziği eğitimini Yunan öğretmenden almak zorunda kalan Türk gençleri ve halk için gerekirse en ücra köylere kadar ulaşılarak Türk Müziği, Halk Oyunları, Enstrüman öğretimi, Türkçe dil eğitimi kurslarının anadili Türkçe olan yetkin öğretmenler tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Bu sayede kendi diline ve kültürüne hakim olan bir bireyin asimile olması söz konusu olmayacağından özellikle çocuklara ve gençlere birlikte yaşadıkları toplumun dilini ve kültürünü çok iyi öğrenebilecekleri kurslar ve eğitimlerin Türkiye tarafından kendi denetimi altında düzenlenmesi buradaki temsilcilerimiz olan bireylerin yaşadıkları ülkede daha iyi konumlara gelebilmelerine, dolayısıyla Türkiye'nin kamu diplomasisi alanındaki yetişmiş temsilcileri olmalarına olanak sağlayacaktır.

Yumuşak gücün bir unsuru olan müzik ile ülkemizin temsil edilmesine çalışılmalı, bu konuda çalışma yapan müzisyenler desteklenmelidir. Usta müzisyenlerin ortak çalışmaları arttırılmalı, her iki ülke sınırlarında yaygınlaştırılmalı ve bunun yanı sıra diğer değerlere yönelik etkinliklerle (Halk oyunları, yemek şenlikleri, halk bilim etkinlikleri, ve bilimsel etkinlikler gibi…) desteklenmelidir.

Yapılan albümlerde her iki kültürde de kendine yer bulmuş bazı eserlerin Türkiye'de anonim olarak kayıtlı olmasına rağmen Yunanistan'daki kaynaklarda Yunan söz yazarı ve besteciler üzerine kayıtlı olduğu görülmüştür. Türkiye bu konudaki yetersiz politikalarından dolayı farklı ülke ve kültürlerce sahiplenilen, kendi öz kültürüne ait olan değerlerinin korunması ve yaşatılabilmesi amacıyla yapılacak nitelikli çalışmalara gereken önemi ve desteği vermelidir.

KAYNAKÇA

"Batı Trakya'da 30 Türk Köyü Haritadan Siliniyor", *Yeni Batı Trakya*, Sayı:71, Şubat 1989.

Akgönenç, Oya, "Dış Politikada Diplomasinin Rolü, Önemi ve Metodları", *Jeopolitik,* 2009.

Alp, İlker, "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Yay*., Cilt: XI, Sayı 33, Ankara Kasım 1995.

Al-Taee, Nasser, "Voice Of Peace And The Legacy Of Reconciliation: Popular Music, Nationalism And The Quest For Peace In The Middle East", *Popular Music*, Cambridge University Press, 2002, vol: 21 -1, 41 -61 p.

Balkaç, Zerrin, "*Batı Trakya Türkleri*", Türkler Ansiklopedisi C.20, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

Batıbey, Kemal Şevket, *Batı Trakya Türk Devleti (1919-1920)*, Boğaziçi Yayınları No:50, İstanbul 1979.

Bıyıklıoğlu, Tevfik, *Trakya'da Milli Mücadele*, II.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt-I, VII.Dizi, Sayı 25, Ankara 1987.

Çorluk, Murat, *Stelios Kazantzidis, Anadolu Şarkıları albümü*, AJS Müzik,Türkiye 2008

Dede, Abdurrahim, *Rumeli'nde Bırakılanlar (Batı Trakya Türkleri),* Otağ Matbaası, İstanbul 1975.

Dede, Abdürrahim, *Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri*, Türk Dünyası Yayınları, İstanbul 1978.

Demirbaş, H.Bülent, *Batı Trakya Sorunu*, I.Baskı, Arba Yayınları, İstanbul 1996.

Dolunay Akgül Barış ve Eylem Akgül "Tarihsel Bir Perspektifte Türk Müzik ve Sanatında Kültürel Paralellikler", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt No:15, Sayı 2, 2007.

Duygulu, Melih, *Cihat Aşkın, Ege'nin Türküsü albümü*, Kalan Müzik, Türkiye 2001

Erkal, Mustafa E., *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü*, Der Yayınları, İstanbul 1997.

Erol, Ayhan, *Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam*, Bağlam Yayınları, İstanbul 2002.

Fırat, Melek, "1945-1960 Yunanistan'la İlişkiler", (Ed.) Baskın Oran, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, I.Baskı, Cilt-I, İletişim Yayınları, İstanbul 2001.

Goodwin, Julia Anne, "*Breaking Down Barriers: Music and the Culture of Reconciliation in West Berlin 1961-1989*", Doctor of Philosophy, Department of History The College Art & Science University Of Rochester, 2007.

Günay, Edip, *Müzik Sosyolojisi*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2006.

Güvenç, Bozkurt, *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005.

Haviland, William A., *Kültürel Antropoloji*, Kaktüs Yayınları, İstanbul 2002.

International Affairs Agency, File on the Problems of Turkey, The Western Thrace Turks Issue in Turkish-Greek Relations, Promat Basım Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul 1992.

Kallimopoulou, Eleni, "Paradosiakά: Music, Meaning and Identity in Modern Greece, Ashgate, Cornwall, 2009.

Kaplan, Ayten, *Kültürel Müzikoloji*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2005.

Kompotiati, Sofia, "Batı Trakya'da Müzikolojik Araştırma", *Meriç'in İki Yakası*, Lozan Mübadilleri Vakfı Yay. İstanbul 2008.

Lipsitz, George, Dangerous Crossroads, Popular Music, Postmodernism and The Poetic of Place, New York. 1994.

Macar, Elçin, "Çuvala Sığmayan Mızrak", Radikal Gazetesi, 11 Mart 2006.

Martı, Metin (Yayına Hazırlayan), *İlk Türk Komitacısı Fuat Balkan'ın Anıları*, I. Baskı, Arma Yayınları, İstanbul 1998.

Mavrommatis,, ,Yorgos, *Dilek Koç Sevdalım Aman albümü*, Pera Production-General Publishing Company, Türkiye ve Yunanistan 2010

Metaxas, Nikiforos, "*Hristos Hatzopulos, Trakyamın Can Şarkısı albümü*" Ada Müzik, Türkiye 2007

Nye, Joseph S., *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu-Yumuşak Güç"çev. Rayhan İnan Aydın,* Elips Yay, Ankara 2005.

Oran, Baskın, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu,* Güncelleştirilmiş İkinci Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara Ekim 1991

Oran, Baskın, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu***,** Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 1986

Ozankaya, Özer, "Ulusal Toplumun ve Ulusal Kültürün Kurucu Ögeleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3,* Ankara 1992.

Ömeroğlu, Aydın, *Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri ve Geleceği*, Diyalog Yay, İstanbul 1998.

Perin, Celal, *Nevrekoplu Celal Bey'in Hatıraları Batı Trakya'nın Bitmeyen Çilesi*, I.Baskı, Arma Yayınları, İstanbul 2000.

Pettitt, Stephen, "Peace Leaps The Wall: Review of An Historical Music Occasion", *The Times,*19.08.1987.

Popoviç, Aleksandre, *Balkanlarda İslam*, çev.:Komisyon, İnsan Yay, İstanbul 1995.

Sağlam, Feyyaz, "Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler", *Avustralya Batı Trakya Türkleri İslam Derneği Yayınları*, Cilt: IV, İzmir 1996.

Salışık, Selahattin, *Türk-Yunan İlişkileri Tarihi ve Etniki Eterya,* Kitapçılık Ticaret Ltd. Şirketi Yayınları, İstanbul Kasım 1968.

Slobin, Mark, *Subcultural Sounds: Micromusic of West,* Wesleyan University Press, 1992.

Smith, Anthony D., *Milli Kimlik,* İletişim Yayınları, İstanbul 1999.

Sönmezoğlu, Faruk, *Türkiye-Yunanistan İlişkileri & Büyük Güçler, Kıbrıs, Ege ve Diğer Sorunlar*, Der Yayınları, İstanbul 2000.

Tavkul, Ufuk, "Kültürel Etkileşim Açısından On İki Hayvanlı Türk Takviminin Yayılışı", *Ankara Üniversitesi Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Ankara 2007.

The Minority Rights Group, Minorities in Balkans, Report No. 82, London 1989, s. 32, 34.

Uçan, Ali, *Türk Müzik Kültürü*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2000.

Williams, Raymond, *Kültür*, İletişim Yayınları, İstanbul 1993.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,* Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara 2011.

Yıldız, Ethem ve Ak, Muammer, *Doğu Karadeniz'de Kültürel Kimlik*, Çatı Yayınları, İstanbul 2002.

TEZLER

Aarbakke, Vemund, *The Muslim Minority Of Greek Thrace***,** Bergen Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Norveç 2000.

Albayrak, Umut, *Kültürel Uzlaşma ve Müzik: Kıbrıs'daki Türk ve Rum Toplumlar Arasındaki Uzlaşmaya Yönelik Müziksel Diyaloglar*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2008.

Bayram, Erhan, *Bosphorus Topluluğu'nun 1985-2000 yılları arasında Türkiye ve Yunanistan'daki Etkileri*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Müziği Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

Çızmaz, Ertuğrul, *Batı Trakya Türk Azınlığı Hukuki Statüsü Çerçevesinde Eğitim Haklarının İhlali*, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.

Parmaksızoğlu, Duygu, *The Turks of Western Thrace: an EU Minority*, Marmara University, European Union Institute, Politics and International Relations Department, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

Ünay, Bora, *Türk-Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi*, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

Varlı, Özlem Doğuş, *Kültürel Kimliğin Değişim-Oluşum Sürecinin Kadın Kimliği ve Müziğine Yansıması: Afyon, Trabzon, Kıbrıs, İstanbul Örneklemleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2007.

İNTERNET KAYNAKLARI

"Antakya Medeniyetler Korosu Washington Büyükelçisine Konser Verdi.", *http://www.hataygundem.com/kultur_sanat_haberleri/5563-antakya-medeniyetler-korosu-washington-buyukelcisine-konser-verdi-haberi.html,* (22/04/2012)

"Balkanatolia", *http://www.balkanatolia.gr/Bio.aspx,* (04.05.2012)

"Balkanotlia Grubu Resmi İnternet Sayfası," *http://www.balkanatolia.gr/Bio.aspx,*(20.04.2012)

"Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu Resmi İnternet Sayfası", *http://www.bgst.org/bgst/hakkinda.asp,* (08.09.2011)

"Dilek Koç Resmi İnternet Sayfası",*www.dilekkoc.com* (26.05.2012)

"Hristos Hatzopulos Resmi İnternet Sayfası*",* *http://www.christoshatzopoulos.gr,* (21.04.2012)

"Jeunesses Musicales International (JMI)", *http://www.jmi.net/page.php?n=2&s=1,* (01.03.2012)

"Jeunesses Musicales International", *http://www.andmuzikvakfi.com/tr/jmTurkey/index.html,* (01.03.2012)

"Kardeş Türküler Projesi", *http://kardesturkuler.com/biz.htm*, (12.12.2012)

"Melihat Gülses Resmi İnternet Sayfası", *http://melihatgulses.net/Biyografi*, (21.04.2012)

"Sezen Aksu Resmi İnternet Sitesi", *http://www.sezenaksu.com.tr/sezen/default.aspx*,(18.05.2012)

"Stelios Kazantzidis", *http://www.stelios-kazantzidis.gr/index1.html*, (12.05.2012)

"Tarihteki İlk Türk Cumhuriyeti Olan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı", *http://www.batitrakyalilar.com/dev/bayrak.asp,* (06.06.2012)

"Theodorakis Erdoğan'dan Efeste Konser İzni İstedi." *http://www.netgazete.com/News/696956/theodorakis_erdogandan_efeste_konser_izni_istedi.aspx,* (30.05.2012)

"Türk Yunan Dostluğuna En Çok Katkısı Olanlar", *http://turkyunandostlugu.org/index.php?option=com_poll&id=15:tuerk-yunan-dostluuna-en-cok-katks-olanlar,* (12.07.2012)

"Türkiye Cumhuriyeti İle Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması 1951", *http://www.bttadk.org/TR/Pages.asp?islem=openpage&Page=127&yid=96,* (26.12.2011)

"Yair Dalal, Lubna Salameh ve 'Shalom İnshallah" *http://www.salom.com.tr/news/print/15153-Yair-Dalal-Lubna-Salameh-ve-Shalom-inshallah.aspx,* (10.04.2012)

"Zülfü Livaneli Mikis Teodorakis Kalimnos Konseri", *http://www.livaneli.net/konserler/kon14.html,* (14.04.2012)

"Zülfü Livaneli Resmi İnternet sayfası", *http://www.livaneli.net/vitrin.asp?kn=muz,b,o,* (14.04.2012)

Akçadağ, Emine, "Türkiye'de ve Dünyada Kamu Diplomasisi", *www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf,* (11.04.2012).

Çolakoğlu, Selçuk, "Sydney Üniversitesi Kültürler Arası Etkileşim Konferansı", *http://www.usakgundem.com/yazar/1521/sydney-%C3%BCniversitesi-k%C3%BClt%C3%BCrler-aras%C4%B1-etkile%C5%9Fim-konferans%C4%B1.html,* (10.04.2012)

Işıklar, Aykut, "Antakya Medeniyetler Korosu Viyana Votiv Kilisesi'nde", *http://www.bugun.com.tr/kose-yazisi/95282-antakya-medeniyetler-korosu-viyana-votiv-kilisesi-nde-makalesi.aspx,* (22.04.2012)

Kılıç, Abdullah, "İstanbul'dan Mektup Var", *http://arsiv.zaman.com.tr/2001/12/16/kultur/h1.htm,* (24.05.2012)

Oburoğlu, Fuat, "Külhani Şarkıların Varolma Nedenlerine Bir Bakış, *http://rebetikoral.blogspot.com/p/kulhani-sarkilar.html,* (22.10.2011)

Sanberk, Özdem ve Altınay, Hakan, "Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç", *Sabah Gazetesi,* 8 Ocak 2008, *http://arsiv.sabah.com.tr/2008/01/08/haber,A9BC3A84BEF146B2BF13D4F0ED804C08.html ,* (11.01.2012)

Tay, Ercan, "Batı Trakya Türkleri", *http://www.tasam.org/images/tasam/tay.pdf,* (06.01.2011)

ALBÜMLER

Aşkın, Cihat, *Ege'nin Türküsü*, Kalan Müzik, Türkiye 2001.

Boğaziçi, Gösteri Sanatları Topluluğu, *Kardeş Türküler in Concert*, Kalan Müzik, Türkiye 2004.

Bosphorus Topluluğu, *540 Yıl Sonra*, Yunanistan 1994

Bosphorus Topluluğu, *Anadolu Feneri-Türk ve Rum Aşk Türküleri*, Ada Müzik, Türkiye 1994.

Bosphorus Topluluğu*, Atina Herod Attikus Tiyatrosu Canlı Kaydı*, Yunanistan 1990

Bosphorus Topluluğu, *Balkan Düşleri*, Ada Müzik, Türkiye 1996.

Bosphorus Topluluğu, *Heybeli'den Son Vapur*, Ada Müzik, Türkiye 2002.

Bosphorus Topluluğu, *İstanbul'un Rum Bestekarları,* His Master's Voice, Yunanistan 1987.

Bosphorus Topluluğu, *Labirent'in Sesi,* Türkiye ve Yunanistan 2000.

Bosphorus Topluluğu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Eğlence Müzikleri ve Zeybekler*, Ada Müzik Türkiye 2004

Bosphorus Topluluğu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Mevlevi Ayinleri ve Bektaşi Nefesleri*, Ada Müzik Türkiye 2004

Bosphorus Topluluğu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar*,Ada Müzik Türkiye 2004

Bosphorus Topluluğu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzik - Rum ve Türk Bestekarlar&Anadolu Aşıkları*, Ada Müzik, Türkiye 2004.

Bosphorus Topluluğu, *Pallas Konseri Canlı Kaydı*, Lyra Music Company, Yunanistan 1988.

Erçetin, Candan, *Aman Doktor*, DMC Müzik Yapım, Türkiye 2005.

Farandouri, Maria ve Livaneli, Zülfü, *Suyun Belleği*, AJS Müzik Türkye 2011.

Farandouri, Maria, *Maria Farandouri Livaneli Söylüyor*, EMİ, Türkiye 1982.

Gülses, Melihat, *İstanbul'dan Atina'ya Türküler*, Akustik Müzik Türkiye 2000.

Hatzopulos, Hristos, *Trakyamın Can Şarkısı*, Ada Müzik, Türkiye 2007.

Kazantzidis, Stelios, *Anadolu Şarkıları*, AJS Müzik,Türkiye 2008.

Ketencoğlu, Muammer, *İzmir Hatırası – Eski İzmir'den Türk Rum ve Yahudi Türküleri,* Kalan Müzik, Türkiye 2007.

Koç, Dilek, *Sevdalım Aman*, Pera Production-General Publishing Company, Türkiye ve Yunanistan 2010.

Pekkan, Ajda, *Ajda Pekkan's Greek Songs*, AJS Müzik Türkiye, 2010.

Şenlendirici, Hüsnü ve Trio Chios, *Ege'nin İki Yanı*, Doublemoon, Türkiye 2010.

Teodorakis, Mikis ve Livaneli, Zülfü, *Birlikte (Together),* İda Müzik, Türkiye 1997.

Türkan, Derya ve Sinopoulos, Sokratis, *İstanbul'dan Mektup*, Golden Horn Records,ABD 2001.

Yeni Türkü Grubu, *Külhani Şarkılar*, Göksoy Plakçılık, Türkiye, 1994.

KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

Hatzopulos, Hristos, Kişisel Görüşme, (19.04.2012)

Mustafa, Mehmet, Kişisel Görüşme, (18.04.2012)

EKLER

Ek-1 : Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması (1951)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Krallığı Hükümeti, dostane bir işbirliği ve mübadele suretiyle fikir, güzel sanatlar ve bilim alanında kendi ülkeleri arasında olabildiğince tam bir uzlaşı elde etmek ve aynı zamanda ülkelerinin sosyal yaşamının ve kurumlarının karşılıklı olarak anlaşılmasını sağlamak amacıyla bir anlaşma akdini arzu ettiklerinden bu amaçla anılan Hükümetler tarafından usulüne uygun olarak yetkili kılınan temsilciler aşağıdaki hususlarda uzlaşmışlardır:

Madde-1: Her Akid Hükümet, kendi ülkesi üzerinde bulunan üniversitelerde veya diğer öğretim kurumlarında, diğer Akid Hükümet ülkesinin dil, edebiyat ve tarihinin veya bunlara ilişkin başka konular hakkında kürsüler kurulmasını, dersler veya konferanslar düzenlenmesini sağlamak için elinden geleni yapacaktır.

Madde-2: Her Akid Hükümet, diğerinin ülkesi üzerinde o ülkede kültür enstitüleri kurulmasını düzenleyen mevzuatın genel hükümlerine uymak koşuluyla bu gibi enstitüler kurulabilecektir.

Madde-3: Akid Hükümetler, kendi ülkeleri arasında, üniversite personeli, profesörler, öğrenciler, bilimsel araştırma yapanlar ve teknisyenlere diğer meslekler ve faaliyetler temsilcilerinin diğerini özendireceklerdir.

Madde-4:Eğer bir Akid Hükümet üniversite veya bilimsel enstitülerinin kayıt ve sair ücretleri bir ülkede diğerinden daha yüksek ise ücretleri daha yüksek olan Akid Hükümet, diğer ülkede okuyan kendi öğrenci sayısını göz önünde tutarak ücretleri belirli bir öğrenci sayısı için diğer Akid Tarafın ülkesinde cari meblağa indirmek olanağını öngörecektir.

Madde-5: Her Akid Hükümet, diğer Akid Hükümet ülkesinin öğrencilerinin ve üniversite mezunlarının (gradué) araştırma ve incelemelerde bulunmalarına veya teknik bilgilerini geliştirmelerine olanak sağlamak amacıyla kendi ülkelerinde bir süre

kalabilmelerini sağlamak için, inceleme bursları ve parasal yardım tahsisata ihdas edecektir.

Madde-6: Akid Hükümetler, fikir, sanatsal, bilimsel, medeni ve sosyal faaliyetleri alanında karşılıklı yardım amacıyla kendi ülkesinin bilim dernekleri arasında en sıkı işbirliğini alabildiğince özendireceklerdir.

Madde-7: Her Akid Hükümet, kendi ülkesi üzerinde diğer tarafın vatandaşları veya bir vatandaşlar grubu tarafından yapılan bilimsel ve kültürel araştırmalar, diğer tarafın talebi üzerine ve fiili imkan oranında kolaylaştıracaktır.

Madde-8: Akid Hükümetler, yasal bir akademik unvan verilmesi veya belirli durumlarda mesleki bir amaç ile bir veya diğer memleket ülkesinde yapılan sınavlara gerek giriş ve gerekse terfi imtihanlarına, öbür ülkede karşılıklı olan sınavların denkliğinin tanınması koşullarını inceleyecektir.

Madde-9: Her Akid Hükümet, (a) kendi ülkesinde diğer ülkenin (b) bu ülke de buna karşın kendi ülkesinde öbür ülkenin üniversite personeline, profesörlerine, yüksek ve aynı zamanda orta öğretim öğrencilerine mahsus tatil kursları düzenlemesini özendirecektir.

Madde-10: Akid Hükümetler, kültürel ve mesleki işbirliğini geliştirmek amacıyla bu maksatla seçilmiş, heyetlerin karşılıklı ziyaretlerini "davet ve parasal yardım yoluyla" özendireceklerdir.

Madde-11: Akid Hükümetler, eğitim amacı güden ve kendi ülkelerince tanınmış olan gençlik ve ergin kuruluşları arasında işbirliğini özendireceklerdir. Spor ve izcilik alanında yakınlaşma, temas ve karşılıklı yardımlara özendirmek ve geziler ve izcilik kampları düzenleyeceklerdir.

Madde-12: Akid Hükümetler, aşağıdaki araçlarla her ülkede diğerinin kültürünün daha iyi tanınmasını sağlamak amacıyla birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklardır. a) Kitaplar, süreli yayınlar ve diğer yayınlar, b) Konferanslar ve konserler, c) Sanat sergileri ve kültürel nitelikli diğer sergiler, d) Tiyatro temsilleri, e) Radyo, filmler, plaklar ve diğer mekanik araçlar.

Madde-13: İki ülkenin fazla parçalarına sahip bulundukları eski eserlerle müze eşyasını mübadele etmek, arkeolojik kazı ve araştırmalarına tarihsel anıtların tamiri veya restorasyonu faaliyetlerinden komşu ülkenin ilgili uzmanlarını bilgilendirmek veya onları bu faaliyetlere katılmaya davet etmek, bu suretle gerek faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde, gerekse elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde karşılıklı işbirliğini sağlamak, Her Akid ülkesinin kendi mevzuatları çerçevesinde, eski eşya ile müze eşyasının kalıplarının alınmasına, kütüphanelerde muhafaza olunan elyazmalarının fotokopilerinin çıkarılmasına, bu el yazmalarının geçici öbür tarafa nakil ve fazla sayılarının mübadele olunmasına, tarih incelemeleri için (mahkeme ve kadastro arşivleri de dahil olmak üzere) her türlü Devlet arşivi sicil ve belgelerinden yararlanılmasına karşılık olarak izin vermek, hususlarında Akid Hükümetler yekdiğerine yardım edeceklerdir.

Madde-14: Akid Hükümetler, her iki ülkede yayınlanan okul kitaplarının iki ülkeden her biri hakkında yanlışlıklar içermemesine, kendi mevzuatlarının kabul ettiği sınırlar içinde özen göstereceklerdir.

Madde-15: İki ülkenin içinde bulundukları coğrafi bölgeyi ilgilendiren kültürel ve bilimsel sorunları incelemek için uzman toplantılarıyla ve konferansları özendirmenin uygun olup olmayacağı hususunda Akid Hükümetler danışmada bulunacaklardır.
Madde-16: İşbu Anlaşmanın uygulanmasını teminen, behemehal Devlet memuru olmaları gerekmeyen dört üyeden oluşan bir sürekli karma komisyon kurulacaktır. Bu komisyon, biri merkezi Ankara'da ve Türk üyeden, diğeri merkezi Atina'da ve Yunanlı üyeden oluşmak üzere ki şubeyi içerecektir. Her şubenin iki üyesi bulunacaktır. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Dışişleri Bakanlığı ile anlaşarak Türk şubesinin üyesini ve Yunan Eğitim Bakanlığı, Yunan Dışişleri Bakanlığı ile anlaşarak Yunan şubesinin üyesini atayacaktır. Her liste, onay için diplomatik yolla diğer Akid Hükümete sunulacaktır.

Madde-17: Karma sürekli komisyon her kez gerektiğinde ve yılda en az bir kez, sıra ile Türkiye'de ve Yunanistan'da genel heyet halinde toplanacaktır. Bu toplantılarda komisyonlar, başkentinde toplantının yapılacağı ülkenin hükümeti tarafından atanacak beşinci bir üye ile tamamlanacaktır.

Madde-18: Karma komisyonun başlıca görevlerinden biri, bir genel heyet toplantısı sırasında, işbu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin ayrıntılı önerilerde bulunmak olacaktır. Akid Hükümetlerin onayından sonra, bu öneriler işbu Anlaşmayı eklenecek bir ek halinde toplanacaktır. Akid Hükümetlerin onayı nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

1- Bundan sonra, Karma Komisyon Anlaşmanın işleyişini inceleyecek ve ekte yapılması zorunlu görülecek her türlü değişikliği Akid Hükümetlere önerecektir.

2- Sürekli Karma Komisyon toplantıları arasında ekte değişiklik yapılması, şubelerden her biri tarafından diğer şubenin izniyle önlenebilecektir.

3- Ekte yapılacak değişiklik, Akid Hükümetlerin onayından sonra yürürlüğe girecektir. Bu onay nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

Madde-19: Her Akid Hükümet, işbu Anlaşmanın uygulama alanına giren hükümlerin yerine getirilmesine yardım edecek kuruluşlar veya kişileri atamak olanağına sahip olacaktır.

Madde-20: İşbu Anlaşma onaylanacak onay belgeleri Atina'da teatisinden 15 gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde-21: İşbu Anlaşma, en az beş yıl süreyle yürürlükte kalacaktır. Bundan sonra ve işbu sürenin sona ermesinden en az altı ay önce Akid Hükümetlerden biri tarafından feshedilmedikçe Akid Taraflardan birinin feshi ihbar ettiği tarihi izleyecek altı aylık sürenin sona ermesine kadar yürürlükte kalacaktır[195].

Yukarıdaki hükümleri onaylayan aşağıda imzaları bulunan temsilciler işbu Anlaşmayı imzaladılar ve mühürlediler. 20 Nisan 1951 tarihinde, Ankara'da iki örnek olarak düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Faik Zihni Akdur

Yunanistan Krallık Hükümeti adına Alexandre Contoumas

[195]"Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması", *http://www.bttadk.org/TR/Pages.asp?Page=127* ,(26.12.2011)